

SUB LEGE LIBERTAS

Az interoperabilitási e-nyomozás a jó állam tükrében

NYITRAI ENDRE

dialog Campus

Nyitrai Endre

AZ INTEROPERABILITÁSI E-NYOMOZÁS
A JÓ ÁLLAM TÜKRÉBEN

Vákát oldal

Nyitrai Endre

AZ INTEROPERABILITÁSI
E-NYOMOZÁS A JÓ ÁLLAM
TÜKRÉBEN

DIALÓG CAMPUS ❖ BUDAPEST, 2020

A mű a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosító számú,
„A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” elnevezésű
kiemelt projekt keretében jelent meg.

Lektor
Gál István László

© Kiadó, 2020
© A szerző, 2020

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

TARTALOM

BEVEZETÉS	9
AZ INTEROPERABILITÁS JELENTŐSÉGE	13
Az e-közigazgatás	14
Az e-egészségügy	19
Az elektronikus ügyintézés	22
A BIG DATA ÉS AZ ADATVÉDELEM	25
A big data technológia	25
Európai Általános Adatvédelmi Rendelet (GDPR)	27
Biztonsági stratégia	31
AZ E-NYOMOZÁST SEGÍTŐ KRIMINALISZTIKAI GONDOLKODÁS ÉS AZ ALAPKÉRDÉSEK	33
Kriminalisztikai gondolkodás	33
Jogi normához kötöttség	37
Rekonstruktív gondolkodás	37
Verzió	37
Logikai módszerek	37
Intuíció és fantázia	39
Empátia	41
Kétkelkedés	41
Ügytípusismeret, tapasztalatok	42
Kollektív bölcsesség	43
Önértékelés	43
Véletlen	43
A kriminalisztikai gondolkodás és a megismerő tevékenység	44

A felderítés és a bizonyítás kapcsolata	47
Kriminalisztikai alapkérdések	51
ADATGYŰJTÉS A NYOMOZÁSBAN	57
Az adatgyűjtés klasszikus módszerei	57
Nyomozás tervezése	63
A RASZTERNYOMOZÁS KIALAKULÁSA	65
AZ E-NYOMOZÁS ALAPJAIT KÉPEZŐ EGYES NYILVÁNTARTÁSOK BEMUTATÁSA	69
Közvetetten elérhető nyilvántartások	71
Az országos céginformációs rendszer	71
A Takarnet nyilvántartás	74
A Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő nyilvántartása	74
Pénzüntézetek nyilvántartása	75
Életbiztosítók nyilvántartása	76
Befektetési társaságok nyilvántartása	77
Nyugdíjpénztárak nyilvántartása	77
A Nemzeti Adó- és Vámhivatal által vezetett nyilvántartások	77
A Miniszterelnökség, a Magyar Művészeti Akadémia, illetve a Budavári Ingatlanfejlesztő és Üzemeltető Nonprofit Kft. által vezetett nyilvántartások	78
A Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal által vezetett nyilvántartások	78
A Nemzeti Közlekedési Hatóság nyilvántartása	79
Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság nyilvántartása	79
A Nemzeti Mobilfizetési Társaság és a Nemzeti Útdíjfizetési Szolgáltató Társaság nyilvántartása	79
A Nemzeti Bünygyi Együttműködési Központon keresztül elérhető nyilvántartások	79
Szolgáltatók nyilvántartása	80
Családfakutatás	80

Az önkormányzatok által vezetett nyilvántartások	81
Közjegyzői nyilvántartások	81
Telefontársaságok nyilvántartásai	83
Internetes adatbázisok	84
Az egyéni vállalkozók nyilvántartása	85
Országos löfegyver-nyilvántartás	86
A személy- és vagyonvédelmi, magánnyomozói nyilvántartás	87
A parkolási igazolványok nyilvántartása	87
Az útiokmány-nyilvántartás	88
A Budapest Főváros Kormányhivatal VIII. Kerületi Hivatal Családtámogatási Főosztály által vezetett nyilvántartások	90
A Budapesti Módszertani Szociális Központ és Intézményei által vezetett nyilvántartás	90
Az Országos Mentőszolgálat által vezetett nyilvántartás	91
A Magyar Posta Zrt. által vezetett nyilvántartás	91
Gépjárműre vonatkozó egyéb nyilvántartások	92
Utasnyilvántartás	93
A köznevelési információs rendszer (KIR)	93
A gyámhatóságok, a család- és gyermekjóléti szolgálatok, a személyes gondoskodást nyújtó szervek és személyek, továbbá a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok által vezetett nyilvántartások	96
Hadköteles-nyilvántartás	97
Közvetlenül elérhető nyilvántartások	99
Robotzsaru adatbázis	101
A bünygyi nyilvántartás	105
A bünygyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartása	109
A DNS-profil-nyilvántartás	109
A körözési nyilvántartási rendszer	110
Arcképelemzési nyilvántartás	110
A személyiadat- és lakcímnyilvántartás	112

A vezetőiengedély- és járműnyilvántartás	114
Fogvatartotti alapnyilvántartó	117
UFED-adatkinyerő	117
AZ E-NYOMOZÁS ALAPJAIT KÉPEZŐ EGYES NYILVÁNTARTÁSOK ALKALMAZÁSÁNAK BEMUTATÁSA GYAKORLATI PÉLDÁN KERESZTÜL	
	119
Az e-nyomozást szolgáló felület	122
Felhasznált irodalom	127
Könyvek, forrásgyűjtemények, tudományos-szakmai közlemények	127
Jogszabályok és hivatalos dokumentumok	133

BEVEZETÉS

jelenünket az információ vagy az információs társadalom korának is szokták hívni, míg újabban elterjedőben van a digitális kor fogalma is.¹ Az információs technológia korunk forradalma – az elektronikában, számítástechnikában és a telekommunikációban való előretörésével – az intellektuális tőkére terelte a figyelmet.² „Az információs társadalom terminológia az információ szerepét hangsúlyozza a társadalomban, a legszélesebben értelmezhető információ (mint ismeret-, tudásközlés, communication of knowledge) döntő tényező volt minden korábbi társadalomban is [...]”³ Egyértelművé válik, hogy az információs társadalom legfontosabb terméke az információ.

Az ipari társadalmakból digitális, avagy információs társadalommá történő átalakulás lényegében a technológia fejlődésének és az új eszközök elterjedésének köszönhető, amely eszközök nemcsak az ipar, a gazdasági szféra számára adtak hozzáférést az új generációs eszközökhöz, hanem a civil szféra is élvezhette az előnyeit.⁴

Információból több tonnányi termelődik naponta, és az informatikai eszközökön keresztül egyre gyorsabban kerül be a hétköznapi világába vagy a tudományos véráramba.⁵ A számítógép, a mobiltelefon mellett megjelennek más intelligens eszközök is, amelyek befolyásolják életünket és mindennapjainkat.⁶ A digitális eszközök használata életünk valamennyi területét átfogja, mivel a munkában, szabadidőben vagy a tanulás során egyszerűbbé tehetik tevékenységünket, könnyebbé válhat a munkaszerzés, növelhetik szabadidős aktivitásunkat és színesíthetik életünket.⁷

¹ KOLLÁR–GOMBOS–VINÁRNÉ BELLÁSZ 2016, 225.

² SZABÓNÉ FENYVESI 2006, 49.

³ CSORBA 2005.

⁴ CZÉKMANN–SZABÓ 2013, 68.

⁵ SAJÓ é. n.

⁶ AVORNICULUI–SEER–BENEDEK 2016.

⁷ TAKÁCS 2013, 66.

A kibertér globálisan összekapcsolt, amely magában foglalja az egyre növekvő elektronikus információs rendszerek, valamint ezen rendszereken keresztül adatok és információk formájában megjelenő társadalmi és gazdasági folyamatok együttesét.⁸

A „digitális ökoszisztéma” felhasználók millióit és eszközök tízmillióit köti össze hálózatokkal és összetettebb elektronikus szolgáltatásokkal, így elmosódnak a határok az informatika, az elektronikus hírközlés és a média között: egyre több csatornán egyre több tartalom és szolgáltatás válik elérhetővé egyre több felhasználó számára. A digitális szolgáltatások a társadalom és a magánélet legtöbb színterén jelen vannak, legyen szó például kommunikációról, oktatásról, egészségügyről, környezetvédelemtől, közlekedésről, biztonságról vagy szórakozásról.⁹ Azonban az információs társadalom eszközei jelentős mértékben megkönnyíthetik a bűnözést, például a terrorizmus terjeszkedését, valamint hozzájárulhatnak módszereinek, hatékonyságának javításához, de segítséget is nyújthatnak a bűncselekmények felderítésében, bizonyos terrorista cselekmények megelőzésében és leleplezésében.¹⁰

A közigazgatás és az egészségügy elektronizálása, az e-ügyintézési folyamatok bevezetésével a közigazgatás és az egészségügy szervezettsége javult. Az adminisztratív terhek, a költségek és az ügyintézési folyamatok átfutási ideje csökkent, ami az adatbázisok integrálásával és az ügyintézési folyamatok ügyfélközpontúvá tételével valósult meg. Az e-ügyintézés, dokumentálás során keletkezett adatok fontosak lehetnek a nyomozás során, ezért szükséges az infokommunikációs rendszerek, az e-közigazgatási és e-egészségügyi adatbázisok megismerése, valamint a szervezetekkel az együttműködések összehangolása. Elengedhetetlen a digitális lehetőségek feltérképezése, információs stratégia kidolgozása és a raszternyomozás továbbfejlesztése, azonban az e-nyomozás alapjainak kidolgozásához nélkülözhetetlen a kriminalisztikai gondolkodás elsajátítása, az adatok és az információk közötti összefüggések feltárása.

Innovatív gondolatokra van szükség a bűnüldözésben. A rendőrségnek meg kell felelnie a 21. század kihívásainak, továbbá fel kell tudnia dolgozni a szinte mérhetetlen mennyiségű elektronikusan keletkezett információt, amelyek behálózják társadalmunkat. Ki kell használni az így keletkezett

⁸ 1139/2013. (III. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Kiberbiztonsági Stratégiájáról.

⁹ *Nemzeti Infokommunikációs Stratégia 2014–2020* (2014).

¹⁰ PÓSERNÉ OLÁH 2006.

„elektromos nyomokat”. Ehhez korszerű és komplex tudást kell adni a rendészeti és a nemzetbiztonsági ágazat szakembereinek felkészítése során. Mindez olyan új stratégia létrehozására kötelezi a kriminalistákat, mint az interoperabilitás e-nyomozási ismeretek elsajátítása és kutatása.

A digitális világ robbanásszerű fejlődése kihívások elé állítja a rendvédelmi szerveket. A technológiai vívmányok fokozott veszélyt is jelentenek, mivel a tudományos és technológiai fejlődés eredményei szinte mindenki, így a bűnözők számára is elérhetővé váltak. Ezeket gyakran használják fel bűncselekmények elkövetéséhez, bűnös tevékenységük leplezésére. Az illegális cselekmények és tevékenységek felderítése és megakadályozása átfogó szemléletet, ismeretet és megközelítést követel, amely az adatbázisok elérésével lehet hatékony és sikeres.

Vákát oldal

AZ INTEROPERABILITÁS JELENTŐSÉGE

Az interoperabilitási problémák először a katonai területen jelentek meg az 1950-es években, majd pár évtizeddel később fontossá váltak a nem katonai alkalmazási területeken is. Az eredményes és hatékony információcsere problémája azóta is jelen van és folyamatosan növekszik. Az információs hálózatok összekapcsolásának igénye a katonai területről áttért a civil szférába.¹¹ Az interoperabilitás a különböző informatikai rendszerek együttműködésre való képességét jelenti.¹² Az információs rendszerek közötti interoperabilitás jelentősen növeli az információáramlás hatékonyságát.¹³ Az elektronikus nyomozás (e-nyomozás) azt jelenti, hogy a nyomozó hatóság a közvetlenül vagy a közvetetten elérhető adatbázisokból kér információt a felderítés és a bizonyítás érdekében, amelynek alkalmazásával taktikai ajánlásokat alkalmaz a nyomozás sikeressége érdekében.

Ha az adatbázisok közötti interoperabilitás megteremtése akadályba ütközne, akkor az legtöbbször az adatok háttérkörnyezetéből, valamint a nem egységesen értelmezett adatformátumokból ered. Célszerű lenne a kommunikációs rendszerek összekapcsolása, ez azonban jelenleg számos akadályba ütközhet az információs interoperabilitás hiányában. Az információs interoperabilitás „különböző szereplők kölcsönös képessége információk közös értelmezésen alapuló, a hatékony együttműködéshez szükséges cseréjére”, tágabb értelemben magában foglalja a környezeti jelenségek, hatások azonos módon történő értelmezését is.¹⁴

A (szervezett) bűnözés elleni küzdelem, illetve a terrorizmus elleni védelem egyre inkább függ az elektronikus információktól, valamint az informatikai rendszerektől. Az informatikai támogatás színvonala növekszik, de ezzel párhuzamosan egyre nagyobb gondot okoznak az informatikai

¹¹ MUNK 2006.

¹² *Interoperabilitás* (é. n.).

¹³ ZIEMBA—OBLĄK 2014, 41–43.

¹⁴ MUNK 2007, 41.

rendszerek közötti információcsere, információmegosztás problémái.¹⁵ Egyes szükséges információk különböző szervezetek különböző informatikai rendszereinek egymástól eltérő adatbázisaiban állnak rendelkezésre, és legtöbbször ezek az informatikai rendszerek nem képesek horizontálisan (azonos szinten lévő szervezetekkel) vagy vertikálisan (helyi, regionális vagy központi szervekkel) információt cserélni, így a szükséges információk nem jutnak el az érintett szervhez, vagy csak késve, más úton. Továbbá az egyes szervezeteknél keletkező, terrorista személyre, bűnszervezetre vonatkozó információ nem mindig jut el a másik szervhez, valamint az egyes államok olyan bűnszervezet vagy terrorizmusellenes nyilvántartásokkal rendelkezők, amelyeket a másik állam nem ér el.¹⁶

Az interoperabilitás az egészségügyben és a közigazgatásban is fontos jelentőségű. Ha a kórházi betegellátással kapcsolatos adatok ugyanabban az informatikai rendszerben kerülnek rögzítésre, úgy hamarabb található megoldás a felmerülő problémákra. A közigazgatás területén az állampolgárok életének megkönnyítésére és a gazdasági folyamatok eredményesebbé tétele, valamint az ügyfélközpontúvá válás érdekében mindenképpen szükség van digitalizálásra, az adatok közötti kapcsolat megteremtésére; az egyablakos ügyintézés is épp ezt az egyszerűsítést hivatott szolgálni.¹⁷ Az e-közigazgatás és e-egészségügy terén szerzett tapasztalatok és ismeretek kamatoztathatók a nyomozások során, mivel hozzájárulnak a felderítés hatékonyságához.

Az e-közigazgatás

Az európai közigazgatások, üzleti vállalkozások és polgárok rendelkezésére álló interoperabilitási megoldásokra és közös keretekre vonatkozó programnak (ISA2 program) mint a közzsféra korszerűsítése eszközének létrehozásáról szóló Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/2240 határozata szerint az „interoperabilitás: az a képesség, mely révén az egymástól elkülönülten működő és eltérő felépítésű szervezetek együtt tudnak működni kölcsönösen előnyös, konszenzuson alapuló közös célok érdekében, és amely magában foglalja a szervezetek egyedi munkafolyamatait követő, saját iktórendszereiken keresztül, adatcsere útján bonyolított ismeret- és információátadást is”.

¹⁵ MUNK 2007, 100.

¹⁶ MUNK 2007, 100.

¹⁷ BRECSOK–GÁL et al. 2014.

A tagállamok már felismerték, hogy jobb közszolgáltatásokat kell nyújtani, valamint hogy az együttműködés kultúrájának előmozdításával és az európai közigazgatások közötti interoperabilitás feltételek javításával növelhetők az e-kormányzatban rejlő lehetőségek.¹⁸

Az elektronikus közigazgatás elterjedése megköveteli a közigazgatás reformját, valamint az ügyfelekkel való kapcsolattartás megújulását, azonban az egyik velejárója az interoperabilitás fejlesztése.¹⁹ Az interoperabilitás jelentős szerepet tölt be a közigazgatási szférában. Az adatok, információk nyilvántartása a közigazgatás egyik nélkülözhetetlen eleme, mivel a feladatok foganatosítása lehetetlen az állampolgárok, szervezetek stb. nyilvántartása nélkül. Ahhoz, hogy az adatok egységes kezelése megvalósuljon, interoperábilis közigazgatás szükséges: szem előtt kell tartani, hogy hazánkban hányféle adatbázis fut, továbbá hogy az elektronikus közigazgatási rendszerben minél több intézmény áll kapcsolatban egymással, és az ügyfeleknek minél kevesebb ügyfélponttal kell érintkezniük, annál nagyobb lesz a hatékonyság.²⁰

Az ISA-program prioritásainak meghatározásakor figyelembe kell venni az európai interoperabilitási stratégiát és az európai interoperabilitási keretrendszert.²¹ Az információs és kommunikációs technológiákban fontos szerepet képvisel az interoperabilitással kapcsolatos fellépés, ezt az igényt fogalmazta meg az európai digitális menetrend. Ez a menetrend csak akkor valósulhat meg, ha gondoskodunk a szabványokon és nyitott platformokon alapuló interoperabilitásról. A digitális menetrend célja, hogy az interoperábilis alkalmazásokra épülő egységes digitális piac révén fenntartható gazdasági és szociális előnyöket teremtsen.²² Az „Európa 2020” stratégia hét kiemelt kezdeményezésének egyike az európai digitális menetrend, amely

¹⁸ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/2240 határozata (2015. november 25.) az európai közigazgatások, üzleti vállalkozások és polgárok rendelkezésére álló interoperabilitási megoldásokra és közös keretekre vonatkozó programnak (ISA2 program) mint a közszféra korszerűsítése eszközének létrehozásáról.

¹⁹ FELBER 2014, 157.

²⁰ BUDAI (é. n.).

²¹ Az Európai Parlament és a Tanács 2009/922/EK határozata (2009. szeptember 16.) az európai közigazgatások közötti átjárhatósági eszközökről (ISA).

²² COM (2010) 245. Az európai digitális menetrend. A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régió Bizottságának.

az egységes digitális piac előnyeinek háztartások és vállalkozások általi kiaknázását tartja szem előtt.²³

Az Európai Bizottság (a továbbiakban: Bizottság) az európai digitális menetrendben megfogalmazta, hogy az európaiak által igénybe vett digitális szolgáltatások és készülékek közötti együttműködés az elvárhatónál alacsonyabb szintű, amelynek okai a szabványosítás, a közbeszerzés és a hatóságok koordináltsága terén mutatkozó elégtelenségek, továbbá hogy Európa nem használta ki eléggé az átjárhatóságból fakadó előnyöket. Ezért a digitális menetrend csak akkor lehet sikeres, ha különböző részei és a benne foglalt alkalmazások interoperábilisak, megfelelő szabványokon és nyílt platformokon alapulnak.²⁴

A tagállamoknak jobban fel kell készülniük a nemzeti közszolgáltatásokra, mivel ha nem interoperábilis megoldások mellett döntenek, azzal új elektronikus határokat húznak fel maguk köré, az úgynevezett e-határok pedig szétaprózzák a belső piacot, és megakadályozzák annak működését.²⁵ Az Európai Bizottság a COM (2010) 744. közleményében az *európai interoperabilitási stratégiát* (a továbbiakban: EIS) és az európai közszolgáltatásokra vonatkozó *európai interoperabilitási keretet* (a továbbiakban: EIF) mint a digitális menetrend két fő elemét tárgyalja, mivel ezek együtt mozdítják elő a közigazgatások közötti interoperabilitást.²⁶ A Bizottság szorosan együttműködött a tagállamok képviselőivel a közszolgáltatásokra vonatkozó európai interoperabilitási stratégián, amely az interoperabilitási tevékenységeket három csoportba sorolta: megbízható információcsere; interoperabilitási architektúra; az új uniós jogszabályok IKT-vonatkozásainak felmérése. A Bizottság ugyanakkor a tagállamokkal konzultációkat folytatott, és elkészítette az európai közszolgáltatásokra vonatkozó európai interoperabilitási keretet, és alkalmazási területén belül közös elemként például meghatározza a szóhasználatot, a fogalmakat, az alapelveket, az irányvonalakat, az útmutatókat, az ajánlásokat stb. Az európai közigazgatási intézményeknek

²³ COM (2010) 2020. A Bizottság Közleménye. Európa 2020 – Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája.

²⁴ COM (2010) 245.

²⁵ COM (2010) 744. Az európai közszolgáltatások interoperabilitása felé, a Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régió Bizottságának.

²⁶ COM (2010) 744.

az európai közszolgáltatások meghatározásával, kidolgozásával és végrehajtásával kapcsolatban az EIF iránymutatást biztosít, amely a következőket vezeti be:

- 12 alapelv, amelyek összefoglalják a közigazgatási intézmények, a vállalkozások és a polgárok elvárásait a közszolgáltatások nyújtásával kapcsolatban;
- a közszolgáltatások koncepcionális modellje, amely kiemeli, miért és hol van szükség interoperabilitásra;
- az interoperabilitás négy szintje: jogi, szervezeti, szemantikai és technikai;
- a szabványokon és nyílt platformokon alapuló interoperabilitási megállapodások fogalma;
- az interoperabilitás irányításának fontossága és az adminisztratív szintek közötti koordináció szükségessége.

Az EIS és az EIF közösen alkotják az európai közszolgáltatások közötti interoperabilitás javítása céljából elvégzendő jövőbeni intézkedések alapját. Ezzel határokon átnyúló interoperabilitással foglalkozó stratégiát és kapcsolódó kereteket hoznak létre, továbbá az EIS és EIF fenntartása az ISA-program keretében valósul meg, és a digitális menetrend interoperabilitással és szabványosítással kapcsolatos intézkedéseinek eredményeire épül.²⁷

Az interoperabilitási elvek az interoperabilitási intézkedések irányítására szolgáló alapvető magatartásformák, amelyek lényegesek az interoperabilis európai közszolgáltatások kialakításának folyamata szempontjából. Az alapelvek szemléltetik az európai közszolgáltatások kialakításának és végrehajtásának összhangját. Az EIF alapját képező 12 elv négy kategóriába csoportosítható: az interoperabilitással kapcsolatos uniós intézkedések kontextusát meghatározó elv (1.); az alapvető interoperabilitási elvek (2–5.); az általános felhasználói igényekkel és elvárásokkal kapcsolatos elvek (6–9.); a közigazgatási szervek közötti együttműködés alapelvei (10–12.). Az interoperabilitási elvek közé tartozik: szubszidiaritás és arányosság; nyitottság; átláthatóság; újrafelhasználhatóság; technológiasemlegesség és adathordozhatóság; felhasználó-központúság; befogadás és hozzáférhetőség; biztonság és adatvédelem; többnyelvűség; az ügyintézés egyszerűsítése; az információk megőrzése; az eredményesség és a hatékonyság értékelése. Az interoperabilitás vonatkozásában azért célszerű európai keretet kialakítani,

²⁷ COM (2010) 744.

hogyan áthidalhatók legyenek a szakpolitikák közötti különbségek, amelyek különböző megoldásokhoz és az interoperabilitás hiányához vezetnek, illetve veszélyeztetik a digitális egységes piacot.²⁸

Napjainkban az interoperabilitás többféle oldalról vizsgálható meg, az alábbi területei emelhetők ki:²⁹

- a *szervezeti interoperabilitás* az ügymenetek formalizálását és a modellek közötti átjárhatóság biztosítását feltételezi;
- a *funkcionális interoperabilitás* alatt azt értjük, hogy a rendszerek kölcsönösen adatot tudnak cserélni, és a fogadó oldal az ember számára értelmezhető adatot ad ki;
- a *szemantikai interoperabilitás*, amikor már a számítógépes rendszer is értelmezni tudja az adatokat, azaz számára is feldolgozható, értelmű információt kap;
- a *technikai interoperabilitás* szolgáltatja a szolgáltatások közötti átjárások infrastrukturális (technológiák, szabványok, házirendek) részeit;
- a *jogi interoperabilitás* garantálja azt, hogy az adatcserét a közös előírásoknak megfelelően hajtsák végre;
- a *politikai interoperabilitás* biztosítja azt a központi szándékot, amelynek segítségével az interoperabilitás megvalósítása és az irányítása mögötti elkötelezettség és támogatás elérhető.
- Az elektronikus kommunikáció az állampolgárok és a közigazgatás között Európában gyors ütemben terjed, Magyarország is afelé halad, hogy megvalósítsa az elektronikus közigazgatást. A nemzeti kormányoknak, illetve a helyi önkormányzatoknak is kell használniuk az internet előnyeit.³⁰

„Az e-közigazgatás a közszféra kapcsolatrendszerének tudás alapú átalakítását és racionalizált, szolgáltató jellegű újraszervezését jelenti, az infokommunikációs technológiai alkalmazások közműszerű használata révén.”³¹ Az e-közigazgatás hatással van a szervezeti működésre és az ügymenetre is. Az információáramlás hatékonyabbá válik az infokommunikációs

²⁸ COM (2017) 134. A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának Európai interoperabilitási keret – Végrehajtási stratégia melléklete.

²⁹ SIMON–TÓZSA 2015.

³⁰ GÁL 2009.

³¹ BUDAI 2009.

technológiák alkalmazásával. A közigazgatás hatékonyságát növeli, ha több intézmény áll egymással kapcsolatban, és az ügyfelek kevesebb pont érintésével tudják intézni az ügyeiket.³²

Az e-ügyintézés első állomása a 2001. decemberben indult első kormányzati oldal, a www.ekormanyzat.hu. Központi adatbázisokon alapuló szolgáltatás indult, amely a Céggkereső, a Gépjárműkereső és az Ingatlankereső felületre épült. Az oldal továbbfejlesztése után jött létre a www.magyarorszag.hu. Egyes gazdasági, társadalmi és politikai feladatok megoldásához segíthet hozzá a közigazgatási rendszerek korszerűsítése. Az e-közigazgatás célja az állampolgárok és az állam közötti együttműködés és az ügyintézés gyorsítása, egyben hatékonyabbá tétele. Az egyablakos ügyintézés céljából jött létre az Ügyfélkapu, a magyar kormányzat elektronikus ügyfélbeléptető és azonosító rendszere, amely lehetővé teszi a kapcsolatba lépést az elektronikus közigazgatási ügyintézés és szolgáltatást nyújtó szervekkel. A legfontosabb e-szolgáltatások a Kormányzati Portálon: adó- és járulékbevallás, eBEV-szolgáltatások (folyószámla lekérdezése stb.), internetes okmányiroda, e-felvételi, tájnyilvántartással összefüggő szolgáltatások, foglalkoztatottak bejelentése, jövedékiadó-bevallás, adatszolgáltatás letiltása (az állampolgár elektronikusan letilthatja, hogy a nyilvántartásban róla szereplő adatokat kiadják), céggkereső, ingatlankereső, gépjárműkereső (rendszám alapján tájékoztató jellegű adatok kérdezhetők le), jogszabálykereső, fórum.³³

A megismerés tételeinek fejlesztését teszik lehetővé az új tudományos eszközök és módszerek, amelyek az úgynevezett e-nyomozás továbbfejlesztését biztosítják. Az e-nyomozásnak az elektronikus közigazgatás (e-közigazgatás) és az elektronikus egészségügy (e-egészségügy) mintájára kellene felépülnie, az ott létrehozott nyilvántartások tartalmát ajánlott lenne megismerni, valamint taktikai ajánlásokat megfogalmazni, hogyan lehet a felderítés során megállapítottakat bevenni a bizonyításba, hogy a későbbiekben a beszerzett adatokat bizonyítékként fel lehessen használni.

Az e-egészségügy

Az egészségügyi adatokat rögzítő nyilvántartások számos olyan adatot tartalmaznak az érintett személyről, amely a rendőrség számára a bűncselekmény

³² BUDAI (é. n.), 5., 24., 28.

³³ GÁL 2009.

elkövetésének megelőzése, megakadályozása, felderítése, megszakítása, az elkövető kilétének megállapítása, elfogása, körözött személy felkutatása, tartózkodási helyének megállapítása, bizonyítékok megszerzése, a bűncselekményből származó vagyon visszaszerzése szempontjából fontos.

Az eEurope akcióterv egyik oldalon a szolgáltatások, alkalmazások és a tartalom fejlesztését célozta meg; a másik oldalon az előbbieket alapját képező széles sávú infrastruktúrát és a biztonsági ügyeket helyezte előtérbe. 2005-re célul tűzték ki, hogy Európának rendelkeznie kell modern közösségi online szolgáltatásokkal, e-kormányzattal, e-oktatással, e-egészségügyi szolgáltatásokkal, dinamikus e-kereskedelmi környezettel.³⁴

Az e-egészségügyben az interoperabilitás különböző informatikai rendszerek együttműködésre való képességét jelenti, amely különböző szinteken valósulhat meg. Beszélhetünk az úgynevezett technikai interoperabilitásról, amikor a rendszerek között fizikailag az adatcsere lehetséges, így az egyik rendszerből a másikba elküldött információ a rendszert használó személy számára értelmezhető, például ilyen interoperabilitást az internet általános szolgáltatásai (e-mail, web stb.) is megvalósítanak. A másik szint a szemantikus interoperabilitás, amely során nemcsak fizikailag lehetséges az adatcsere, hanem a rendszerek értelmezni is tudják egymás adatait, ami azt jelenti, hogy a fogadó rendszer ugyanolyan műveleteket tud rajta végezni, mintha az adat a fogadó rendszerben keletkezett volna. Az e-egészségügyben nem használjuk az interoperabilitás kifejezést akkor, ha az adatokat előre tudott módon eleve a továbbítás (jelentésküldés stb.) céljára állítják elő, ennek megfelelően nem beszélhetünk interoperabilitásról akkor, amikor például a fekvőbeteg intézmények elküldik havi betegforgalmi jelentésüket a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő (a továbbiakban: NEAK) részére. Az egészségügyi rendszerek interoperabilitásával lehetővé válik, hogy a beteg egyik egészségügyi intézményben keletkezett adatait egy másik intézmény ugyanúgy tudja felhasználni, mintha ott keletkezett volna. Az interoperabilitás megvalósítása nagy kihívás az országhatáron túl, amely jelenleg az egészségügyi informatika fő tudományos kutatási területének mondható.³⁵

Hazánk új e-egészségügyi rendszere az Elektronikus Egészségügyi Szolgáltatási Tér (a továbbiakban: EESZT), amelyhez a háziorvosi szolgálatok, járó- és fekvőbeteg-ellátó intézmények és gyógyszerterek csatlakoztak. Itt

³⁴ *eEurope 2005: Mindenki információs társadalma. A Sevillai Európa Tanácsnak bemutatandó cselekvési terv 2002. június 21–22. (é. n.).*

³⁵ *Interoperabilitás (é. n.).*

elérhetővé válnak olyan egészségügyi adatok, amelyeket eddig az ügyfélnek kellett papíron megőriznie. Az e-egészségügyi rendszer célja a páciensek gyorsabb, hatékonyabb és szolgáltatásorientáltabb ellátása, amelyhez szükséges, hogy az ellátó intézmények, kezelőorvosok és gyógyszerterek között folyamatos kapcsolat legyen, így az információk egységesek és elérhetők. Leegyszerűsödnek az egészségügyi ágazat adminisztratív és adatszolgáltatási folyamatai is, gyorsítva a betegellátást. Az EESZT információáramlást elősegítő rendszer, amellyel a Térbe felküldött adatok egyszerűbben és gyorsabban jutnak el az igénylő személyhez.³⁶ Az EESZT informatikai rendszerhez kötelesek csatlakozni a gyógyszerterek, az állami mentőszolgálat, az államigazgatási szervek közül az Országos Egészségbiztosítási Pénztár, az Országos Tisztifőorvosi Hivatal, az Egészségügyi Nyilvántartási és Képzési Központ, az Országos Gyógyszerészeti és Élelmezés-egészségügyi Intézet.³⁷

Az elektronikus egészségügyi szolgáltatási tér útján igénybe vehető szolgáltatások: a központi eseménykatalógus, a törzsadat-nyilvántartás, az önrendelkezési nyilvántartás, az egészségügyi profil, az egészségügyi dokumentációk nyilvántartása. A központi eseménykatalógus tartalmazza a természetes személy egészségügyi ellátására vonatkozó, naprakész adatokat. Az egészségügyi dokumentumok nyilvántartásának célja, hogy a kezelőorvosok hozzáférhessenek betegeik egészségügyi dokumentumaihoz (például leletek, zárójelentés stb.). Az eProfil nyilvántartás tartalmazza a természetes személy általános egészségügyi állapotát (aktuális betegségeit, általános egészségügyi adatait) tartalmazó adatokat, mivel a nyilvántartás célja, hogy a kezelőorvos naprakész egészségügyi információkat kapjon.

Az EESZT-be került adatokat a www.eeszt.gov.hu internetes honlapon tekintheti meg a természetes személy. Az ügyfélkapus azonosítás és a tájszám megadása után elérheti saját fiókját. Ennek segítségével egyszerűen megismerheti az EESZT-be kerülő egészségügyi dokumentumait és adatait.³⁸

Az Európai Általános Adatvédelmi Rendelet (a továbbiakban: GDPR) új fogalmakat hoz, mint például a profilalkotás általános fogalmát, a genetikai,

³⁶ *Tájékoztató a személyes adatok Elektronikus Egészségügyi Szolgáltatási Térben megvalósuló kezeléséről az egészségügyi intézményben történő ellátás során* (é. n.)

³⁷ 39/2016. (XII. 21.) EMMI rendelet az Elektronikus Egészségügyi Szolgáltatási Térrel kapcsolatos részletes szabályokról 2. § (1).

³⁸ *Tájékoztató a személyes adatok Elektronikus Egészségügyi Szolgáltatási Térben megvalósuló kezeléséről az egészségügyi intézményben történő ellátás során* (é. n.)

biometrikus és egészségügyi adat fogalmát.³⁹ Az Infotv.⁴⁰ az egészségügyi adat fogalmát használta, de nem határozta meg, hanem átvette az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló 1997. évi XLVII. törvény⁴¹ definícióját. Ez alapján az egészségügyi adat: „[A]z érintett testi, értelmi és lelki állapotára, kóros szenvedélyére, valamint a megbetegedés, illetve az elhalálozás körülményeire, a halál okára vonatkozó, általa vagy róla más személy által közölt, illetve az egészségügyi ellátóhálózat által észlelt, vizsgált, mért, leképzett vagy származtatott adat; továbbá az előzőkkel kapcsolatba hozható, az azokat befolyásoló mindenemű adat (pl. magatartás, környezet, foglalkozás).” A definíció ismeretében a nyomozó hatóság a megkeresések során még több releváns kérdést tud megfogalmazni az érintett személlyel kapcsolatban, amely a felderítés eredményességéhez és hatékonyságához járulhat hozzá. Az e-nyomozás egyik alapnyilvántartását képezi a NEAK által vezetett nyilvántartás.

Az elektronikus ügyintézés

Az elektronikus ügyintézés elterjedése, egyre dominánsabb szerepe, valamint az eljárások még gyorsabbá tétele, illetve az adminisztratív terhek csökkentése, a korszerűbb és hatékonyabb közszolgáltatások nyújtása érdekében az Országgyűlés megalkotta Az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló 2015. évi CCXXII. törvényt. A törvény értelmében az elektronikus ügyintézésre kötelezettek az államigazgatási szervek, a helyi önkormányzat tisztségviselői és szervei, a törvény vagy kormányrendelet által közigazgatási hatósági jogkör gyakorlására feljogosított egyéb jogalanyok, a bíróságok, az alapvető jogok biztosa, az ügyészségek, a közjegyzők, a bírósági végrehajtók, a köztestületek (kivéve a hegyközségeket), a közüzemi szolgáltatók, valamint a törvényben vagy kormányrendeletben erre kötelezett közfeladatot ellátó vagy közszolgáltatást nyújtó jogalanyok, illetve azok a szervek, akik ezt önként vállalják. A jogszabály második része tárgyalja az elektronikus ügyintézését biztosító szerv és az ügyfél elektronikus kapcsolatának általános szabályait. A jogszabály

³⁹ *Ne féljünk a GDPR-tól! – 5 tévhit az EU új adatvédelmi rendeletéről* (2017).

⁴⁰ 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról.

⁴¹ 1997. évi XLVII. törvény az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről.

létrehozza az Egységes Digitális Ügyintézési Teret, és ennek megfelelően az állami és önkormányzati szervek, a közttestületek, az alapvető jogok biztosa, az igazságszolgáltatás szervei, valamint a közüzemi szolgáltatók kötelesek biztosítani az elektronikus ügyintézés lehetőségét, így az ügyfél számára egy helyen nyílik lehetőség valamennyi elektronikusan intézhető ügye elintézésére.⁴²

A jogszabály lehetővé teszi, hogy az ügyfél-regisztrációs szerv az ügyfél hozzájárulása nélkül megadja az ügyfél általa kezelt adatait. Az ügyfél-regisztrációs szerv a következő szervek részére – a törvényben meghatározott esetekben – adhatja meg az adatokat:

- a bíróságnak (a tényállítások helytállóságának, továbbá a bemutatott okirat adattartalma valódiságának ellenőrzése, valamint büntetőeljárás lefolytatása vagy büntetés és intézkedés végrehajtása céljából);
- a bűncselekmények megelőzése, felderítése, büntetőeljárás lefolytatása vagy büntetés és intézkedés végrehajtása céljából a nyomozó hatóságnak;
- az ügyészségnek (közérdekvédelmi és törvényességi felügyeleti feladatainak ellátása, valamint a bűncselekmények megelőzése, felderítése, büntetőeljárás lefolytatása vagy büntetés és intézkedés végrehajtása céljából);
- a nemzetbiztonsági szolgálatnak (felderítési, nemzetbiztonsági védelmi és elhárítási, információszerzési, továbbá nemzetbiztonsági, iparbiztonsági, belső biztonsági és bűnmegelőzési ellenőrzési célból);
- a terrorizmust elhárító szervnek (a terrorcselekmények vagy azzal összefüggésben elkövetett más bűncselekmények megelőzése, felderítése és megszakítása, továbbá kiemelt személyvédelmi feladatai ellátása céljából).⁴³

A 21. század technikai fejlődésével és az elektronikus ügyintézéssel keletkező óriási információhalmazt a nyomozó hatóságnak is ki kell használnia, meg kell teremteni az e-nyomozás lehetőségeit, jogszabályi hátterét.

⁴² 2015. évi CCXXII. törvény indokolása az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól.

⁴³ 2015. évi CCXXII. tv. 32. § (7).

Vákát oldal

A BIG DATA ÉS AZ ADATVÉDELEM

A big data technológia

A big data olyan új információtechnológia, amely a felhasználónak rengeteg előnyt nyújt, azonban a rendvédelemnek is kell alkalmaznia, hogy lépést tudjon tartani, és megvédje az állampolgárokat a bűnözés kártékony tevékenységétől.⁴⁴ Ez az óriási adathalmaz a mindennapi életünket képes befolyásolni a korszerű informatikai eszközökön keresztül.⁴⁵

A big data elnevezés azt a hatalmas információmennyiséget és feldolgozást jelenti, amelyet a cégek és az egyéni felhasználók és a hálózatba kötött digitális eszközök hoznak létre, és amelyet számítógépek elemeznek, és bárki számára elérhetők.⁴⁶ A közösségi oldalak, portálok, fórumok nemcsak kommunikációs eszközként és publikációs felületként működnek, hanem lehetővé teszik a hatóság, kormány vagy akár az egyén számára, hogy a felületeken megtalálható adatokkal big data elemzéseket végezzenek.⁴⁷ Információs társadalmunkban jelentős szerepet játszik a tartalomelemzés, valamint az így kapott eredmények és következtetések.⁴⁸ Így a nyomozó hatóság számára is lehetővé válik, hogy a felderítéskor big data elemzéseket készítsen webes felületeken, közösségi oldalakon.

Digitalizált biometrikus adataink digitalizált nyomokat képeznek. A weboldalak, továbbá a szolgáltatások használatakor a jövőben a jelszavakat felváltják az ujjlenyomat-, retina-, hang- vagy arcfelismerés alapján generált azonosítási módszerek.⁴⁹ Az információból megállapított összefüggések marketing és kereskedelmi célokra is hasznosíthatók.⁵⁰ A stílus- és szokás-

⁴⁴ ZSIGOVITS 2013, 177.

⁴⁵ ZSIGOVITS 2013, 177.

⁴⁶ SZŰTS 2017, 23.

⁴⁷ SZŰTS 2017, 23.

⁴⁸ SZŰTS 2017, 23.

⁴⁹ ZSIGOVITS 2013, 178.

⁵⁰ SZŰTS 2017, 24.

elemzés eredményeit (például jelzők, fordulatok használata az e-mailekben, dokumentumokban, vásárlási szokások, kapcsolatok az interneten, telefonon stb.) általában a piaccgazdaságban, a reklámszakmában hasznosítják, míg a rendvédelemben a bűnelkövetők személyiségprofiljának megalkotására lehetnek alkalmasak.⁵¹

A digitális lábnyomok összegyűjtésére, összekapcsolására, értékesítésére és elemzésére hivatott iparág rohamosan fejlődik, továbbá százmilliók napi rutinja ismerhető meg a műholdak, WiFi- és mobilhálózatok által követett mozgásával, kommunikációs szokásaival, társas kapcsolataival, online kereséseivel.⁵² A big data egyre szélesebb körben elterjedt, azonban nem tudjuk, milyen hatásai lesznek a jövőben. Pedig ez azért is fontos, mert a big data egyes elképzelések szerint nem csupán az adatfeldolgozást, illetve a mindennapi élet különböző területeit változtathatja meg alapvetően (például a vásárlói szokások és a potenciális bűnelkövetők viselkedésének feltérképezését), hanem a tudomány fogalmát is. Mégpedig jelentősebben, mint bármi a 17. század elejének tudományos forradalma óta.⁵³ A big data jelensége azonban rendkívül megosztó: egyesek hatékony eszköznek tartják a társadalmi és a jóléti problémák feltérképezésére és a válaszok megtalálására, mivel segítséget nyújthat az eddig gyógyíthatatlan betegségek kutatásában, a terrorizmus elleni harcban vagy a globális felmelegedés elleni küzdelemben, számos kutató azonban felhívja a figyelmet a személyi adatokkal való visszaélés és a magánszféra megsértésének lehetőségére, továbbá az államok ellenőrzési lehetőségeinek folyamatos növelésére.⁵⁴

A big data magyarázatot adhat a felhasználók fogyasztói és információs viselkedésére, segítséget nyújthat a piacok felméréséhez, javíthatja a marketing- és értékesítési kampányokat, adhat irányjelzést az árképzésnél, és menthet életeket a gyógyászatban. Elengedhetetlen az okosvárosok közlekedésében, segítheti optimalizálni a forgalmat, mivel a közlekedési központok tájékoztatást küldhetnek a dugókról az utakon közlekedőknek, így hozzájárulhatnak a biztonságosabb és környezetbarátabb közlekedéshez.⁵⁵

A big data segítségével szolgálhat a rendőrségnek a bűncselekmények elkövetésének megelőzése, megakadályozása, felderítése, megszakítása,

⁵¹ ZSIGOVITS 2013, 182.

⁵² SÁGVÁRI 2017, 492.

⁵³ GALÁNTAI 2016, 32.

⁵⁴ BOYD–CRAWFORD 2012, 662.

⁵⁵ SZÜTS–JINIL 2016, 8.

az elkövető kilétének megállapítása, elfogása, körözött személy felkutatása, tartózkodási helyének megállapítása, bizonyítékok megszerzése, a bűncselekményből származó vagyon visszaszerzése során, lehetőség nyílik egy digitális profil elkészítésére.

A big data több elemből épül fel, amely digitális lábnyomot hagy a felhasználók életének számos mozzanatáról (keresés, böngészés, levelezés, csevegés, megosztás, értékelés, hozzászólás stb.).⁵⁶ Az információs társadalomra jellemző szektorok közül az alábbiak profitálhatnak a big datából: kereskedelem, média, okosvárosok, környezetvédelem, biztonság, orvostudomány, oktatás, politika és aktuális társadalmi témák.⁵⁷ A bűnüldöző szervek is profitálhatnak az e-nyomozási tevékenységek végrehajtása során.

A hagyományos adatgyűjtés módszerei idő- és költségigényesek, valamint fárasztók, azonban a digitális technológiák beköszöntével a mérés, az adatrögzítés folyamatai jelentősen megváltoztak. Továbbá az egyének és az egyének csoportjai közötti kapcsolatok a big data elvei alapján felhalmozott adatok alapján széles körben ábrázolhatók és elemezhetők.⁵⁸ A jövőben a digitális nyom kutatása jelentősebb szerepet fog kapni, amelyet a rohamosan fejlődő technikai lehetőségek támasztanak alá, ami kevésbé költség- és időigényes. Az elektronikus adatelemzés folyamatosan bővülő kínálati oldalt fog nyújtani a bűnüldöző szerveknek, ami kihatással lesz a jogalkotásra és a jogalkalmazásra egyaránt. A digitális fejlődés, az elektronikus adatok feltérképezése és elemzése elkerülhetetlen lesz a jövőben, és végig fogja kísérni a felderítést és a bizonyítást. Pár év múlva véleményem szerint az adatok többségét elektronikusan fogja beszerezni a nyomozó hatóság.

Európai Általános Adatvédelmi Rendelet (GDPR)

A technológiai fejlődés, valamint a globalizáció új kihívások elé állította a személyes adatok védelmét, mivel azok gyűjtése és megosztása jelentős mértékben megnőtt. Az emberek egyre bátrabban hoznak nyilvánosságra és tesznek globális szinten elérhetővé személyes adatokat. A technológia átalakította a gazdasági és a társadalmi életet, és elősegíti a személyes adatok uniós belüli szabad áramlását, a személyes adatok harmadik országok

⁵⁶ SZÜTS–JINIL 2016, 12–13.

⁵⁷ SZÜTS–JINIL 2016, 15–18.

⁵⁸ CSEPELI–DESSEWFFY 2015, 177., 180.

és nemzetközi szervezetek részére történő továbbítását. A természetes személyek védelmének biztosítása érdekében rendelettel kell biztosítani a jogbiztonságot és az áttekinthetőséget valamennyi tagállam gazdasági szereplői részére, továbbá rendelettel kell biztosítani a természetes személyek részére minden tagállamban azonos szintű, jogi úton érvényesíthető jogokat és kötelezettségeket, az adatkezelők és adatfeldolgozók számára azonos felelősséget, a személyes adatok kezelésének következetes nyomon követését, valamennyi tagállamban azonos szankciók alkalmazását és a tagállamok felügyeleti hatóságai közötti hatékony együttműködést.⁵⁹ Az Európai Általános Adatvédelmi Rendelet (General Data Protection Regulation – GDPR) a nemzeti jogszabályokat felülírva egységesíti az uniós tagállamok adatkezelési előírásait.⁶⁰

A személyes adatok kezelése kizárólag akkor jogszerű, amennyiben az alábbiak egyike teljesül:

- az érintett engedélyét adta személyes adatainak egy vagy több konkrét célból történő kezeléséhez;
- az adatkezelés olyan szerződés teljesítéséhez szükséges, amelyben az érintett az egyik fél vagy az a szerződés megkötését megelőzően az érintett kérésére történő lépések megtételéhez szükséges;
- az adatkezelés az adatkezelőre vonatkozó jogi kötelezettség teljesítéséhez szükséges,
- az adatkezelés az érintett vagy egy másik természetes személy létfontosságú érdekeinek védelme miatt szükséges;
- az adatkezelés közérdekű feladat végrehajtásához szükséges;
- az adatkezelés az adatkezelő vagy egy harmadik fél jogos érdekeinek érvényesítéséhez szükséges.⁶¹

Az adatkezelés az érintett hozzájárulásán alapul, kétség esetén az adatkezelőnek kell bizonyítania, hogy az adatkezelési folyamathoz az érintett hozzájárult, mivel az átláthatóság elve megköveteli, hogy az érintettnek nyújtott tájékoztatást könnyen érthető, világos és közérthető nyelven fogalmazza meg. A tisztességes és átlátható adatkezelés elve megköveteli, hogy

⁵⁹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről.

⁶⁰ FONYÓ 2018, 252.

⁶¹ (EU) 2016/679 rendelet. 6. cikk.

az érintett tájékoztatást kapjon az adatkezelés céljairól. A tájékoztatáshoz való jog előzetesen megilleti az érintettet az adatkezelés során annak megszűnéséig. Az új adatvédelmi rendeletben foglaltak alapján az érintett személyek főbb jogai a következők:

- a rájuk vonatkozó személyes adatokhoz való hozzáférés;
- azok helyesbítése;
- törlése („az elfeledtetéshez való jog”);
- kezelésének korlátozása;
- a profilalkotás és az automatizált adatkezelés elleni tiltakozás;
- az adathordozhatósághoz való jog.⁶²

A biztonság fogalma a digitális korban komplexebb jelentést kap. Megkülönböztetünk adathalászatot, interneten található személyes adatokkal való visszaélést, vírussal való megfertőzést, adatok ellopását (személyiséglopás), a weboldalak feltörését és elérhetetlenné tételét, valamint tartalmának módosítását (meghamisítását), adatbázisok feltörését, összekapcsolását a felhasználó tudta nélkül, társadalomra veszélyes adatok megjelenését (pedofília, terrorista üzenetek), bizalmas adatokkal zsarolást, pénzmosást, bűnszervezetek online irányítását, hálózati eszközöket ért fizikai támadásokat, társadalomra veszélyes csoportok pénzügyi támogatását online módon. Kellő figyelmet kell fordítanunk az információbiztonsági lehetőségekre, mivel komoly lépéseket tehetünk a jövőnk biztonsága érdekében.⁶³

A rendelet legfontosabb újdonsága az adathordozhatósághoz való jog, amely alapján az érintett jogosult arra, hogy a rá vonatkozó, általa egy adatkezelő rendelkezésére bocsátott személyes adatokat géppel olvasható formátumban megkapja, és ezeket az adatokat egy másik adatkezelőnek továbbítsa. Az internetes adatkezelések kapcsán nem elegendő a törléshez való jogot biztosítani, mivel az adatok nemcsak egy adatkezelőnél rögzülnek, hanem sok más adathordozón is. Továbbá lehetővé kell tenni, hogy az érintett az adatok minden lehetséges elérési pontján töröltesse azokat, hiszen csak ez vezet el a tényleges joggyakorláshoz. A törléshez való jog szerint az érintett kérésére adatait az adatkezelő köteles törölni, amennyiben az érintett visszavonja az adatkezelés alapját képező hozzájárulást, tehát egy hangsúlyosabb törlési kényszert jelent az adatkezelőre nézve. Az új

⁶² *Felkészülés az Adatvédelmi Rendelet alkalmazására 12 lépésben. Iránymutatás adatkezelők, adatfeldolgozók részére* (é. n.).

⁶³ KOLLÁR–GOMBOS–VINÁRNÉ BELLÁSZ 2016.

adatvédelmi törvény a gyermekek jogait kiemelt védelemben részesíti, mivel a személyes adatok kezelése akkor jogszerű, ha a gyermek a 16. életévét betöltötte. Amennyiben a 16. életévét nem töltötte be a gyermek, a személyes adatok kezelése akkor jogszerű, ha a hozzájárulást a gyermek feletti szülői felügyeletet gyakorló adta meg, illetve engedélyezte.⁶⁴

Új definíciókat vezet be az EU-s jogszabály, mint például a profilalkotás általános fogalmát, a genetikai, biometrikus és egészségügyi adat fogalmát, amely utóbbit a magyar Infotv. részletesen nem tartalmazta (azonban magát a fogalmat használta), az csak az egészségügyi ágazati jogszabályban (1997. évi XLVII. törvényben) került eddig meghatározásra.⁶⁵

A GPDR-rendelet alapján a „profilalkotás: személyes adatok automatizált kezelésének bármely olyan formája, amelynek során a személyes adatokat valamely természetes személyhez fűződő bizonyos személyes jellemzők értékelésére, különösen a munkahelyi teljesítményhez, gazdasági helyzetéhez, egészségi állapothoz, személyes preferenciákhoz, érdeklődéshez, megbízhatósághoz, viselkedéshez, tartózkodási helyhez vagy mozgáshoz kapcsolódó jellemzők elemzésére vagy előrejelzésére használják”.⁶⁶ Ezért az érintett jogosult, hogy hozzáférjen a rá vonatkozóan gyűjtött adatokhoz, továbbá arra, hogy észszerű időközönként, az adatkezelés jogszerűségének ellenőrzése érdekében gyakorolja e jogát, amely magában foglalja azt, hogy az egészségi állapotára vonatkozó személyes adatokhoz – mint például a diagnózis, a vizsgálati leletek, a kezelőorvosok véleményei, valamint a kezeléseket és a beavatkozásokat tartalmazó egészségügyi dokumentációk – hozzáférjen és megismerje, különösen a személyes adatok kezelésének céljait. Továbbá azt, hogy a személyes adatok automatizált kezelése milyen logika alapján történt, valamint azt, hogy az adatkezelés – legalább abban az esetben, amikor az profilalkotásra épül – milyen következményekkel járhat, ha lehetséges, az adatkezelő távoli hozzáférést biztosíthat egy biztonságos rendszerhez, amelyen keresztül az érintett a saját személyes adataihoz közvetlenül hozzáférhet.⁶⁷

⁶⁴ *Felkészülés az Adatvédelmi Rendelet alkalmazására 12 lépésben. Iránymutatás adatkezelők, adatfeldolgozók részére* (é. n.).

⁶⁵ *Ne féljünk a GDPR-tól! – 5 tévhit az EU új adatvédelmi rendeletéről* (2017).

⁶⁶ (EU) 2016/679 rendelet.

⁶⁷ (EU) 2016/679 rendelet.

Biztonsági stratégia

A számítástechnikának meghatározó szerepe van az állam és a társadalom működésében vagy a védelmi szféra mellett számos más területen is. Egyre több kihívással kell számolni az informatikai és telekommunikációs hálózatok, valamint a kapcsolódó kritikus infrastruktúra fizikai és virtuális terében. A kibertérben világszerte növekvő mértékben jelentkező kockázatok és fenyegetések kezelésére, a megfelelő szintű kiberbiztonság garantálására Magyarországnak is készen kell állnia. Elsődleges feladat a potenciális fenyegetések és kockázatok rendszeres felmérése és a kormányzati koordináció erősítése. A szövetségeseinkkel és EU-partnereinkkel arra kell törekedni, hogy az információs rendszerek biztonsága erősödjön.⁶⁸

A Magyarország Nemzeti Kiberbiztonsági Stratégiájáról szóló 1139/2013. (III. 21.) Korm. határozat meghatározza azon nemzeti célokat, stratégiai irányokat, feladatokat és átfogó kormányzati eszközöket, amelyek alapján Magyarország érvényesíteni tudja nemzeti érdekeit a globális kibertér részét képező magyar kibertérben is. A stratégia célja a szabad és biztonságos kibertér kialakítása és a nemzeti szuverenitás védelme, továbbá a nemzetgazdaság és társadalom szabad tevékenységének védelme és biztonságának garantálása, a technológiai innovációk biztonságos adaptálása a gazdaság növekedésének biztosítása érdekében. Magyarország követelményként rögzíti, hogy a magyar kibertér nyújtson biztonságos és megbízható környezetet: az egyének és közösségek számára a szabad, félelemmentes, a személyes adatok védelmét garantáló kommunikáción keresztül a társadalmi fejlődéshez; a gazdasági szereplők számára a hatékony megoldások kialakításához; a jövő generációi számára az értékkelven alapuló tanuláshoz, tapasztalatszerzéshez; az elektronikus közigazgatás számára, hozzájárulva az állami szolgáltatások innovatív és előremutató fejlesztéséhez. A célok eléréséhez szükséges feladatok: kormányzati koordináció; együttműködés; szakosított intézmények; szabályozás; nemzetközi együttműködések; tudatosság; oktatás; kutatás-fejlesztés; gyermekvédelem; gazdasági szereplők motivációja.⁶⁹

Az információs társadalom kialakulásának hatása a nemzeti biztonság valamennyi területén érezhető számos pozitív hatása mellett jelentősek a fejlődés negatív vonatkozásai is, mivel az egyes állami és nem állami szereplők által alkalmazott modern infokommunikációs eszközök biztonsági

⁶⁸ 1035/2012. (II. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról.

⁶⁹ 1139/2013. (III. 21.) Korm. határozat.

kockázat előidézéséhez járulhatnak hozzá.⁷⁰ A digitális államban szükséges, hogy a bűnüldöző szervek az elektronikus eszközöket és szolgáltatásokat elérjék, mivel a fejlett informatikai háttér javítja a bűnmegelőzéshez kapcsolódó tevékenységek hatékonyságát, csökkenti a bűnüldöző szervek reakcióidejét, gyorsítja az igazságszolgáltatás működését.⁷¹ A digitális állam fennmaradásához szükséges az adatbázisok összehangolása és fejlesztése (az informatikai rendszerek interoperabilitásának javítása, nyilvántartások korszerűsítése) és a belső rendszerek fejlesztése, valamint a biztonságos működés feltételeinek biztosítása. A digitális állam elemei hozzájárulnak a versenyképességhez, továbbá törekedni kell olyan konkrét intézkedések megvalósítására, amelyek e célok érvényesülését is szolgálják. A digitális állam felépítése e-igazságszolgáltatás nélkül elképzelhetetlen, mivel csak akkor érhető el az állampolgárok és a vállalkozások számára minden területen minőségjavulás. 2010-től a védelmi igazgatás jogszabályilag elismert részévé vált a közigazgatásnak, mivel elengedhetetlen az érintett szervezetek közötti megfelelő színvonalú, biztonságos információáramlás, kommunikáció. A védelmi igazgatási feladatok ellátásához nélkülözhetetlen biztosítani az egységes alapú, hatékony információáramlást az ország egészére nézve. Az adatok megbízható és biztonságos kezelése alapvető követelmény, így biztosítani kell az adatok sértetlenségét, a jogosultságalapú hozzáférést. A közigazgatásban a nyilvános szolgáltatások növekvő biztonsági fenyegetettsége miatt fontossá válhat a szolgáltató és etalon nyilvántartás szétválasztása, illetve a nemzeti adatvagyron esetében biztonsági központ létrehozása.⁷²

⁷⁰ 1656/2012. (XII. 20.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiájának elfogadásáról.

⁷¹ *Nemzeti Infokommunikációs Stratégia 2014–2020*, digitális állam: „[A] kormányzat működését támogató belső IT, a lakossági és vállalkozói célcsoportnak szóló elektronikus közigazgatási szolgáltatások, illetve az állami érdekkörbe tartozó egyéb elektronikus (pl. egészségügyi, oktatási, könyvtári, kulturális örökséghez kapcsolódó vagy az állami adat- és információs vagyron megosztását célzó) szolgáltatások, valamint e szolgáltatások biztonsági hátterének biztosítása. Magyarország európai viszonylatban komoly elmaradásban van az e-közigazgatási szolgáltatások területén, ugyanakkor a hálózati kapacitásunk jelentős előnyt biztosítana, vagyis megvan az a háttér, amelyre fejlett elektronikus szolgáltatásokat lehet építeni. Ez által csökkenthető a bürokrácia, a hivatalokban az ügyintézésel kapcsolatos idő. Olyan szolgáltatások fejlesztése a cél, amelyek az állampolgárok életminőségét növelik, ilyenek pl. az e-kormányzati, e-egészségügyi, e-oktatási szolgáltatások, intelligens városi szolgáltatások, okos hálózati eszközök (például okos mérők) alkalmazása.”

⁷² *Közigazgatás- és Közszolgáltatás-fejlesztési Stratégia 2014–2020*. (2015). 92–99.

AZ E-NYOMOZÁST SEGÍTŐ KRIMINALISZTIKAI GONDOLKODÁS ÉS AZ ALAPKÉRDÉSEK

Kriminalisztikai gondolkodás

A kriminalisztikai gondolkodást célszerű megkülönböztetni két ellentétes felfogástól. Az egyik felfogás a kriminalisztikai gondolkodás misztifikálására alkalmas, amely során a nyomozó hatóság tagját különleges képességgel megáldott személlyel azonosítják. Ehhez nagymértékben hozzájárultak a detektívregények. A másik álláspont leegyszerűsíti a kriminalisztikai megismerő tevékenységet, eszerint az teljesen megfelel a mindennapi élet gondolati szabályainak, azoktól jelentős eltérést nem mutat. Az igazság a két felfogás között található. A kriminalisztikai gondolkodás megfelel a gondolkodás általános szabályainak, de speciális vonásokkal is rendelkezik, amelyek a mindennapi élet gondolkodási formáitól való eltérést eredményezik. A mindennapi életben a gondolkodást általában az eredményekben való gondolkodás jellemzi, míg ezzel szemben a kriminalisztikai gondolkodásra jellemző az okokban való gondolkodás.⁷³

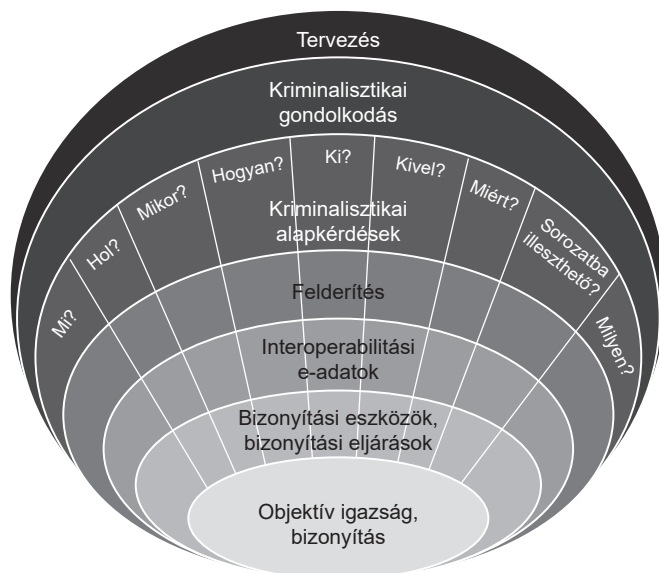
A gondolkodás a megismerő tevékenység egyik formája. A nyomozás mint megismerési folyamat eljárási szabályokhoz kötött. A megismerés fokozatai a nyomozáson belül a felderítés és a bizonyítás.⁷⁴ Azonban a rendvédelmi szervek részéről a megismerési folyamatban, a tevékenysége során, valamint feladatai teljesítésekor elengedhetetlen a kor színvonalának megfelelő információtechnológiai szolgáltatások alkalmazása.⁷⁵ A modern technika térhódítása következtében az e-nyomozási ismeretek az egyetemi oktatásban egyre nagyobb szerepet kapnak, és a gyakorlati szakemberek számára is sok újdonságot tartogatnak.

⁷³ DOBÓ et al. 1988, 28–29.

⁷⁴ IBOLYA (é. n.).

⁷⁵ ZSIGOVITS 2012, 103.

A nyomozás folyamatát és tervezését végigkíséri a kriminalisztikai gondolkodás, amely során a múltbeli eseményt gondolatban kell rekonstruálni a hatóság tagjainak, és oksági összefüggések feltárásával megállapítani az objektív igazságot. A valóság megismerése többlépcsős folyamat, a releváns esemény megismerésében kulcsfontosságú szerepet töltenek be például a kriminalisztikai alapkérdések, a raszternyomozás és a bizonyítási eljárások. A kriminalisztikai gondolkodás elemeinek kapcsolódását, viszonyát mutatják be a következő fejezetek, amelyet az alábbi ábra szemléltet (1. ábra).

1. ábra

Kriminalisztikai gondolkodás kapcsolódási pontjai

Forrás: szerkesztette a szerző

A nyomozás többször holtpontra juthat, amikor a rendelkezésre álló adatok alapján az információ hiányában nem lehet tovább haladni. A problémamegoldás kérdésköréhez kapcsolódik a kreativitás, az alkotóképesség. Alkotó jellegű a gondolkodási folyamat, ha valamilyen új terméket hoz létre a személy számára. A gondolkodási folyamat tekintetében beszélhetünk

konvergens és divergens gondolkodásról. A konvergens gondolkodás olyan szituációkban jelenik meg, ahol a feladat érthető és jól szervezett, a személynek a megadott feltételekből kell kiindulnia a feladatban megadott egy vagy kisszámú megoldáshoz, a gondolkodását összefogva (konvergálva). Míg a divergens gondolkodás olyan helyzetekben jelenik meg, ahol a feladat nincs jól szervezve, nem kíván meg egy helyes megoldást, a feladatnak több megoldása lehetséges, a megoldások keresése közben a személy gondolkodásának szét kell ágazni, divergálnia kell. Például amikor a személytől azt kéri, hogy egy meghatározott idő alatt a szokásostól eltérő használati lehetőséget találjon ki az adott tárgyra (például mire lehet használni egy sörösüveget, egy vázát), vagy a lehetetlen helyzetek következményeinek elképzelését mondja el (például ha a Nap nem kelne fel, és állandó sötétség lenne, nem lenne víz a Földön stb.).⁷⁶

Legtöbbször a hétköznapi életben is gondolkodásról beszélünk, amikor a személy viselkedése alapján nem csinál semmit, de az eredmény alapján mégis valamilyen belső munkát végez. (Például amikor megkérdezik, hogy „ki is a magyar külügyminiszter? „Egy pillanat, gondolkoznom kell!”) A gondolkodás egyik felfogás szerint „szimbólumok, jelzések belső átalakítása, manipulációja, átszervezése”, míg a másik nézet alapján „gondolkodásról csak akkor beszélhetünk, ha a személy túlmegy a helyzetben adott információn, illetve olyan helyzetet old meg, melyre korábbi tapasztalatai pusztán alkalmazásával nem lenne módja. Eszerint a gondolkodás magától értetődően alkotó jellegű”.⁷⁷

Károly Endre álláspontja szerint „a kriminalisztikai gondolkodás a bűncselekmény felderítését végző ember intellektuális tevékenysége”, amely gyakran a nyomozás elrendelése előtt kezdődik, amikor a kriminalista elbírálja, hogy a bűncselekmény gyanúja megállapítható-e, szükség van-e nyomozó hatóság tevékenységére.⁷⁸

Zala Dezső nézőpontjából a kriminalisztikai gondolkodás „a kriminalisztika által felhasznált, kidolgozott, gyakorlati módszer, reális gondolkodás, melynek segítségével a kriminalisztika a legeredményesebben oldja meg feladatát, és amelynek formája maximális mértékben eleget tesz a kriminalisztika egyéb követelményeinek is”.⁷⁹

⁷⁶ PLÉH 1988, 143.

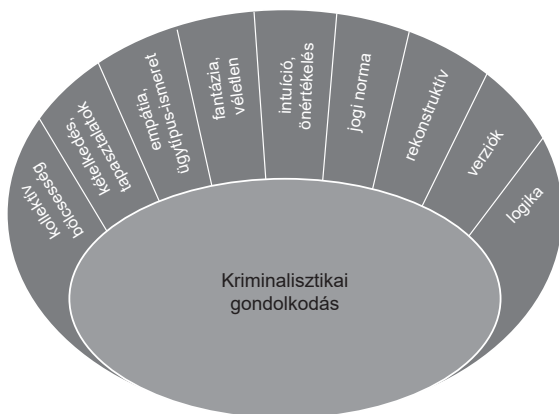
⁷⁷ PLÉH 1988, 133.

⁷⁸ KÁROLY 1968, 29–31.

⁷⁹ ZALA 1968, 67.

Lakatos János a kriminalisztikai gondolkodást a megismerési módszerek egyikének tartja, „amely egyúttal a nyomozási problémák megoldásának sajátos módszere is”.⁸⁰ A kriminalisztikai gondolkodás alapja a szakmai háttéranyagok, ismeretek (tankönyvek, hatályos jogszabályok) elsajátítása, ezentúl konkrét események feldolgozása. A felsorolt alapok elengedhetetlenek a helyes gondolkodás útvonalának megismeréséhez, azonban a helyes, eredményes kriminalisztikai gondolkodás a személyes tapasztalatgyűjtés során sajátítható el és a gyakorlati munkán keresztül tanulható meg. A múltbeli releváns esemény, bűncselekmény megismerése, ugyanúgy, mint a külvilág megismerése, nem mehet másképp végbe, mint a gondolkodási folyamat révén.

A kriminalisztikai gondolkodás főbb jellemzői⁸¹ általában végigkísérik a nyomozást, amely az alábbi elemekből tevődik össze: jogi normákhoz kötött, rekonstruktív gondolkozás, verziók alkalmazása, logikai módszerek, intuício és fantázia, empátia, kételkedés, ügytípusismeret, tapasztalatok, kollektív bölcsesség, önértékelés, véletlen (2. ábra).

2. ábra

Kriminalisztikai gondolkodás elemei

Forrás: szerkesztette a szerző

⁸⁰ BALLÁNÉ FÜSZTER–LAKATOS 2012, 57.

⁸¹ BALLÁNÉ FÜSZTER–LAKATOS 2012, 59–63.

Jogi normához kötöttség

A nyomozás alatt, a megismerés során mindvégig megjelennek a jogi elemek. A kriminalisztikai gondolkodásban meghatározó szerepet játszik az adatgyűjtés során a hitelesség és a hiteltérdemlőség kérdésköre. Az adat bizonyítékként felhasználható és hitelesnek tekinthető, ha hatályos eljárásjogi szabályoknak megfelelően szerezték be, rögzítették és dolgozták fel. A hitelesség kérdéskörben a forrásnak is hitelesnek kell lennie, meg kell felelnie az eljárásjogi előírásoknak. Továbbá a beszerzett adatnak valóságtartalommal kell rendelkeznie, hogy a hiteltérdemlőség követelményének megfeleljen.

Rekonstruktív gondolkodás

A rekonstruktív gondolkodás során a részekből következtetünk az egészre, a jelenségből a lényegre, az okozatból az okra, illetve itt kapcsolódnak be a rekonstruálás vezérfonalaként a kriminalisztikai alapkérdések, amelyek a történetek megismerését szolgálják.⁸²

Verzió

A verzió a hipotézisnek, feltételezésnek megfelelő szerepet tölti be a nyomozásban, tárgya lehet a nyomozás során felmerülő kérdés, amely vonatkozhat múltbeli eseményre vagy nyomozási feladat meghatározására. A kriminalisztikai gondolkodás során a verzió fontos helyet foglal el a megismerő tevékenységben, valamint a munkafolyamatban. A verzió magyarázatot adhat a cselekmény, az esemény egészére vagy annak egy részére, illetve lehetőséget nyújthat a felmerülő problémák megoldására.⁸³

Logikai módszerek

A logikai módszerek alkalmazása, úgymint *indukció*, *dedukció*, *abdukció*, továbbá idesorolható még az analógia, az analízis-szintézis, a szelekció.

⁸² LAKATOS 2004, 137–138.

⁸³ LAKATOS 2012, 149.

A deduktív gondolkodásból a logikai műveleten keresztül jutunk el a konklúzióig, a meglévő tudásból az új tudás birtokába, vagyis az általánostól az egyedibe.⁸⁴

A megismerésben kiemelkedő szerepet tölt be az indukció, az új ismeret megszerzésének a módszere, amikor a jelenségeket spontán észleljük, vagy tervszerűen megfigyeljük, amely során az információk alapján hipotézist állítunk fel a jelenségek magyarázatára, amelyeket megfigyelésekkel ellenőrizzük. Ha a hipotézis ellentmondásra vezet, újabb hipotézist kell felállítani.⁸⁵ „Az induktív gondolkodással teremtünk rendet világunkban, ez tesz képessé bennünket arra, hogy ismerősnek tekintsünk dolgokat, kapcsolatba hozzuk őket, szerkezeti hasonlóságokat találjunk bennük és kategóriákba sorolhassuk őket.”⁸⁶

Az abdukció egy olyan következtetés, amely feltételezésen alapul, illetve az előzetes ismeretekből és logikus gondolkodásból ered, létrejöttében a tanulásnak meghatározó szerepe van.⁸⁷

A Magyar Értelmező Kéziszótár az analógia, analízis-szintézis és a szelekció fogalmát a következőképpen határozta meg:

- analógia: „különböző dolgok, jelenségek közötti hasonlóság, egyezés”,⁸⁸
- analízis-szintézis: „elemzés, valamely kutatási anyagnak egységbe foglalása, illetve ennek eredménye”,⁸⁹
- szelekció: „valamiből, valakik közül való kiválogatás, kiválasztás, kiszűrés”.⁹⁰

Erich Anuschut *A bűnügyi szakemberek agymunkája. A kriminalisztikai következtetések levonásának művészete és annak határai* című tanulmányában utal „a józan paraszti ész” és a „tapasztalat” mellett a logika jelentőségére is. A logika terén képzetlen kriminalistáról kifejti, hogy biztosan elmélik, főleg a bonyolult eseteken, de kevés sikerrel, kivéve, ha a véletlen vagy jóindulat „nyomra nem vezeti”.⁹¹

⁸⁴ 2.1. Az induktív és a deduktív gondolkodás ismeretelméleti alapjai (é. n.).

⁸⁵ 2.1. Az induktív és a deduktív gondolkodás ismeretelméleti alapjai (é. n.).

⁸⁶ KALUER 1997, 85.

⁸⁷ BALÁZS 2007.

⁸⁸ GERSTNER et al. (szerk.) 2003, 41.

⁸⁹ GERSTNER et al. (szerk.) 2003, 41., 1266.

⁹⁰ GERSTNER et al. (szerk.) 2003, 1235.

⁹¹ HAUPTMANN 2001, 110.

Intuíció és fantázia

Az intuíció a nyomozónak olyan képessége, amikor valamely kérdésben rövid időn belül helyes érzékkel jut el a megoldáshoz.⁹² A nyomozó élet-tapasztalatán alapuló intuíció a házkutatás során az eldugott tárgyak rejtékhelyének kiderítését segíti elő, vagy segíti felfedezni a bűncselekmény helyszínén a báméskodó tömegben a gyanús személyt; más nyomozó, akinek nincsenek tapasztalatai, erre nem biztos, hogy képes lenne.⁹³ Az intuíció a „felismerés, a korábban megszerzett ismereteken alapul”.⁹⁴ A tapasztalt nyomozó már kezdetben tudja, amikor megkapja az ügyet, hogy melyek azok a lépések, amelyeket végre kell hajtania.⁹⁵ Az intuíció és a fantázia többnyire az elméleti és a gyakorlati tapasztalatokra épül, és a verziókban gondolkodással összefonódva jelenik meg.⁹⁶

A fantázia (és a kételkedés) a fő mozgatórugója a nyomozásnak, amely az eljárás során végig jelen van. Nem elegendő a hatályos jogszabályok, illetve a szakirodalom ismerete, ha valaki nem rendelkezik megfelelő fantáziával. A fantázia, vagyis a képzelőerő lélektani jelenség. Legtöbbször a legjobban végrehajtott szemle sem tartalmaz elegendő adatot a szükséges feltevések kialakításához. Az adatok közötti hiányzó láncszemeket kénytelen a nyomozó a saját fantáziájával kiegészíteni, mert anélkül kezdetben a bűncselekmény elkövetése nem lenne rekonstruálható.⁹⁷

Hans Walder álláspontja szerint egy feladat megoldása nemcsak intelligencia kérdése, hanem fontos jelentősége van az ötleteknek is. A nyomozót ötletek nélkül „szomorú alaknak” nevezi.⁹⁸

A képzeletnek két alapvető formája van: *a)* a reprodukív képzelet; *b)* az alkotó képzelet.

a) Reprodukív képzeleti működésre van szükség, amikor a nyomozó a házkutatásra készül (tervet készít, akár csak gondolati síkon), és az objektum alaprajza (megjelölt nyílászárók) alapján elképzeleti a célszemély (a lakásban tartózkodó személy) lehetséges menekülési útvonalait. A képzelet eredményességéhez hozzájárulnak

⁹² DOBÓ et al. 1988, 39.

⁹³ KÁROLY 1968, 33.

⁹⁴ GERSTNER et al. (szerk.) 2003, 573.

⁹⁵ BARTA 2001, 49.

⁹⁶ LAKATOS 2004, 138.

⁹⁷ KÁROLY 1968, 35.

⁹⁸ HAUPTMANN 2001, 111.

a nyomozó ismeretei, múltbeli tapasztalatai is. (Például az objektumból az elkövető általában a hátsó kijáraton vagy ablakon menekül, ezért a nyomozási cselekmény tervezésekor a hátsó kijáratot és az egyéb nyílászárók biztosítását is megtervezik.)

A reprodukív képzeletet használja a nyomozó a feljelentés felvétele vagy kihallgatás során is, mivel a kihallgatott személy által elmondottak alapján (a történeti tényállás tükrében) elképzelet, hogyan történhetett a múltbeli esemény. Továbbá a kihallgatás során a képzelet előbbre viszi a megismerést, mivel számos kérdés merül fel, amely az esemény megismerését teszi lehetővé.

- b) A *produktív képzelet* során létrehozott kép új, és nem a mások emlékezeti vagy képzeleti képeit reprodukálja. Az élet során felmerülő szituációk igénybe veszik a produktív képzeletet, alkotó szerepe van a tudományok, a művészetek fejlődésében. A produktív képzelet működéséhez szükséges a megfigyelés. A megfigyeléshez (adatgyűjtéshez) vagy a vagyonvisszaszerzési eljárás lefolytatásához, a rendelkezésre álló adatok eredményes feldolgozásához elengedhetetlen a képzelet. (Például egy lehallgatás során keletkezett információk ellenőrzése egy adatbázisban megvalósíthat egy megfigyelést.) Amennyiben az elektronikus hírközlési szolgáltatás útján továbbított kommunikáció tartalmában (a lehallgatott hanganyag kivonatában) az szerepel, hogy a célszemély „lovagolni ment Piroshoz a lovardába”, vagy ott találkozik a bűntársaival, abban az esetben a keletkezett adat – a megfelelő tapasztalat és fantázia alapján – a további adatgyűjtő munkát elősegítheti.

A keletkezett adatot ellenőrizni kell a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH) Országos Lótenyésztési Informatikai Rendszerében (a továbbiakban: OLIR), hogy a célszemély lótulajdonos-e. A megkeresésre kapott válasz, illetve egyéb adatok (például a célszemély telefonkészülékének cellapozíciója) elősegíthetik a lovarda beazonosítását, amely a figyelés végrehajtásában fontos objektum lehet. Egy kapcsolat-feltérképező megfigyelés hozzásegíthet a bűntársak beazonosításához, valamint lehetőség adódhat a vagyonvisszaszerzési eljárás keretében a vagyonelkobzás alá eső vagyon biztosítására. A felderítéshez az alkotó képzelet mellett összetett logikai elemek alkalmazása szükséges. Az alkotó képzelet eredménye felhasználható az adatgyűjtés végrehajtásához szükséges terv elkészítéséhez.

Empátia

Az empátia „a személy olyan képessége, amelynek segítségével a másik emberrel való közvetlen kommunikációs kapcsolat során bele tudja élni magát a másik lelkiállapotába. Ennek a beleélésnek nyomán meg tud érezni és érteni a másikban olyan emóciókat, indítékokat és törekvéseket, amelyeket az szavakban direkt módon nem fejez ki, és amelyek a társas érintkezés szituációjából nem következnek törvényszerűen. A megérzés és megértés fő eszköze az, hogy az empátia révén a saját személyiségben felidéződnek a másik érzelmei és különféle feszültségei. Ezt úgy is ki lehet fejezni, hogy a személyiség beleéli, mintegy a másikba vetíti magát [...]”⁹⁹

Ha az eseményekbe beleéli magát a kihallgató, egyes esetekben több összefüggést képes megérteni, és a kikérdezés célját és taktikáját rejteni tudja. Amikor gyanúsított egyes közlésektől elzárkózik, és helyettük másféle közléseket tesz, abban az esetben sokkal nehezebb a gyanúsított empátiás megértése, mint a tanúkihallgatásé, mivel a tanú legtöbbször nem érdekelt abban, hogy mást mondjon, mint amit észlelt, legtöbbször jóhiszeműen téved.¹⁰⁰

Kételkedés

A nyomozás alatt a kételkedés is fontos szerepet játszik, például a vallo-másban rejlő apró ellentmondások révén, de a sértett viselkedése is sokszor alapot ad a kételkedésre, hogy a valóságban nem úgy történt az adatott esemény, mint ahogy a tanú elmondta. (Például a sértett vallomásában [feljelentésében] szereplő adatok – a lakásbetörésre vonatkozóan – kételkedésre adtak alapot, és az előadó a sértettnek [a kihallgatás során megadott] telefonszámát ellenőrizte az internet keresőfelületén, majd megállapította, hogy az eltulajdonított porcelánról készült fotó, amelyet a sértett átadott a kihallgatást követően, megegyezik a hirdetési képpel, valamint a hirdető telefonszáma a sértett telefonszámával. A kételkedés alátámasztotta, hogy valójában nem történt bűncselekmény, hiszen a sértetthez nem törtek be, hanem a biztosítási összegre kívánt szert tenni.) A kételkedés hozzájárult a múltbeli releváns esemény megismeréséhez.

⁹⁹ BUDA 1978, 55.

¹⁰⁰ BUDA 1978, 279–280.

A kétely pszichológiai kategória, megvédi a nyomozót, hogy a saját elképzeléseinek rabja legyen, a kételkedés eredménye a körültekintő és az adatot minden oldalról ellenőrző nyomozási tevékenység. A kérdező rejtett összefüggéseket keres a mondatokban, amelyek tovább szöhetők a másik fél helyzetébe való beleéléssel.¹⁰¹ A kételkedés „a gondolkodásnak az a módja, hogy semmiféle állítást sem fogadunk el addig, amíg bizonyított igazsághoz nem jutottunk, vagy valaminek igaz voltát, valóságát illetően bizonytalanságban van, nemigen hisz benne”.¹⁰²

Ügytípusismeret, tapasztalatok

Az ügytípusismeret magában foglalja az esemény összes kriminalisztikai és kriminológia jellemzőit, valamint az intuíció, a fantázia és az empátia érvényesülésének egyik legfontosabb alapja is. Az egyes szakmai egységeknél az előadó fogékonyabb az információkra, például az titkos adatszerzés során a (kábitószerrel való visszaélés) büntetőügy előadója tudni fogja, hogy a lehallgatási közleményben szereplő „cola”, „fehér” szavak kábítószerrel jelentenek. Míg egy másik szakvonalon dolgozó nyomozó számára releváns lesz olyan közlemény is, amelyben a „vas” és „kukorica” szó hangzik el, mivel az fegyverre vagy lőszerre fog utalni, míg mások nem biztos, hogy fogékonyak lennének erre az információra, holott ezek relevánsak, és az ügy megoldását jelenthetik.

Az élettapasztalat sohasem pótolhatja az elméleti tudást, a szakmai felkészültséget, mivel elméleti ismeretek nélkül a leggazdagabb élettapasztalat sem nyújthat háttérbázist az ügy felderítéséhez. Az élettapasztalat segítséget adhat bizonyos taktikai fogások megfelelő kiválasztásához.¹⁰³ A tudomány fejlődése megkívánja a nyomozó szakmai műveltségének folyamatos fokozását, mivel a bűnözés technikája is változik. Az elkövető egyre több „digitális-elektronikus” nyomot hagy maga után, amelyek szükségessé teszik az új nyomozási módszerek és ajánlások, vagyis az e-nyomozás kidolgozását.

¹⁰¹ KÁROLY 1968, 36.

¹⁰² KÁROLY 1968, 58.

¹⁰³ KÁROLY 1968, 33.

Kollektív bölcsesség

A kollektív bölcsesség, a közösségi tapasztalat segíthet az olyan esetekben, amikor kevés információ áll rendelkezésre, vagy bonyolult megítélésű ügyekben, mivel nem mindenki úgy közelíti meg a probléma megoldását, mint a másik fél.

Önértékelés

A nyomozás eredményessége szempontjából fontos szerepet kap a gyakorlati tapasztalat felhasználása, illetve a folyamatos következtetések, az önértékelés vizsgálata, hogy adott esetben miért sikerült a feladatot megoldani, vagy miért nem lehetett a kitűzött célokat elérni. Az elvégzett munkát folyamatosan értékelni kell, mások tapasztalatait is fel kell használni, így az ismereteink is bővülnek, továbbá az elképzeléseinket is ellenőrizni kell. A kriminalisztikai gondolkodást befolyásolhatja a személyismeret, a típusterv alkalmazása, az egyéni gondolkodásmód, a rátermettség és a gyakorlat.¹⁰⁴

Véletlen

A nyomozásnak gyakori kísérő jelensége a véletlen is, amely elősegítheti vagy akadályozhatja a nyomozást, mivel elképzelhető, hogy az időjárási viszonyok, a bűncselekmény elkövetése után bekövetkező változások, vagy logikailag előre láthatatlan események a nyomozás eredményességére pozitív vagy negatív hatást gyakorolnak. Továbbá a véletlen bekövetkeztére legtöbbször nem lehet felkészülni, megtervezése gyakorlatilag lehetetlen.¹⁰⁵

A véletlen egyben a történések és az emberi magatartások jellemző velejárója is. A véletlen logikai kategóriaként a változások valószínűségének egyik változata, továbbá a magatartás tekintetében elősegíti vagy gátolja a kedvező eredmény megvalósulását. Az összes lehetséges verziót fel kell állítani, és a verziók között sorrendet kell meghatározni a valószínűség alapján. Bizonyos nyomozási cselekményeknél (például a bizonyítási

¹⁰⁴ LAKATOS 2004, 137–138.

¹⁰⁵ KÁROLY 1968, 36.

kísérletnél) a véletlen szerepét ki kell küszöbölni a nyomozási cselekmény megismétlésével vagy szakaszolásával, mert így jobban láthatóak, és az egyes mozzanatok folyamata megfigyelhető.¹⁰⁶

A kriminalisztikai gondolkodás és a megismerő tevékenység

A nyomozó hatóság megismerése közvetett, aki az esetnek tanúja, nem szerepelhet hivatalos minőségben. A hatóság a múltbeli eseményről az adatforrásokból szerez ismereteket (például az adatbázisokból, tárgyi bizonyítási eszközökből, a személyek vallomásából). Az eljárás kezdetén a nyomozó hatóságok ismeretei hézagosak, mivel másodkézből származnak az információi, és gondolati úton kell rájönniük, hogy mi is történhetett a múltban. Ebben segítségül szolgálhatnak a természetes személyek, jogi személyek által létrehozott nyilvántartások, valamint az internetes adatbázisok. A történések gondolati rekonstruálása alkalmával a töredék ismeretekre kell támaszkodni, így az ismert részekből az egészre és a jelenségekből a lényegre kell következtetni. „Az eljárásbeli (»kriminalisztikai«) megismerés tehát rekonstruktív, mert a következményekből (az okozatból) az okok feltárására irányul.”¹⁰⁷

A kriminalisztikai gyakorlatnak az ismeretek megszerzésére vonatkozó tételei többségben azzal foglalkoznak, hogy miként célszerű eljárni az egyedi történések rekonstruktív megismerése során, hogy sikeresen szerezhessük meg a kívánt ismereteket, valamint hogyan lehet meggyőződni arról, hogy a megszerzett ismeret igaz, vagyis tárgyát a valóságnak megfelelően tükrözi. Az ismeretszerzés a tények múltbeli konstellációjának hitelt érdemlő megismerésére irányul, amely jogvitára adhat alapot, és a vita eldöntéséhez szükséges a jogszabályok helyes megválasztása és alkalmazása.¹⁰⁸ A hatóságok tevékenysége a bűnügyek tekintetében három időbeli stádiumra osztható, amely a múltra, a jelenre és a jövőre is kiterjed. A büntetőeljárás akkor tölti be a funkcióit, amennyiben:

- valósan állapítja meg a történeti tényállást a múltban végbement eseménnyel kapcsolatban;
- reálisan észleli a jelen tényeit a bizonyítás alkalmával;

¹⁰⁶ BARTA 2001, 51–53.

¹⁰⁷ BÓCZ–FINSZTER 2008, 35.

¹⁰⁸ BÓCZ–FINSZTER 2008, 21.

- a jogkövetkezményeket olyan mértékben alkalmazza, amelytől kedvező hatást várhatunk a jövőben.¹⁰⁹

A megismerésnek van egy érzéki és egy értelmi oldala, az előbbi esetén közvetlenül szerzünk ismereteket, míg az utóbbinál többnyire áttételesen, így a logikai megismerés közvetett, amely a bizonyításra is érvényes.¹¹⁰ A kriminalisztika megismerési módszerei közé tartozik a kriminalisztikai gondolkodás, valamint a felderítés és a bizonyítás. A kriminalisztika tudománya a kriminalisztikai megismerő tevékenységet, a gyakorlat elveit és eszközeit tanulmányozza.¹¹¹ Az anyagi (objektív) igazság a gyakorlatban a törvényesség betartásának felel meg. A kriminalisztikai megismerésben az érzéki és a racionális tényezők fontos szerepet játszanak. Az érzékszervek egy olyan kapunak tekinthetők, amelyen beáradnak a külvilág jelenségei, így összeköttetés alakul ki az ember és a külvilág között. A nyomozás egy korábbi esemény megismerésére vonatkozik, azonban az érzéki közvetlen megsejtelésére nincs lehetőség, így jelentőséget nyer a kriminalisztikai gondolkodás. (Például amikor a rendelkezésre álló adatok összevetéséből következtetnek az elkövetés módjára és az elkövető személyére, vagy amikor a nyomozó a nyomozás tervezésekor a gondolkodás során feltevéseket állít fel, megtervezi a nyomozást, majd a verziókat ellenőrzi.) Az érzéki és a racionális megismerés nem választható el egymástól, mivel a gondolkodás, a tapasztalatok már az érzéki megismerés első pillanatától kezdve szerepet kapnak, és az észlelteket pontosabb megismerését segítik elő.¹¹²

A megismerés, az ismeret megszerzése egyéni, feltételezi a pszichikumot, és ezen nem változtat az, hogy ez az ismeret továbbadható. Az ismeretszerzés célja a múltban történeteknek a valóságnak megfelelő megismerése, amelynek eldöntésénél kulcsfontosságú a jogszabályok megfelelő megválasztása és alkalmazása.¹¹³ Például a helyszíni szemle keretében a szemlebizottság a nyomokat, anyagmaradványokat a logikus gondolkodással összhangban kutatja fel, és vizsgálja, hogy kapcsolatban lehetnek-e a bűncselekménnyel, továbbá a logikus gondolkodás teszi lehetővé, hogy a bizottságnak ne az egész helyszínt kelljen az elkövető ujjnyomának felkutatása érdekében

¹⁰⁹ KATONA 1990, 21–22.

¹¹⁰ NÉMETH 2012, 132.

¹¹¹ BÓCZ–FINSZTER 2008, 33.

¹¹² DOBÓ et al. 1988, 25–26.

¹¹³ Bócz 2008, 19.

megvizsgáltnia, hanem csak azt a részt, ahol a kriminalisztikai megítélés szerint az elkövető nyomot hagyhatott. Továbbá a cselekmény lefolyásából felállított verziók (feltevések) is segítséget nyújthatnak, hogy a nyomokat, anyagmaradványokat hol lehet és kell kutatni.¹¹⁴

Gyakran a tanú az előtte lejátszódó esemény egyes részleteit valóban észleli, míg más mozzanatokra nézve, amelyekre figyelme nem terjed ki, az eddigi tapasztalatait felhasználva von le következtetéseket. Az észlelési hiányosságok kitöltése gyakori a közlekedési tanúk általi visszaemlékezés során. Az esemény gyors lefolyása miatt egyesek az eltérő helyzetük következtében az esemény teljes folyamatát nem észlelik. Előfordulhat, hogy az egyik tanú a fékcsikorgásra lesz figyelmes, majd ezt követően a földön fekvő személyre. Azt, hogy a gépjármű melyik irányból, milyen sebességgel érkezett, a nyomozó hatóság a feltételezései útján vagy a helyszínen tartózkodó többi tanútól fogja megtudni, így fog felállítani egy összefüggő eseménysort. Az értékelés során elsődleges tisztázni az észlelés konkrét körülményeit. A tanú észlelését befolyásolja az esemény színhelyén elfoglalt helyzete is.¹¹⁵ A tanú legtöbbször nem úgy észleli az eseményt, hogy az bűncselekményt megvalósító magatartásnak eleme lehet, így a szerzett tudomás bevésoódése önkéntelen, azonban, ha a tanú figyelmét felhívják a jelenségre, hogy az bűncselekmény, és a későbbiekben vallomást kell tennie, a bevésoódés más jellegű lesz.¹¹⁶ Amennyiben szuggesztív befolyásoló kérdések hangzanak el a kihallgatáson, az emlékképek megváltozhatnak, előidézhetnek nem kívánatos információkat a tanúvallomások során.¹¹⁷

A kihallgató kérdéseire adott válaszokban általában több a téves állítás, mint a kihallgatott kötetlen elbeszélésében. A kihallgatott összefüggő előadásának meg kell előznie a kérdések feltételét. Ha a jóhiszemű tanút nem szólítják fel az összefüggő vallomástételre, azt fogja hinni, hogy nem minden fontos, amire emlékszik, hanem csak azok jelentősek a visszaemlékezésből, amelyekre a kérdések irányulnak, így felmerülhet, hogy a kihallgatott nem fog beszélni a nyomozás szempontjából fontos körülményekről. A kérdések nem mindig tudják megvilágítani az esemény összes oldalát, és a kötetlen elbeszélés hiánya a vallomás hiányosságát is okozhatja.¹¹⁸ A kötetlen, sza-

¹¹⁴ FINSZTER 2005–2007, 72.

¹¹⁵ KATONA 1990, 128–129., 174.

¹¹⁶ NAGY 1966, 105–106.

¹¹⁷ SCHACTER 2002, 149.

¹¹⁸ KERTÉSZ 1965, 247–249.

bad elmondás alapján jobban megismerhető a tanú álláspontja és véleménye, amelyek hozzásegíthetnek, hogy megtudjuk, mennyire elfogult vagy tárgyilagos. Ilyenkor olyan dolgokat szoktak elmondani, amelyekre jobban emlékeznek, amelyeket sérelmesnek tartanak, illetve amelyeket mindenképpen a hatóság tudomására szeretnének hozni. Általában olyan tények is megismerhetők az összefüggő elmondás során, amelyek eddig nem szerepeltek az ügyben, vagy információ hiányában ilyen jellegű kérdéseket fel sem tettek volna. A kihallgatás sikere múlhat a kihallgatást végző és a tanú viszonyától is. A kihallgatónak el kell nyernie a tanú bizalmát, mivel a bizalom kialakulása segítőkészséggel járhat.¹¹⁹ A pszichológiai kapcsolat kialakításában szintén segítségül szolgálhatnak a *nem hiteles közösségi oldalak*, mivel információ gyűjthető az eljárás alá vont személyről, amely a kontaktus kialakításában segítségül szolgálhat.

Fontos, hogy a gyanúsított kihallgatása előtt a kihallgató felkészüljön az adott ügyből és a személyből. A felkészülésben segítségül szolgálhatnak például a *bűnügyi nyilvántartások*, a *robotzsaru*, amelyekből megtudható, hogy az érintett személy volt-e már büntetve, van-e vele szemben folyamatban büntetőeljárás. A *Net-zsaru adatbázis* pedig lehetővé teszi, hogy az elektronikusan rögzített iratok tartalmát – betekintési jogosultságtól függően – a kihallgató megismerje.

A felderítés és a bizonyítás kapcsolata

A nyomozó hatóságnak az e-nyomozás során fontos a kriminalisztikai gondolkodás alkalmazása, a logikai összefüggések meglátása. A nyomozó hatóságnak arra kell törekednie, hogy a felderítés során megállapított adatokat bevigye a büntetőeljárásba, valamint megtalálja annak lehetőségét, hogy a tudomására jutott információk bizonyítási eszközökként is megjelenjenek a bizonyítás során (1. táblázat).

1. táblázat

A kriminalisztikai gondolkodás

Megismerés fokozatai	
Felderítés	Bizonyítás

Forrás: szerkesztette a szerző

¹¹⁹ IBOLYA (é. n.), 14–15., 26.

A bűnözői csoportok a tudomány és a technika fejlődésével lépést tartanak, ezért a klasszikus nyomozati módszerek többnyire nem vezetnek eredményre, azonban rengeteg digitális nyomot hagynak maguk után, ezért szükséges és indokolt az adatokat, információkat tároló adatbázisok feltérképezése és megismerésre a bűnüldöző hatóságok számára. A nyomozás során törekedni kell a teljes körű megismerésre, valamint fokozott szűrő-kutató és elemző munkára.

Fontos ismertetni, hogy a felderítés során az adatokat hogyan célszerű beszerezni, hogy azokat a bizonyításban bizonyítékként fel lehessen használni.¹²⁰ A rutinos bűnözők konspirációja miatt a nyomozás a felderítés szintjén megállhat, és a megállapított adatokat nem sikerül bevinni a bizonyításba. A bizonyítás során csak olyan adat használható fel, amelynek forrása és beszerzési módja, rögzítése, feldolgozása megfelel az eljárásjogi szabályoknak, a hitelesség követelményének, valamint ha a beszerzett adat valóság-tartalommal rendelkezik.

Nem elég az igazság ismerete, a bíróság szubjektív alapon nem dönthet, mivel nem a hit az irányító tényező, hanem a jog által megkövetelt meggyőződés.¹²¹

A nyomozás során a megismerés két különböző szintjéről, a felderítésről és a bizonyításról beszélhetünk.

A felderítés során a nyomozó hatóság adatgyűjtő és feldolgozó munkát végez, amely elősegíti a történeti tényállás¹²² megismerését, továbbá a nyomozati feladatok foganatosításához szükséges adatokat biztosítja.¹²³ A felderítés kiszolgálja a bizonyítást, a megismerés másik szintjét, amely

¹²⁰ Rablási ügyeknél előfordul, hogy a hatóság titkos információgyűjtés keretében megismeri a történeti tényállást egy informátoron keresztül, és hitelt érdemlő adat van arról, hogy az erőszak a dolog megszerzése érdekében történt, azonban nem felel meg az eljárásjogi előírásoknak. Az informátor által elmondott adatok alapján a felkutatott személy négy szemközt elmondja, hogy mi történt, de nem hajlandó vallomást tenni, mert fél az elkövetőtől, vagy esetleg tanúzási akadály áll fenn. Hiába ismerjük meg a történeti tényállást, hogy valójában hogyan történt pontosan a bűncselekmény, nem tudjuk a gyanúsított vallomását megcáfolni, amely alapján azért ütötte le a sértett, mert összeveszték, sértgették egymást, és az értéktárgyat csak bosszúból vitte el. Hiába derítettük fel, hogyan történt a bűncselekmény, ha nem tudtuk bizonyítani, ugyanis a bizonyítékok és az abból származó adatok a kifosztás törvényi tényállásának felelnek meg.

¹²¹ BALLÁNÉ FÜSZTER–LAKATOS 2012, 121.

¹²² „Történeti tényállás: Valóságban megtörtént cselekmény.” BÍRÓ 2006, 472.

¹²³ „Felderít: valaminek az ismeretlen körülményeit tisztázza. Felderíti a bűntényt. Felderítéssel értesülést szerez valamiről.” PUSZTAI 2009, 358.

során az adatokat eljárásjogi szabályoknak megfelelően kell beszerezni úgy, hogy azok hitelt érdemlőségét és hitelességét igazolni lehessen, továbbá biztosítania kell a felderítési¹²⁴ adatoknak a jogszabályi keretek közötti felhasználhatóságát.

A bizonyítás szabályait a büntetőeljárásról szóló törvény rögzíti, amely szerint a bizonyítékokat a törvényben megengedett módon lehet beszerezni, és csak az így beszerzett bizonyítékokat lehet felhasználni. A felderítés jóval szélesebb kategória, mint a bizonyítás, mivel lehetővé válik a teljes (objektív) anyagi igazság¹²⁵ megismerése, továbbá biztosítja a végrehajtáshoz szükséges adatokat.

A bizonyítás elméleti kérdései a figyelem középpontjába kerülhetnek a kriminalisztikában:

- amikor kétségek támadnak a múlt megismerhetőségével kapcsolatban;
- amikor bizonytalanság lép fel, hogy képesek vagyunk-e ellenőrizni tudásunk helyességét;
- amikor felmerül, hogy a megismerő tevékenység bizonyításnak tekinthető-e, vagy erre csak a bírósági tárgyalás alkalmas.¹²⁶

A bizonyítás fogalma tanulmányozható kriminalisztikai nézőpontból is, mint a múltban történt bűncselekmény vagy a gyanús esemény rekonstrukciója abból a célból, hogy az állam büntető igényéről az igazságszolgáltatás dönthessen.¹²⁷

A felderítés során igénybe vehető bármilyen adat, információ, vélemény, adatforrás, amely lehetővé teszi az objektív igazság megismerését, így például a közhiteles és nem közhiteles nyilvántartások. A nem hiteles adat információtartalma is felhasználható egy verzió keretében, amelynek ellenőrzése során eljárási cselekmény fogatosítható, így az abból nyert adat felhasználható lehet bizonyítékként. Az adatgyűjtő munka során akár leplezett módon is beszerezhető az információ az adatforrástól, így az esemény menete megismerhetővé válhat, de egyúttal kizárja a közvetlen felhasználását bizonyítékként, mert nem az eljárásjogi szabályoknak megfelelően került beszerzésre. Mindig mérlegelni kell, hogy az adatra csak felderítési cél

¹²⁴ A felderítés alatt a köznyelvi értelemben általában a titkos információgyűjtést (az operatív munkát) vagy az ismeretlen tettes kilétének a megállapítását, az ismeretlenes ügyek felderítését szokták érteni.

¹²⁵ „Objektív: tárgyi, az emberi akarattól, szándéktól független.” PUSZTAI 2009, 358.

¹²⁶ FINSZTER–TÓTH–BELOVICS 2015, 25.

¹²⁷ FINSZTER–TÓTH–BELOVICS 2015, 25–26.

érdekében van szükség, és így az információt megerősíteni vagy kizárni szeretnénk (ellenőrizni), vagy esetleg a beszerezni kívánt adatot bizonyítékként szükséges felhasználni. *Az információ beszerzése érdekében a nyilvántartások felhasználhatók, továbbá bármely adatforrás igénybe vehető, nem csak a bizonyításnak a büntetőeljárás törvényben megfogalmazott eszközei. A felderítés során az adatbázisok tartalmazhatnak a nyomozás szempontjából releváns és irreleváns, hiteles, valamint ellenőrizetlen, illetve a bizonyításban is felhasználható vagy fel nem használható adatot.*¹²⁸

Azonban hiába sikerül felderíteni, hogyan történt a múltbeli esemény (bűncselekmény), ha nem lehetséges bizonyítani, ugyanis a bizonyítékok és az abból származó adatok más törvényi tényállásnak felelnek meg.

Egyes esetekben a felderítéskor a beszerzett adat tévútra vezetheti a nyomozó hatóságot, valamint nem elegendő, hogy a hatóság tudja, hogyan történt a bűncselekmény, kik az elkövetők, bizonyítani is kell a releváns tények hitelességét. A bizonyítás a felderítés során beszerzett adatok valódiságát alátámasztó eljárás, amely igazolja a releváns tények hitelességét, és biztosítja a felderítés során beszerzett adatok cáfolatlanságát.¹²⁹ A kényszerintézkedések foganatosításakor például a házkutatás alkalmával a hitelesség elve alapján a jegyzőkönyvnek tartalmaznia kell a bűncselekmény nyomainak, más tárgyi bizonyítási eszközöknek a leírását úgy, hogy azok a későbbi eljárás során is alkalmasak legyenek a kétséget kizáró azonosításra, illetve felismerésre. Amennyiben a házkutatás alkalmával a bizonyítási eszköz például egy eltulajdonított mobiltelefon, és nem azonosításra alkalmas módon kerül lefoglalásra, és nem kerül rögzítésre például a telefon IMEI-száma, vagy ennek hiányában nem írjuk körül egyedi azonosításra alkalmas módon a lefoglalt tárgyat, akkor az kizárható a bizonyítékok sorából. Függetlenül attól, hogy a hatóság meggyőződött arról, hogy a sértett telefonkészüléke került lefoglalásra, de bizonyítási eszközként nem vehető figyelembe, mivel nem azonosításra alkalmas módon foglalták le. A példából kiindulva nem elég, hogy felderítettük, hogy a sértett telefonkészüléke került lefoglalásra a házkutatás alkalmával, ha a hitelesség elve sérül, és a házkutatási jegyzőkönyvből nem állapítható meg azonosításra alkalmas módon, hogy milyen készülék került lefoglalásra, csak annyi például, hogy egy darab piros Nokia típusú telefon. (Ez ugyanis később arra

¹²⁸ LAKATOS 1998, 12–13.

¹²⁹ LAKATOS 1998, 12–13.

adhat hivatkozási alapot, hogy kicserélték a készüléket, vagy lefoglalás megszüntetésekor hivatkozhatnak arra, hogy egy másik piros Nokia típusú telefont foglalt le a hatóság stb.).

A bíróság, az ügyész, a nyomozó hatóság és az eljárásban részt vevők cselekményei, nyilatkozatai többnyire a múltbeli esemény, illetve a bűncselekmény, valamint az elkövető személyének megismerésére irányulnak. A bizonyítás során a nyomozó hatóság tagja, az ügyész, a bíró, a védő közvetetten ismeri meg a múltbeli eseményt a rekonstruálás során, mivel érzékszerveikkel nem érzékelték a bűncselekményt. Amennyiben érzékelték, hallották vagy látták volna a cselekményt, tanúként vennének részt a büntetőeljárásban, és más eljárásjogi szerepet nem kaptak volna. A rekonstruálás során fel kell deríteni, hogy történt-e bűncselekmény, és ki a felelős, milyen formában terheli a büntetőjogi felelősség. A nyomozás (a büntetőeljárás) megindításához elegendő a bűncselekmény gyanúja, azonban a gyanúsításhoz a gyanúnak megalapozottnak kell lennie. Ha a hatóságnak a valóságot nem sikerül feltárnia, akkor az eljárást meg kell szüntetni, vagy felmentő ítéletet kell hozni, mivel a büntetőeljárásról szóló 2017. XC. törvény (Be. tv.) 7. § (4) bekezdése alapján a kétséget kizáróan nem bizonyított tény nem értékelhető a terhelt terhére.¹³⁰

A múltbeli esemény megismeréséhez információs társadalmunkban elengedhetetlen a digitális nyomok megismerése, illetve azok tartalmának elemzése és értékelése.

Kriminalisztikai alapkérdések

A kriminalisztikai alapkérdések útmutatóként, iránytűként funkcionálnak, hogy a múltbeli releváns esemény megismeréséhez milyen ismeretekre van szükség. A szakirodalom nem egységes az alapkérdések számában és megfogalmazásában. Az általánosan elfogadott csoportosítás az alábbi: mi történt, hol, mikor, hogyan, ki, kivel, miért.¹³¹

A kriminalisztikai alapkérdések általában – az elkövetési mód figyelembevételével – kiegészíthetők a sorozatba illeszthetőség kérdésével, illetve a specifikus profilalkotás esetén a „Milyen?” kérdéssel (2. táblázat).

¹³⁰ BUDAHÁZI 2010.

¹³¹ BALLÁNÉ FÜSZTER–LAKATOS 2012, 63–65.

2. táblázat

Kriminalisztikai alapkérdések

Mi?	Hol?	Mikor?	Hogyan?	Ki?	Kivel?	Miért?
Sorozatba illeszthető?						
Milyen?						

Forrás: szerkesztette a szerző

A „Mi történt?” kérdés esetén a tárgyi adatforrások, a digitalizált adatok szerepe sem elhanyagolható. Például a kamerarendszerek felvételei igazolhatják a cselekmény lefolyásának menetét. A gépkocsi fedélzeti kamerája rögzítheti az adott helyen és időben elhaladó gépkocsi rendszámát is. A tömegkommunikációs eszközök bevonását követően előfordulhat, hogy egy gépkocsivezető fog jelentkezni a nyomozó hatóságnál. A gépkocsi vezetője lehet, hogy nem látta a releváns eseményt, csak egy gondolati folyamat során (a hírekben hallottak alapján) feltételezi, hogy a fedélzeti kamerarendszer rögzítette az adott útszakaszon nagy sebességgel száguldozó releváns gépkocsi rendszámát. Az adatgyűjtés egyik módszere a lakosság bevonása az adatgyűjtésbe, valamint a tömegkommunikációs eszközök igénybevétele. Az adatgyűjtési módszer alkalmazása a példa alapján láncfolyamatot indíthat el, amely eredményre vezetheti a nyomozást. A nyomozó hatóság a felvétel elemzése után a releváns gépkocsi rendszámát már ellenőrizni tudja a nyilvántartásokban (például a gépjármű-nyilvántartásban, a Net-zsaru adatbázisában), így megtudhatja a gépkocsi tulajdonosának, üzembentartójának vagy esetleg használójának adatait. A nyomozó hatóság a rendelkezésre álló adatokból, az ügy típusából kiindulva fogja az egyes nyomozási cselekményeket végrehajtani. Innentől kezdve már a kriminalisztikai gondolkodás elemeit fogja felhasználni a nyomozó, figyelembe véve a taktikai ajánlásokat, a hitelesség követelményét, az eljárásra vonatkozó szabályokat stb. (Számos adatot mérlegelni kell, amely ügyenként változó, például a gépkocsi tulajdonosának, üzembentartójának vagy a használójának lakcímén rendőri jelleget leplezve kell-e az adatgyűjtést [a puhatolást] végrehajtani, ha igen, abban az esetben milyen ürügy vagy legenda alkalmazására kerüljön sor. Ebben a tekintetben már eltér a nyomozó gondolkodása az általánostól, például a gépkocsivezető gondolkodásától.)

A digitális adatokkal végzett vizsgálat (elemző-értékelő tevékenység) során rekonstruálhatni lehet a bűncselekményeket, így választ kaphatunk

a „Mi történt?” kérdésre is.¹³² A digitális adatok nélkülözhetetlenek a kriminalisztikai alapkérdések megválaszolásában, ami az e-nyomozás nélkülözhetetlen szerepét emeli ki.

A „Mi történt?” kérdésre adott válasz alapján megtudhatjuk: valóban történt-e bűncselekmény, amennyiben igen, melyik törvényi tényállásba ütközik, illetve melyik nyomozó hatóság rendelkezik hatáskörrel a büntető-eljárás lefolytatásához. A rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről szóló 25/2013. (VI. 24.) BM rendelet¹³³ szerint:

- a nyomozó hatóság hivatalból vizsgálja a hatáskörét és az illetékességét;
- ha a hatáskörének vagy illetékességének a hiányát észleli, az ügyet átteszi a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező nyomozó hatósághoz vagy ügyészhez.

A specifikus profilozó szintén kihasználja az adatbázis adta lehetőségeket, és a kriminalisztikai alapkérdések közül nem a „Ki?” kérdésre keresi a választ, hanem a „Milyen?” kérdésre, hogy milyen lehet az elkövető. (A „Milyen?” kérdésre a választ a profil segít megválaszolni, míg a „Ki?” kérdés megválaszolása a nyomozó feladata.) A specifikus profilelemzés vonatkozásában, különösen emberölés vagy szexuális bűncselekmények esetén a nyomozó a 7 + 1 kriminalisztikai alapkérdést kiegészítheti a „Milyen?” kérdéssel is. Tekintettel arra, hogy az elkövető személyisége, mint egy önálló halmaz meghatározása, lényegesen hozzájárul a múltbeli esemény megismeréséhez, a nyomozás eredményességéhez.¹³⁴

A profil a nyomozást segítő, támogató módszer olyan bűncselekmény esetén, ahol az elkövető nem ismert.¹³⁵ A kriminalisztika fejlődésével egyre nagyobb teret kap a módszer alkalmazása a nyomozás során, amely segítségével hipotézis állatható fel az elkövető személyével kapcsolatosan, ami arra a kérdésre adhat választ, hogy milyen személy követte el a bűncselekményt, milyen az elkövető személyisége. Továbbá leszűkítheti a gyanúsított kört, valamint az eredménye felhasználható a kihallgatási taktikai terv elkészítése során. A profilalkotás során nem konkrét személyt nevezünk meg, hanem

¹³² CASEY 2011, 14–26.

¹³³ 25/2013. (VI. 24.) BM rendelet a Rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről.

¹³⁴ NYITRAI 2015, 143–145.

¹³⁵ GAMPEL–SZÉKELY 2009.

az elkövető tulajdonságait határozzuk meg. A profilalkotás célja személyi oldalról az elkövető tulajdonságainak meghatározása a beszerzett információk alapján. A profil információ a nyomozó számára, hogy milyen körben kell keresni az elkövetőt, ki az, aki számításba jöhet, pontosabban egy bűnelemzési anyag, amelyet a nyomozó hatóság bűnüldözési tevékenysége során gyorsan és hatékonyan fel tud használni. A hatóság választ kaphat arra, hogy milyen az elkövető személyisége, hogyan tudja elfogni, és az eljárás során miképpen tud az elkövetővel leginkább együttműködni.

A profilelemzés akkor alkalmazható eredményesen, ha az elkövető pszichéje vagy társadalmi helyzete, kultúrája erős befolyást gyakorol a motivációra, az áldozat kiválasztására és az elkövetési módszerre. A profilelemzést mint nyomozási módszert célszerű alkalmazni a kiemelt ügyekben, ahol túl kevés nyom maradt, ami információt szolgáltathat az elkövetőről. Továbbá legtöbbször sorozat-bűncselekmények esetében, különösen emberölés vagy szexuális bűncselekmények esetén alkalmazzák.¹³⁶

Profilelemzést akkor lehet alkalmazni, ha fizikai erőszak volt jelen a bűncselekmény elkövetése során, illetve az áldozat és az elkövető között valamilyen kapcsolat volt. A profil elkészítése során az elemző megvizsgálja az ügy lényeges elemeit, valamint „kiválasztja a leghasonlóbb ügyeket és az így leválogatott esetekből, szintén egy számítógépes program segítségével a statisztikai jellegű motívumokból és az elkövetések körülményeiből leszűkít egy elkövetői kört. Ebből hozza létre a profilalkotó az adott ügynek leginkább megfelelő profilt”.¹³⁷ A profilalkotás során használt adatbázis jelenleg több mint 2000 felderített életellenes ügyet tartalmaz. Ebből körülbelül 1500 befejezett emberölés, körülbelül 600 emberölés kísérlete.

A profilkészítés során a profilozó áttanulmányozza a helyszíni szemle során készült jegyzőkönyvet, az igazságügyi orvosszakértői véleményt, a helyszínen készült fotókat, és megtekinti a bűncselekmény helyszínét. A profilozó így az adatbázis és a kialakult benyomása alapján készíti el a profilt.¹³⁸

¹³⁶ 13/2001. (X. 2.) ORFK utasítás a Magyar Köztársaság Rendőrsége Bűnelemzési Szabályzatának kiadásáról.

¹³⁷ NAGY–ELEKESNÉ LENHARDT 2004, 55.

¹³⁸ A rendőrségen egy fő foglalkozik specifikus profilelemzéssel, aki jelenleg az Országos Rendőr-főkapitányság Bűnügyi Főigazgatóság Bűnügyi Elemző-értékelő Főosztály vezetője.

Az elektronikus profilalkotás kora most fog kezdődni, ami számos előnnyel fog járni, azonban az előnyöket kísérte negatív eredmény is. Például a kínai kormány a kínai piacon megjelenő autókat RFID-chipekkel (Radio Frequency Identification, rádiófrekvenciás azonosítás) kívánja ellátni. Az intézkedés a forgalom csökkentése céljából indul, azonban kritikusai szerint lehetőség az állampolgárok nyomon követésére is. A gépkocsikba szerelt RFID-chipeket az út szélére telepített szenzorok olvassák majd le a jármű áthaladásakor, az így keletkezett információs helyadatok pedig a kínai Közbiztonsági Minisztériumhoz kerülnek továbbításra. Ezek az adatok a profilalkotáshoz bőséges információval szolgálhatnak, mivel általa meghatározhatók a személyek által rendszeresen használt útvonalak.¹³⁹

Információs társadalmunkban a jövőben a digitális profilalkotás nagymértékben fog hozzájárulni a felderítéshez. A 21. század második évtizedére az infokommunikációs eszközök a mindennapjaink részévé váltak, beépültek az életünkbe, és jelenlétük szinte már megszokott, azonban a hiányuk rövid távon is komoly kihívások elé állítaná a használókat.¹⁴⁰ Az internet újszerű lehetőséget nyújtott a bűnüldöző szervezeteknek. A világháló nemcsak egy rendszer, amelyről megszerezhetjük az információkat, hanem az új tudás generálásának olyan tényezője is, amely átalakítja a kultúrát, a szokásokat és az életformát.¹⁴¹ A legnagyobb bázisként fognak megjelennimint információforrás az internet és az elektronikus eszközök által generált elektromos nyomok, ami egyben önálló kutatási területet is jelent. A digitális nyomok jelentőségére is felhívja a figyelmet a GDPR-rendelet, amely külön rendelkezik a profilalkotás általános fogalmáról is.

¹³⁹ *Újabb eszközzel figyelheti állampolgárait a kínai kormány* (é. n.).

¹⁴⁰ CZÉKMANN–SZABÓ 2013, 68.

¹⁴¹ SZABÓNÉ FENYVESI 2006, 49.

Vákát oldal

ADATGYŰJTÉS A NYOMOZÁSBAN

A felderítésben és a bizonyításban fontos szerepük van az adatgyűjtési módszereknek, azonban az adatokat torzulásmentesen kell összegyűjteni, elkülönítve a véleménytől. A véleménynek is jelentősége van, amely meg-alapozhat egy verziót, amit ellenőrizni kell.

A nyomozás során adatokra és információkra van szükség. Fenyvesi Csaba álláspontja, hogy „minden rendőrség (nyomozó, felderítő szerv) annyit ér, amennyi információja van”.¹⁴²

A raszternyomozás adta lehetőségek végig jelen vannak az adatgyűjtés során, és a Net-zsaru vonatkozásában már beszélhetünk az interoperabilitás kezdeti megjelenéséről.

Az adatgyűjtés klasszikus módszerei

Az adatgyűjtés klasszikus módszerei: a megkeresés, a puhatolás, a környezettanulmány, a megfigyelés, a lakosság bevonása az adatgyűjtésbe és a kriminalisztikai csapda.

Puhatolás során akár leplezett módon is beszerezhető az információ az adatforrástól, ami hozzásegíthet az esemény menetének megismeréséhez, de egyúttal kizárja a közvetlen felhasználását bizonyítékként, mert nem az eljárásjogi szabályoknak megfelelően került beszerzésre. Mindig mérlegelni kell, hogy az adatra csak felderítési cél érdekében van-e szükség, és így egy információ megerősítésre vagy kizárásra (ellenőrzésre) kerül, vagy esetleg a beszerezni kívánt adatot bizonyítékként használják fel.

A nyomozó hatóság valódi célját a puhatolás során leplezi, és irányított beszélgetést folytat az adatszolgáltatóval anélkül, hogy a jogairól és kötelességeiről tájékoztatná. Az így beszerzett adatok megrekednek a felderítés szintjén, de a kapott információkat a hatóság verziók keretében tovább hasznosíthatja, vagy a rendelkezésre álló adatokat ellenőrizheti.

¹⁴² TREMMEL–FENYVESI–HERKE 2009, 236.

Amennyiben a beszerzett nyilatkozat tartalmát bizonyítékként fel akarják használni, a későbbiekben az adatszolgáltatót tanúként kell kihallgatni, és a jogairól és kötelességeiről is tájékoztatni kell. A puhatolás eredményeként válhat világossá, hogy szükségünk van-e arra az adatra, tehát a bizonyítás feltételeit teremti meg, a bizonyítást célozza meg. Az adatgyűjtés segíti a múltbeli történés megismerését, gondolati rekonstrukcióját, amely során olyan tényállási elemek ismerhetők meg, amelyek további bizonyítási lehetőséget rejtenek magukban.

Hiába van hitelt érdemlő adatunk arra vonatkozóan, hogy a gépkocsit azért lopták el, mert tovább akarták értékesíteni, ha ezeknek az adatoknak a beszerzése nem felel meg az eljárásjogi követelményeknek, és a gyanúsított vallomása alapján jármű önkényes elvétele állapítható meg. Előfordulhat, hogy az adatgyűjtés keretében az eljárásban érintett személy négy szemközt elmondja, hogy mi történt, miért tulajdonította el az elkövető a gépkocsit, de nem tesz tanúvallomást az adatszolgáltató, mert fél, vagy tanúzási akadály áll fenn. A hatóság megismerte a múltbeli eseményt, és felderítette a lopást, de a bizonyítási eszközök (vallomások) alapján más törvényi tényállás állapítható meg.

Nem elegendő, hogy a nyomozó hatóság tagja meggyőződött arról, hogy a múltbeli releváns esemény hogyan történhetett, bizonyítani is kell a megállapításokat. Bizonyításra például lehetőség nyílna a személyi bizonyítékokon keresztül, mikor az eljárásban érintett személy vallomást tesz, és vallomásának tartalma bizonyítékként felhasználható.

A *környezettanulmány* egy bizonyítási eszköz, amely a fiatalkorú gyanúsított vonatkozásában tartalmazza a köznevelési intézmény által nyilvántartott és kezelt adatokat, vagy a munkahely által adott tájékoztatást is, illetve része a fiatalkorú bűnmegelőzési szempontú kockázatértékelése. A környezettanulmány objektum megismerésére is alkalmazható.

A környezettanulmány készítése alkalmazható a körözési munkában, illetve a titkos információgyűjtés során.

A rendőrség szükség esetén a lakosságot is tájékoztatja és bevonja az adatgyűjtésbe, amelyhez segítségül szolgálhatnak a média, a hírközlési csatornák, továbbá az ingyenesen hívható zöldszámok.

A lakosság adatgyűjtésbe történő bevonása során a tudomására jutott információt továbbíthatja a rendőrséghez, azonban az adatgyűjtés végrehajtásakor a nyomozás érdekeit sértő információ nem juthat el a lakossághoz, nem kerülhet nyilvánosságra.

A szervezett bűnözői körökről a nyomozó hatóság a telefontanú program alapján is kaphat információt, mivel az állampolgároknak lehetőségük van a hatóságot tájékoztatni a bűncselekményekről. Gyakran megfélemlítéstől, erőszaktól, illetve a későbbi fenyegetésektől tartva nem mernek az áldozatok a hatósághoz személyesen fordulni, azonban itt név nélkül közölhetnek információt (egyes esetekben kiszínezve valótlan információkkal). További adatkérésre az esetek többségében nincs lehetőség a névtelen személytől, ezért az így kapott információk gyakran félrevezetik a nyomozó hatóságot és többletmunkát adnak.

A *megfigyelés*, mint adatgyűjtési módszer általánosságban jelen van:

- a bizonyítási eljáráson, mint a szemlén, amikor bizonyítandó tény felderítéséhez vagy megállapításához személy, tárgy vagy helyszín megtekintése, illetőleg tárgy vagy helyszín megfigyelése szükséges;
- a házkutatásról felvett jegyzőkönyvnek tartalmaznia kell a nyomozási cselekmény lefolytatását, a házkutatást szenvedőnek, illetve megbízottjának (képviselőjének) a házkutatás alatti magatartását;
- taktikai szempontból rögzíteni lehet a szembesítettek magatartását, továbbá a bizonyítási eljáráson részt vevők magatartását;
- a kihallgatáson a sértett, tanú, gyanúsított és a védő magatartása is megfigyelhető taktikai szempontból (például ha a védő a magatartásával az eljárást akadályozza, vagy annak rendjét sérti, illetőleg megszegi eljárási kötelezettségét, rendbírsággal sújtható).

A figyelés fogalmát a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.) is meghatározza, miszerint a rendőrség „személyt, lakást, egyéb helyiséget, bekerített helyet, nyilvános vagy a közönség részére nyitva álló helyet, illetve járművet titokban megfigyelhet, a történekről információt gyűjthet, valamint az észlelteket technikai eszközzel rögzítheti”¹⁴³.

Továbbá a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén a különleges eszközök alkalmazásával lehetővé válik a személyek, objektumok megfigyelése, amely során például a nyomozó hatóság a magánlakásban történeket technikai eszközök segítségével megfigyelheti, valamint az elektronikus hírközlési szolgáltatás útján továbbított kommunikáció (például telefonlehallgatás) tartalmát megismerheti.

A megfigyelés során lehetővé válik a célszemély kapcsolatainak feltérképezése, elfogása, mozgásának, napi tevékenységének megfigyelése (például

¹⁴³ 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről 66. § (1) bekezdés c) pont.

szervezett bűnöző köröknél tervezett házkutatás során a házkutatás időpontjának meghatározásában fontos a személyek napi tevékenysége, lakcímén való tartózkodásának időpontja vagy a telefonkészülék híváslistájában szereplő reggeli kelő, illetve az esti fekvő cellapozíció elemzése és megfigyelése).

A *kriminalisztikai csapda* alkalmazására legtöbbször a sorozat-bűncselekmények felderítésekor kerül sor.

A kriminalisztikai csapda lehet személyi, technikai, kombinált, illetve operatív. A csapda telepítésekor fontos a konspiráció, illetve alkalmazásának titokban tartása. A bírói engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtés keretében a rendőrség az Rtv. 63. § (1) bekezdés e) pontja alapján meghatározott bűnüldözési feladatának teljesítése érdekében a bűncselekmény elkövetőjének leleplezésére vagy a bizonyítás érdekében – sérülést vagy egészségkárosodást nem okozó – csapdát alkalmazhat.

Az adatgyűjtési fajtákat a nyomozó hatóság egyszerre is alkalmazhatja, amelyek egymást kiegészítik. Például a gépkocsicsapda telepítésekor és figyelemmel számos tényezőt figyelembe kell venni, úgymint:

- hol, mikor kell telepíteni a csapdagépkocsit;
- sorozatba illeszthető-e a cselekmény;
- milyen típusú gépkocsit célszerű csapdatárgyként alkalmazni;
- az elkövetés módszere;
- személyi, tárgyi, illetve technikai feltételek.

Az ügyelemzés során választ lehet kapni a feladatok meghatározásához.

A tervezés és a szervezés nagymértékben befolyásolja a felderítést és a bizonyítást. Az említett példát folytatva a nyomozó hatóságnak tudomása lehet arról, hogy külön egy csoport a gépkocsi eltulajdonítására szakosodott, egy másik csoport a szétszerelésére és értékesítésére. Amennyiben a csapdagépkocsit eltulajdonító elkövetőt a helyszínen (parkolóban) elfogják, akkor a nyomozó hatóság nem jut el a műhelyhez, ha a gyanúsított megtagadja a vallomását. A hatóság megállapított információi az adott nyomozás szakaszában megrekednek, és a felderítés szintjén maradnak. Amennyiben a gépkocsit eltulajdonító elkövetőt nem fogják el a parkolóban, hanem hagyják, hogy a gépkocsit elvigye a műhelybe, majd ott vonják intézkedés alá, abban az esetben a második csoport tagjait is lehetséges bevonni az eljárásba, és nyomozati cselekményeket lehet fogantatítani, ami a bizonyítási eszközök beszerzéséhez vezethet.

Ahhoz, hogy a hatóság megfelelő intézkedéseket tudjon fogantatítani, szükséges a felderítés, mert annak hiányában a nyomozás teljessége elvén

nem tennének eleget. A felderítés során megállapítottak a nyomozás tervezését és szervezését is befolyásolják. A csapda telepítése előtt mérlegelni kell, hogy a hatóság a rendelkezésre álló adatok alapján képes-e a második csoportig eljutni, megfelelő személyi és tárgyi, technikai eszközzel rendelkezik-e a figyeléshez, illetve a csapdagépkocsi konspirált követéséhez. A taktika része lehet az is, hogy a parkolóban elfogott személy kihallgatásán (a felderítés során) megállapított adatokat egy kihallgatási taktika keretében fogják felhasználni, és a gyanúsított beismerő vallomásában szereplő adatok alapján fog eljutni a nyomozó hatóság a második csoport tagjaihoz, illetve a műhelyhez, ahol akár több eltulajdonított gépkocsi (akár annak azonosításra alkalmas alkatrészei) található. A kihallgatási taktika nem mindig vezet eredményre, aminek következtében csak részben valósul meg a nyomozás teljességének az elve. Egyes elkövetőket nem lehetséges eljárás alá vonni, és vallomások alapján a bűncselekmény minősítése is más lesz, függetlenül a felderítés során megállapítottaktól.

Az adatgyűjtésbe tartozik a megkeresés, amely irányulhat belső és külső szervekre egyaránt. A büntetőeljárásban a nyomozó hatóság, illetve az előkészítő eljárást folytató szerv bármely szervtől, jogi személytől vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezettől adatszolgáltatást kérhet.¹⁴⁴ A nyomozó hatóság és a rendőrség belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerve, valamint a rendőrség terrorizmust elhárító szerve kizárólag az ügyészség engedélyével kérhet adatszolgáltatást: az adóhatóságtól, a vámhatóságtól, az elektronikus hírközlési szolgáltatótól, a postai szolgáltatótól, illetve a postai közreműködői tevékenységet végző személytől vagy szervezettől, a banktitoknak, fizetési titoknak, értékpapírtitoknak, pénztártitoknak vagy biztosítási titoknak minősülő adatot kezelő szervezettől, ilyen adatra vonatkozóan, az egészségügyi és személyes adatot kezelő szervezettől.¹⁴⁵ Az adatszolgáltatást kérő szerv a nyilvántartásból vagy az adatállományból, ha törvény lehetővé teszi, közvetlen hozzáféréssel veszi át a szükséges adatokat. A gyorsabb ügyintézés érdekében elektronikus úton előterjesztett kérelem esetén legalább egy-, legfeljebb harmincnapos határidő állapítható meg, míg egyéb úton teljesítendő kérelem esetén legalább nyolc-, legfeljebb harmincnapos határidő állapítható meg.¹⁴⁶

¹⁴⁴ 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról 261. § (1) bekezdés.

¹⁴⁵ 2017. évi XC. tv. 262. § (1) bekezdés.

¹⁴⁶ 2017. évi XC. tv. 263. § (1)–(2) bekezdések.

Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (Infotv.) tartalmazza az adatkezelés elveit, jogalapjait, az adattovábbítást külföldre, az adatkezelés korlátait és az adatfeldolgozás szabályait.

A törvény célja *az adatok kezelésére vonatkozó alapvető szabályok meghatározása annak érdekében, hogy a természetes személyek magán-szféráját az adatkezelők tiszteletben tartsák, valamint a közügyek átláthatósága a közérdekű és a közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez és terjesztéséhez fűződő jog érvényesítésével megvalósuljon.*

Az adatgyűjtési módszereket úgy kell megválasztanunk, hogy arra milyen célból van szükségünk, mivel nem mindegy, hogy az eredmény adat, információ vagy bizonyíték lesz. Mindig a kérdéses cél fogja meghatározni, hogy melyik módszert alkalmazzuk.¹⁴⁷ (Például a lakókörnyezetben élő személyek kikérdezésére puhatolás keretében kerül sor, amelynek célja lehet egy verzió leellenőrzése, vagy ha a közölt információra mint bizonyítékra van szükség, akkor a kikérdezésre kihallgatás keretében kerül sor.)

A nyomozás során a múltbeli esemény megismerése az adatok összegyűjtésén keresztül valósul meg, azonban tartalmától, származásától függetlenül alakulhat bizonyítékká. Az adat vonatkozhat személyre, tárgyra vagy vizsgált eseményre, amely több forrásból származhat: személytől, bizonyítási eszközről vagy nyilvántartásból.¹⁴⁸ A nyomozást – a büntetőeljárás elrendelésétől az iratismertetésig – adatgyűjtésnek értelmezhetjük.¹⁴⁹ Az adatforrások három nagy csoportja különböztethető meg: tárgyi, személyi (például a cselekmény szereplői) és kombinált (a tárgyi és a személyi források együttes alkalmazása). A nyomozásban tárgyi forrásként lehet felhasználni a vizsgált esemény kapcsán létrejött elváltozásokat és a nyilvántartásokat, adatbázisokat.¹⁵⁰ A digitális adatgyűjtés továbbgondolására, fejlesztésére van szükség.

¹⁴⁷ LAKATOS 2001, 64.

¹⁴⁸ LAKATOS 1998, 55.

¹⁴⁹ PILISI 2012, 35.

¹⁵⁰ LAKATOS 2005, 36.

Nyomozás tervezése

A nyomozási terv elkészítését nagymértékben befolyásolja a rendelkezésre álló adatokon kívül a nyomozó tapasztalata, logikája, ügýtípusismerete és fantáziája, a kriminalisztikai gondolkodás elemei a nyomozás elejétől a végéig. A nyomozók legtöbbször gondolati, illetve feljegyzésszerű tervet készítenek.

A nyomozási terv készítése kötelező:¹⁵¹

- a bonyolult ténybeli és jogi megítélésű;
- a nyomozó hatóság arra felhatalmazott vezetőjének döntése alapján;
- közös nyomozó csoport létrehozását igénylő ügyekben (3. táblázat).

3. táblázat

Nyomozási terv készítésének kötelező esetei

Írásbeli terv készítése kötelező		
Bonyolult ténybeli és jogi megítélésű ügyben	A nyomozó hatóság arra felhatalmazott vezetőjének döntése alapján	Nyomozó csoport létrehozása esetén

Forrás: szerkesztette a szerző

A nyomozási terv tartalmazza:¹⁵²

- a bűncselekmény történeti tényállásának rövid leírását és a bűncselekmény Btk. szerinti minősítését;
- annak leírását, hogy milyen körben, összefüggésben és részletességgel kell tisztázni a bizonyítandó tényeket;
- a tényállás felderítése szempontjából szükséges eljárási cselekményeket;
- az eljárási cselekménnyel elérni kívánt célt;
- az eljárási cselekmények elvégzésének határidejét, végrehajtásáért felelős személyt;
- a vagyoni visszaszerzés érdekében tervezett intézkedéseket, eljárási cselekményeket;
- az alkalmazni tervezett leplezett eszközöket.

¹⁵¹ 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet a nyomozás és az előkészítő eljárás részletes szabályairól 134. § (1) bekezdés.

¹⁵² 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet 134. § (2) bekezdés.

Ezekén kívül a lehetséges verziókat is fel kell tüntetni a tervben. A jövőben a nyomozási tervben a fenti pontokon kívül célszerű lesz feltüntetni a mesterséges intelligencia felhasználásának lehetőségeit és eszközeit.

Dobos János szerint a kriminalisztikai tervezés a következő fő elemekből áll:

- „a tervezésig beszerzett információk ismételt felülvizsgálata;
- az információk rendezése;
- a kriminalisztikai alapkérdések megválaszolása;
- a nyomozási-felderítési verziók kidolgozása;
- a verziókkal kapcsolatos intézkedések meghatározása”.¹⁵³

A nyomozási tervet aktualizálni kell, ha például a meglévő adatokat leellenőriztük, vagy újabb adatok merülnek fel. Adott helyzetben egy nyomozási cselekmény lefolytatására a nyomozási tervből résztervet kell készíteni. (Például felismerésre bemutatási terv, kihallgatási terv, szembesítési terv stb.) A résztervnek tartalmazni kell:

- a kérdéses nyomozási cselekmény célját;
- mikor kell végrehajtani;
- hol kell elvégezni;
- kik lesznek jelen;
- a résztvevőknek milyen feladatuk lesz;
- a cselekmények sorrendjét;
- milyen eszközökre van szükség.¹⁵⁴ (5. táblázat)

4. táblázat

Nyomozási részterv

Részterv tartalma						
nyomozási cselekmény célja	végrehajtás ideje	végrehajtás helye	résztvevők	résztvevők feladata	cselekmények sorrendje	eszközök

Forrás: szerkesztette a szerző

¹⁵³ DOBOS 1988, 49.

¹⁵⁴ DOBÓ et al. 1988, 52.

A RASZTERNYOMOZÁS KIALAKULÁSA

A Német Szövetségi Köztársaság nyomozó hatóságai az 1970-es évektől fogva alkalmazzák az adattárakból való lekérést és az információk összevetésén alapuló összefüggés keresését,¹⁵⁵ a Rasterfahndungot.¹⁵⁶

A Szövetségi Bünygyi Hivatal (Bundeskriminalamt, BKA) jogosult arra, hogy a hatóságoktól és a privátszférától egyaránt a népesség meghatározott csoportjaival kapcsolatos személyes adatokat kérhessen le olyan elektronikus adatbázisból, amely más adatállományokkal való összehasonlítás (egyeztetés) céljából jött létre. Adathozzáféréssel a Szövetségi Bünygyi Hivatal abban az esetben rendelkezik, ha az adatkérés célja az állam létét vagy biztonságát fenyegető, továbbá egyes személyek testi épségét, életét vagy személyes szabadságát, esetleg olyan jelentős értékű tárgyak épségét veszélyeztető tényezők elhárítása, amelyek megőrzése közérdekű. Ilyen jellegű veszélyeztetettség állhat fenn abban az esetben is, ha közvetlen előkészítő tevékenység támasztja alá azt a feltevést, hogy bűncselekmény elkövetése állhat fenn.

A szövetségi és tartományi Alkotmányvédelmi Hivataloktól, a Német Katonai Elhárítás szervezetétől, valamint a Szövetségi Hírszerző Szolgálattól történő adatlekérdezésre a Szövetségi Bünygyi Hivatalt nem jogosítja fel.

Az adatlekérdezésnek a névre, címre, születési dátumra és helyre, valamint egyéb, konkrét esetekben szükséges tényezőkre kell korlátozódnia; nem terjedhet ki olyan személyes adatokra, amelyek szakmai vagy hivatali titoktartási kötelezettség alá eshetnek.

Az adatlekérdezésben nem szereplő személyes adatokat csak akkor lehet kiadni, ha komoly műszaki-technikai nehézségek áthidalása, valamint aránytalanul sok ráfordítandó idő és jelentős költségek tennék csak lehetővé, hogy kizárólag a lekérdezett adatok kerüljenek továbbításra; ezeket

¹⁵⁵ PILISI 2012, 41.

¹⁵⁶ A német nyelvi újítás alkotta meg a „Rasterfahndung” kifejezést, ahol a „Fahndung” kutatást, a „Raster” szűrést takar, azaz a kifejezés szűrő kutatást jelent.

az adatokat azonban a Szövetségi Bűnügyi Hivatal tevékenysége során nem használhatja fel.

Az intézkedést kizárólag a bíróság rendelheti el a Szövetségi Bűnügyi Hivatal vezetője vagy annak helyettese (a képviselőjében eljáró személy) által benyújtott előterjesztés alapján.¹⁵⁷

A német szövetségi jogszabályok az USA gyakorlatával szemben nem különböztetik meg az adatgyűjtés tárgyi, illetve folyamatelvű megoldásait, ugyanakkor különbséget tesznek a korábban elkövetett bűncselekményekre vonatkozó, illetve a potenciális bűncselekmények megelőzését célzó adatszűrés között, az utóbbit „stratégiai adatszűrésként” nevesítve.

Németországban az adatszűrés a rendvédelmi szervek jól ismert eszköze. Alkalmazásának kezdete az 1970-es évekre tehető, a Vörös Hadsereg Frakció (Red Army Fraction / RAF) elleni küzdelem állami eszközöként.

Egy klasszikus példája az adatszűrésnek Horst Heroldnak, a Bundeskriminalamt (BKA, a Szövetségi Bűnügyi Hivatal)¹⁵⁸ vezetőjének a rászternyomozás „atyjának”, a technika német úttörőjének volt köszönhető 1979-ben.¹⁵⁹ Herold feltételezte, hogy a RAF összeesküvési célból egy vagy több lakóingatlant birtokolt Frankfurt am Mainban. Herold meggyőződése szerint – amely utóbb helyesnek bizonyult – a terroristák a németek többségétől eltérően rendezik villanyszámláikat. Vizsgálatai alapján a terroristák elkerülték a bankszámlájukról a szolgáltató felé történő közvetlen átutalást. Németországban a rendszeres díjak fizetése esetén megszokottak a bankközi számlaműveletek. A bank számlanyitáskor megvizsgálja a személyi azonosításra szolgáló dokumentumokat. Herold összegzése szerint a terroristák készpénzben, a szolgáltatónál rendezik számláikat. Ez a taktika lehetővé teszi, hogy lakhelyüket (tartózkodási helyüket) hamis név alatt használják.

Herold szervezete több listányi, közel 18 000 közműfelhasználó adatait vette szűrés alá. Ezen személyek azonosítása a lakhelynyilvántartási hivatal, gépjármű-nyilvántartás, nyugdíjnyilvántartás, állami ösztöndíjas diákok, ingatlanulajdonosok, tűzvédelmi biztosítások kötelezettjei, valamint közfelhatalmazás alapján egészségbiztosításra jogosultak adatbázisaiból történt.

Bíróság ítélete kötelezte az áramszolgáltatót, hogy átadja Heroldnak a készpénzben fizető ügyfelek listáját. Herold összevetette a lista adatait

¹⁵⁷ Bundeskriminalamtgesetz vom 7. Juli 1997. § 20j Rasterfandung, (1) (2) (4).

¹⁵⁸ Ez a szövetségi hivatal Németország nemzeti nyomozó és rendőri hatósága, amely a Belügyminisztérium alatt működik, hasonlóképpen az amerikai FBI szervezetéhez.

¹⁵⁹ PILISI 2012, 41.

a rendelkezésére álló nyilvántartási adatokkal. A vizsgálat alapján két hamis (ál)névre és velük kapcsolatban két apartmanra irányult a figyelem. Az egyik hamis személyazonossággal rendelkező személy egy drogdíler, a másik a BKA által terrorista cselekmény miatt körözött személy volt. Nem sokkal az adatok egyeztetését követően a rendőrség előállította a terroristákat.

Ahogy Herold is alkalmazta, napjainkban az adatszűrést a már elkövetett bűncselekmények felderítésének esetén szövetségi és tartományi szinten egyaránt a büntetőeljárás törvény (Strafprozeßordnung) szabályozza. Azokban az esetekben, ahol a BKA szövetségi ügynek minősülő nyomozást vezet, a szövetségi szabályok alkalmazandók.¹⁶⁰

Németország és az Amerikai Egyesült Államok jogrendszere eltérően kezeli a rendészeti és nemzetbiztonsági erők által végzett adatgyűjtést. A Német Szövetségi Alkotmánybíróság (Deutsches Bundesverfassungsgericht) szigorú korlátokat állapított meg az adatszűrés eredményei felhasználásának feltételeit illetően. Eszerint a módszer megelőzési céllal, elsődlegesen a cselekmény bekövetkezését megelőzendő alkalmazható. Az Alaptörvénnyel (Das Grundgesetz), a Német Alkotmánnyal összhangban az Alkotmánybíróság abban az esetben ítéli alkotmányosnak az adatszűrést, amennyiben azt a nemzet vagy egy állam biztonságát, illetve bármely állampolgár életét fenyegető „konkrét veszély” indokoltá teszi. Ezzel ellentétben az Amerikai Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának (U.S. Supreme Court) gyakorlata, amely a Negyedik Kiegészítés felhatalmazása alapján kizárja az érdemi alkotmányos védelem lehetőségét az állami adatszűréssel összefüggésben. Ezen rendelkezések eredete a számítógépek széles körben történő elterjedése előtt, a hosszan kialakult precedensalapú jogalkotásban keresendő. A döntések alkotmánybírósági újragondolása jogalkotói szinten nem várható, mi több, az Egyesült Államok büntetőeljárás gyakorlata egyszerűen nem kezeli szűrésként az adatgyűjtést.¹⁶¹

¹⁶⁰ SCHWARTZ 2011, 361–363.

¹⁶¹ SCHWARTZ 2011, 387.

Vákát oldal

AZ E-NYOMOZÁS ALAPJAIT KÉPEZŐ EGYES NYILVÁNTARTÁSOK BEMUTATÁSA

A bűncselekmények nyomozásakor segítségül szolgálhatnak a nyilvántartások adatai. Az informatika térhódításával, az információs rendszerek kialakulásával jelentősen megváltozott a rendészeti, bünyügyi szolgálatok tevékenysége is.¹⁶² A nyomozó hatóság adatszerzés céljából szűrő-kutató munkát végez a közvetlenül elérhető nyilvántartásokban. A klasszikus nyomozások esetében általában elegendő információt nyújt a közvetlenül elérhető nyilvántartás. Míg a súlyos (speciális) bűncselekmények felderítése alkalmával további adatelemző-értékelő munkára van szükség, amely során segítséget nyújthatnak az úgynevezett közvetetten elérhető nyilvántartások. Amennyiben a közvetetten elérhető nyilvántartásokat nem használja a hatóság tagja, mert például nem ismeri azoknak a tartalmát, abban az esetben adatvesztés állhat be, amely kockázati tényezőként a nyomozás eredményességét veszélyezteti, ezért fontos az adatbázisok bemutatása, illetve a gyakorlati gondolkodás formálása.

A közvetetten elérhető nyilvántartásokból nyerhető adatok elősegíthetik például az eljárási cselekmények, valamint a kényszerintézkedések végrehajtását.

Számtalan személyes adatot, kapcsolati hálókat szerezhetünk korlátlanul például az interneten.¹⁶³ A digitális nyomok sokasága már az egyes folyamatok működésének elengedhetetlen eszközévé válik, így kialakítja a digitális életteret.¹⁶⁴ Az eredményes és hatékony bünyügyi tevékenység egyre növekvő jelentőségű feltételrendszerét képezik az informatika által nyújtott

¹⁶² SÜTŐ 2016, 354.

¹⁶³ SZABÓ 2014, 145.

¹⁶⁴ ZSIGOVITS 2013, 180.

szolgáltatások.¹⁶⁵ A beszerzett adatok a kriminalisztikai gondolkodásban, illetve a verziók felállításában fontos szerepet játszhatnak.

Mindennapi életünk során számos adatot közlünk magunkról, amelyek számítógépes rendszer útján elektronikusan rögzítésre kerülnek. A múltban lezajló esemény, cselekmény felderítése és bizonyítása során több kérdés merül fel, mint például:

- Kik azok a személyek (tagok, holdudvar), akik a bünszervezethez tartoznak (a bünszervezet tagjai közötti kapcsolat kimutatható az elektronikus adatokon keresztül, digitális nyomot hagyhatnak maguk után)?
- Hol tartózkodik életvitelszerűen a terhelt,¹⁶⁶ a kérdéses gépjármű a tulajdonában vagy használatában van-e?
- Megállapítható-e a gyanúsított munkáltatójának neve, székhelye?
- Hol rendelkezik bankszámlával az eljárásban érintett?
- Milyen műholdtérképek, alaprajzok segíthetik a kényszerintézkedések végrehajtását?

A felsorolt kérdésekre legtöbbször a közvetetten elérhető nyilvántartások adják meg a választ.

Az alfejezetben a nyilvántartások két nagy csoportját tárgyalom:

- A közvetetten elérhető nyilvántartások olyan adatbázisok, amelyekhez a nyomozó hatóság (rendőrség) tagjai nem rendelkeznek belépési jogosultsággal, így külső megkeresés útján érhetik el az adatbázisban rögzített információkat.¹⁶⁷
- A közvetlenül elérhető nyilvántartások olyan nyilvántartások, amelyekben a nyomozó hatóság tagjai belépési jogosultsággal rendelkezhetnek, és a rendszerbe bármikor lehetséges a belépés anélkül, hogy megkereséssel kellene fordulni a nyilvántartást létrehozó – természetes vagy jogi – személyhez.

A két nyilvántartás fogalmának meghatározását szükségesnek látom, mivel kiemeli a nyilvántartásokban rögzített adatok ismeretének fontosságát, illetve

¹⁶⁵ HORVAYNÉ FEHÉR–MUNK 2011, 218.

¹⁶⁶ Idetartozik még a titkos információgyűjtés alanya, a célszemély is.

¹⁶⁷ A nyilvántartásokat a rendőrség szemszögéből vizsgálom, illetve állapítottam meg a fogalmakat.

a belépési jogosultság nélküli lekérés nehézségét a közvetetten elérhető adatbázisokból, valamint az ebből adódó idővesztéséget.

Nagyon sok nyilvántartás létezik, amelyeket (jogi vagy természetes) személyek hoznak létre, illetve folyamatosan egészítenek ki. A nyilvántartásoknak kulcsfontosságú szerepe van a bünszervezet tagjai által elkövetett súlyos bűncselekmények felderítésében, a nyomozati feladatok meghatározásában, végrehajtásában.

Közvetetten elérhető nyilvántartások

A nyilvántartások segítségével a múltban lezajló esemény vagy az abban részt vevő személyek (elkövetők) megismerhetők. Továbbá a Vagyon-visszaszerzési Hivatal a vagyonvisszaszerzési eljárások során a felderítéskor megkereséseket küld az állami és gazdasági szervezeteknek, akik a vagyoni eszközök nyilvántartását végzik, vagy olyan adatokat kezelnek, amelyek segítségével szolgálhatnak az érintett vagyonának feltérképezéséhez. A releváns adat beszerzése érdekében több tucat megkeresést küldenek a szervek, társaságok irányába. Az így beszerzett adat kiindulópont lehet, amely megalapozhat egy kényszerintézkedést is (például házkutatás, lefoglalás stb.). Azonban a felderítést nagymértékben nehezíti, hogy a válaszok beérkezése több hetet is igénybe vesz, ami rámutat az általam korábban tárgyalt raszternyomozás jelentőségére is, amely a vagyonvisszaszerzési eljárás eredményességéhez is hozzájárulhatna.

A felderítés sikerességéhez elengedhetetlen a háttéradatbázisok ismerete, legyenek azok közvetlenül vagy közvetetten elérhető adatbázisok.¹⁶⁸ A háttérbázisból akár elmentett videófelvevételek is lefoglalhatók. Fontos elemezni és bemutatni, hogy milyen adatokat tudunk kinyerni az adatbázisokból, amelyek a potenciális elkövetők vagyoni helyzetének feltérképezését teszik lehetővé. A bűnmegelőzés, bűnüldözés és az elkobzás vagy a vagyon-elkobzás alá eső dolog vagy vagyon felderítése és biztosítása érdekében a vagyonvisszaszerzési eljárás során nélkülözhetetlen szerepet töltenek be az adatbázisok.

¹⁶⁸ NYITRAI 2015, 146.

Az országos céginformációs rendszer

A céget, illetve a cégre vonatkozó adatokat a cégbíróság cégjegyzékben tartja nyilván. A cégjegyzék valamennyi cég esetében tartalmazza:

- a cég cégjegyzékszámát;
- a cég nevét;
- a cég székhelyét, valamint ha a cég székhelye nem azonos a központi ügyintézés helyével, a központi ügyintézés helyét;
- a létesítő okirat keltét;
- a cég főtevékenységét, valamint további tevékenységi köreit, azok mindenkor hatályos TEÁOR-nómenklatúra szerinti megjelölésével;
- a cég jegyzett tőkéjét;
- a képviselőt módját (önálló vagy együttes);
- a cég képviselőjére jogosultak nevét, adóazonosító számát, természetes személy esetén lakóhelyét, születési idejét, anyja születési nevét, jogi személy esetén székhelyét és cégjegyzékszámát vagy nyilvántartási számát, valamint a képviselőre jogosultak tisztségét, e jogviszonyuk keletkezésének időpontját, határozott időre szóló képviselő esetében a jogviszony megszűnésének időpontját is, illetve ha a jogviszony megszűnésére a cégjegyzékben feltüntetett időpontnál korábban kerül sor, a megszűnés tényleges időpontját, továbbá azt a ténytet, ha a cég képviselőjének közjegyzői aláírás-hitelesítéssel ellátott címpéldánya vagy ügyvéd vagy kamarai jogtanácsos által ellenjegyzett aláírásmintája benyújtásra került;
- a cég adószámát, valamint statisztikai számjelét, továbbá ha a cég adószáma alkalmazását felfüggesztették vagy azt törölték, akkor a felfüggesztést, a felfüggesztés megszüntetését, a törlést, illetve e határozatok megsemmisítését vagy hatályon kívül helyezését, továbbá a határozat jogerőre emelkedésének napját;
- a cég valamennyi pénzforgalmi számláját, valamint az azokat vezető pénzforgalmi szolgáltatók nevét és székhelyét;
- a cégbejegyzési (változásbejegyzési) végzés meghozatalának időpontját;
- a cég elektronikus kézbesítési címét;

- a cégnek az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló törvény szerinti hivatalos elérhetőségét.¹⁶⁹

Az európai szintű cégnyilvántartás lehetővé teszi a határon túli gyors adatkérést, információcserét, amely a vállalkozások tevékenységét is segíti. A 89/666/EGK tanácsi irányelvnek, valamint a 2005/56/EK és a 2009/101/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvnek a központi nyilvántartások, a kereskedelmi nyilvántartások és a cégjegyzékek összekapcsolása tekintetében történő módosításáról szóló, 2012. június 13-i 2012/17/EU Európai Parlament és a Tanács irányelve értelmében a vállalkozásbarát jogi és pénzügyi környezet létrejöttéhez a központi nyilvántartások, a kereskedelmi nyilvántartások és a cégjegyzékek összekapcsolását célzó intézkedésre van szükség. Az összekapcsolás előnyei az adminisztratív terhek csökkentése és a jogbiztonság növelése. A cégnyilvántartásnak a globális gazdasági és pénzügyi válságból való kilábalás elősegítése révén hozzá kell járulnia az európai vállalkozások versenyképességének növekedéséhez, amely az Európa 2020 menetrend egyik prioritása.

Továbbá a társaságokra vonatkozó naprakész és megbízható információk elérése javítaná a piacba vetett bizalmat, így elősegíthetné a gazdaság élénkítését, és növelhetné az európai vállalkozások versenyképességét. A határokon átnyúló hozzáférés abban az esetben javítható, ha valamennyi tagállam a nyilvántartások közötti elektronikus kommunikáció lehetővé tétele mellett dönt, és továbbítja az információkat azok egyéni felhasználóinak az unió egész területén. Valamennyi nemzeti nyilvántartásnak kialakított egységes interfészt kell használnia.

Az irányelv előírta, hogy lehetővé kell tenni a kapcsolat létrehozását a vállalat nyilvántartása és a vállalat más tagállamokban nyitott fióktelepei nyilvántartásai között az adott vállalattal szembeni előfordulható felszámolási vagy fizetéseképtelenségi eljárás megindítására és lezárására vonatkozó információk, valamint a vállalat nyilvántartásból történő törlésére vonatkozó információk cseréje révén.¹⁷⁰

¹⁶⁹ 2006. évi V. törvény a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról 23. § (1) bekezdés, 24. § (1) bekezdés.

¹⁷⁰ Az Európai Parlament és a Tanács 2012/17/EU Irányelve a 89/666/EGK tanácsi irányelvnek, valamint a 2005/56/EK és a 2009/101/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvnek a központi nyilvántartások, a kereskedelmi nyilvántartások és a cégjegyzékek összekapcsolása tekintetében történő módosításáról.

Számos cég határokon túlra is terjeszkedik, amit az egységes piac eredményezett. A tagállamok cégnyilvántartásait 2017-ben összekötötték, amely azzal járt, hogy az állampolgárok bármely uniós tagállamban nyilvántartásba vett cégre vonatkozó információkat kereshetnek, a nyilvántartások megoszthatják a cégek határokon átnyúló összeolvadásaira vonatkozó információkat.¹⁷¹ A nyilvántartások összekapcsolására szolgáló rendszer „az üzleti nyilvántartások összekapcsolására szolgáló rendszer” (BRIS) elnevezést kapta. A rendszer a nyilvántartások összekapcsolása céljából szolgáltatásalapú elektronikus adatközlési módszereket alkalmaz.¹⁷²

A Takarnet nyilvántartás

A Takarnet (földhivatali) nyilvántartásból több releváns adat nyerhető ki, úgymint az ingatlan alaprajza (segítheti az elkövető elfogását, a házkutatást); az ingatlan háttéradatai (korábbi tulajdonos adatai, lakcíme, adásvételi szerződés, jelzáloghitel-szerződések); térképmásolat – belterületi, külterületi és zártkerti ingatlanról. A nyilvántartásban adata, címre, helyrajzi számra lehet keresni (pontosan helyrajzi szám alapján), továbbá keresést országosan vagy településre végezhetünk. Ingatlanokat különböző címen jegyeznek be (ház, lakás, garázs, üdülő, nyaraló, iroda, üzlethelyiség, telek, pince, műhely, egyéb), ami figyelembe vehető a házkutatás tervezésekor, a tárgyi bizonyítási eszközök keresésekor. Ingatlanváltás figyelés során a felhasználó értesítést kap e-mailben az általa figyelésre regisztrált ingatlanok adatainak megváltozásakor. Ilyen változások lehetnek például: széljegyzés, címmódosítás, szolgálat bejegyzése, tulajdonjog változása stb. Ha a nyomozás során a gyanúsított ellen elfogatóparancsot adnak ki, és információ merülne fel arra vonatkozóan, hogy vidéken egy család tulajdonában álló nyaralóban bujkál, akkor célszerű alkalmazni a Takarnetet, amelyben lehetőség van lekérni, ellenőrizni, hogy a terhelt, illetve családtagjai nevén szerepel-e nyaraló. Ha a Takarnetből lekérés során megállapítható, hogy az elkövető nevén szerepel egy vidéki nyaraló, lehetőségünk van a nyilvántartásból

¹⁷¹ Európai szintű cégnyilvántartások. Az uniós cégnyilvántartások összekapcsolása (é. n.).

¹⁷² A Bizottság (EU) 2015/884 végrehajtási rendelete a nyilvántartások összekapcsolására szolgáló 2009/101/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel létrehozott rendszer céljából szükséges műszaki leírások és eljárások megállapításáról.

az alaprajz lekérésére is. A beszerzett adatok elősegíthetik a házkutatásra való felkészülést (egy munkaverzió keretében), illetve az elkövető elfogását.

A Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő nyilvántartása

A Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő (NEAK) nyilvántartása fontos szerepet tölt be a szervezett bűnözés elleni küzdelemben. A Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő (jogelődje az Országos Egészségbiztosítási Pénztár) nyilvántartásai: társadalombiztosítási azonosító jel (taj) nyilvántartása; bejelentett személyek jogviszonyadatainak nyilvántartása; a finanszírozott egészségügyi ellátások adatainak nyilvántartása; az egészségbiztosítási pénzbeli ellátások, a baleseti táppénz és az utazási költségtérítéssel kapcsolatos eljárás során kezelt adatok nyilvántartása. A NEAK nyilvántartás alapján lehetőség adódik például a gyanúsított munkahelyének, lakcímének, az egészségügyi szolgáltatás igénybevételi helyének (kórház, orvosi rendelő), illetve az orvosi recept kiváltási helyének (gyógyszertár) meghatározására, védőnői szolgáltatás során nyilvántartásba vett adatok megismerésére, továbbá az adatgyűjtésre (puhatolásra, megfigyelésre), illetve eljárási cselekmények végrehajtására. A NEAK-ban szereplő adatok alapján megkereshető a háziorvos, megtudható, mikor vett részt rendelésen, milyen elérhetőséggel rendelkeznek a személyre vonatkozóan.

Továbbá a szülők tartózkodási helyét, telefonszámukat a szülést megelőzően és azt követően a védőnői tanácsadás, illetve családlátogatás céljából közlik, illetve a változásokat is jelzik, amelyek rögzítésre kerülnek, így a körözés alatt álló szülő (apa, anya), amennyiben változtatja tartózkodási helyét, az megismerhetővé válik a hatóság előtt. Az egészségügyi adat fogalmát a törvény meghatározza, így a definíció tükrében újabb információt tud beszerezni a hatóság az adattárból.¹⁷³

Fontos szerepet töltenek be a nyomozás során a NEAK alábbi nyilvántartásai: társadalombiztosítási azonosító jel (taj) nyilvántartása; bejelentett személyek jogviszonyadatainak nyilvántartása; a finanszírozott egészségügyi ellátások adatainak nyilvántartása; az egészségbiztosítási pénzbeli ellátások, a baleseti táppénz és az utazási költségtérítéssel kapcsolatos eljárás során kezelt adatok nyilvántartása.

¹⁷³ A NEAK nyilvántartásai (é. n.).

Pénzintézetek nyilvántartása

A Pénzügyi Fogyasztóvédelmi Központtól a nyomozó hatóság megkeresés útján információt kérhet az alábbiakról: a megkeresésben szereplő személy melyik pénzintézetnél rendelkezik számlával (befektetési, pénz-, deviza-, értékpapírszámlával, hitelkártyával, nyeresémbetétkönyvvvel stb.), amennyiben igen, úgy annak igénylésekor milyen címet adott meg elérhetőségeként (a körözés alatt álló személy elérhetőségi címe az elfogás szempontjából fontos); az érintett személy mely gazdasági társaságok számlái felett jogosult rendelkezni; nem számlavezetőként, hanem meghatalmazottként jogosult-e más – természetes vagy jogi – személy bankszámlája felett rendelkezni; rendelkezik-e vagy rendelkezett-e széffel, illetve jogosult-e más személy széféhez hozzáférni; ha a nevezett személy rendelkezik a pénzintézetnél folyó-, illetőleg hitelszámlával, úgy ahhoz kapcsolódó készpénzt helyettesítő fizetési eszköz használatának helyszínére és időpontjára vonatkozóan adat kérhető; a nevezett személy bankkártyáról töltött-e fel telefonszámot, illetve SMS-szolgáltatással rendelkezik-e, ha igen, milyen számra történt a feltöltés, valamint milyen számra érkezik a szolgáltatás? Továbbá az érintett személy a bankkártyát melyik pénzintézet automatájában használta, készült-e kamera-, fényképfelvétel. Egy megkereséssel minden pénzintézet elérhető, a célszemély nevére szóló bankszámlák azonosíthatók, valamint megtudható, hogy bérel-e vagy bérelt-e széfet, postafiókot. Az adatok a nyomozás során feldolgozásra kerülnek.

Az Országos Rendőr-főkapitányság Bűnügyi Elemző Értékelő Főosztályon keresztül a nyomozó hatóságnak lehetősége adódik, hogy elektronikus hálózati úton a legtöbb pénzintézet, illetve takarékszövetkezet felé megkeresést küldjön, míg a válasz már közvetlenül a megkereső szervnek érkezik. A nyomozó hatóságnak lehetősége van a Pénzügyi Fogyasztóvédelmi Központnak is megkeresést címezni, ebben az esetben a Pénzügyi Fogyasztóvédelmi Központ fogja kiküldeni a megkeresést a pénzintézeteknek, illetve takarékszövetkezeteknek. Az általam kiemelt közvetlen elérhető nyilvántartásokat ritkán használja a nyomozó hatóság, elsősorban a könnyen, egy karnyújtásnyira elérhető rendvédelmi adatbázisokban végez szűrő-kutató munkát. Ebben az esetben előfordulhat, hogy a kriminalisztika alapkérdéseire csak részben kap választ a nyomozó hatóság tagja. A múltbeli esemény megismerésében segítségül szolgálhatnak az alapkérdések: mi történt, hol, mikor, hogyan, ki, kivel, miért, mi célból, mivel, s ezek kiegészülnek a sorozatba illeszthetőség kérdésével.

Életbiztosítók nyilvántartása

Életbiztosítással foglalkozó gazdasági társaságoktól információ kapható, hogy az érintett személynek jelenleg van-e életbiztosítási szerződése (mint szerződő fél vagy kedvezményezett), kockázati életbiztosítása, illetőleg befektetéshez kötött vagy egyéb biztosítási jogviszonya (például hitelfedezeti, utazási, vagyon-, esetlegesen gépjármű-biztosítás stb.). Pozitív válasz esetén a kötvényszám, termék vagy a biztosítás tárgya, a szerződés érvényessége, valamint a befizetések összege is megtudható.

Befektetési társaságok nyilvántartása

Tájékoztatás kérhető arról, hogy az elkövető nevén befektetési eszközöket (befektetési alapok, kötvények, részvények, állampapírok, strukturált befektetések stb.) tartanak-e vagy tartottak-e nyilván, ezzel összefüggésben részükre bármilyen szolgáltatást nyújtanak-e vagy nyújtottak-e; az elkövető nevezett harmadik személy szolgáltatásával összefüggésben jogosultként eljárhat-e; van-e a tulajdonos adatait tartalmazó számlanyitási dokumentáció; melyek a hozzáférési jogosultsággal rendelkező személyek (társtulajdonos, kedvezményezett, rendelkezésre jogosult stb.) adatai; mikori a számlanyitás dátuma, milyen a számla jelenlegi állapota és mennyi a lekérdezés napján érvényes egyenlege; melyek a számlaforgalmi adatokat tartalmazó számlatörténeti kimutatás(ok) meghatározott időintervallumra; vannak-e egyéb rendelkezésre álló adatok.

Nyugdíjpénztárak nyilvántartása

A megkeresésben szereplő személy nevén nyugdíjbiztosítási számlát tartanak-e nyilván, mekkora összeg található rajta, arra honnan érkeznek a befizetések, illetve nevezett harmadik személy szolgáltatásával összefüggésben rendelkezési jogosultként eljárhat-e, kedvezményezettként megjelölték-e a nyilvántartási rendszereik alapján.

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal által vezetett nyilvántartások

Az elkövetőről a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Központi Irányítás Pénzmosás és Terrorizmusfinanszírozás Elleni Iroda adatbázisa (FIU, EGMONT GROUP) tartalmaz-e pénzmosásra utaló adatot, körülményt a meghatározott éveket érintően a magyarországi, európai uniós vagy harmadik országbeli adatszolgáltatóktól.

A Nemzeti Adó- és Vámhivataltól kérhető, hogy a nevezett által benyújtott adóbevallást érintően tájékoztasson: az elkövető jelenlegi és korábbi munkáltatójának adatairól; a rendszeres és nem rendszeres szociális kifizetésekről; az esetlegesen lefolytatott ellenőrzésekről és azok eredményéről.

A gazdasági társaságról az alábbi információkat tudhatjuk meg: a vállalkozás által a meghatározott évben benyújtott adóbevallásainak tartalma (a kapcsolódó dokumentumok megküldésével egyidejűleg); könyvelőjének, képviselőjének neve és személyes adatai; a bejelentett iratőrzési hely, telephely, fióktelep; ismert bankszámlaszámok; a jelenlegi és korábban foglalkoztatott személyek neve, személyes adatai, a kifizetések összege; az esetlegesen lefolytatott ellenőrzések és azok eredménye.

A Miniszterelnökség, a Magyar Művészeti Akadémia, illetve a Budavári Ingatlanfejlesztő és Üzemeltető Nonprofit Kft. által vezetett nyilvántartások

Felkeresésük során megtudható, hogy a regisztrált személyek tulajdonában kulturális vagy védett kulturális javak (műtárgy, műkincs, régiség stb.) fellelhetők-e, pozitív válasz esetén megtudható a tárgy részletes leírása, valamint az azonosítását lehetővé tevő egyéb adatok, a tárgy tulajdonosának és birtokosának természetes személyazonosító adatai, valamint lakcíme, a tulajdonszerzés ideje és módja.

A Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal által vezetett nyilvántartások

A hivatal által vezetett nyilvántartási adatbázis két fő nyilvántartásból épül fel: a tenyészet információs rendszerből (TIR) és az OLIR-ből. Megtudható

például, hogy a megkeresésben szereplő személy szerepel-e regisztrált ló-tulajdonosként az OLIR-ban. A nyilvántartott adatok: a ló azonosítója, neve, színe, neme, a tulajdonos neve, a tulajdon átvezetésének dátuma.

A Nemzeti Közlekedési Hatóság nyilvántartása

Megtudható, hogy bármilyen lajstromköteles légi jármű vagy úszólétesítmény a megnevezett természetes személy tulajdonába tartozik-e.

Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság nyilvántartása

Tájékoztatás kérhető arról, hogy rendelkeznek-e információval arra vonatkozóan, hogy a külföldi állampolgár (nevezett személy) mikor lépett először és milyen státuszban Magyarország területére, illetve jelenleg milyen jogcímen tartózkodik itt, továbbá megtudható a nyilvántartási rendszerből, hogy milyen adatokkal szerepel a célszemély, illetve mely adatok érhetők el vele kapcsolatosan; milyen magyarországi családi és vagyoni viszonyai ismertek a hatóság előtt; munkavállalásra jogosult volt-e, illetve jelenleg jogosult-e Magyarország területén; a Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság rendszeres vagy nem rendszeres juttatásban részesítette-e a nevezettet. Ha igen, úgy szükséges a kifizetett összegek, időszak, jogcím és kedvezményezett számlaszám megállapítása is.

A Nemzeti Mobilfizetési Társaság és a Nemzeti Útdíjfizetési Szolgáltató Társaság nyilvántartása

A megjelölt gépjárművek esetén kérhető annak megállapítása, hogy a megadott időintervallumban milyen telefonszámokról és mikor regisztráltak mobilparkolást, illetve milyen típusú e-matricát vásároltak.

A Nemzeti Bűnügyi Együttműködési Központon keresztül elérhető nyilvántartások

A Vagyon-visszaszerzési Hivatal a NEBEK-en keresztül a tagállamoknak megkeresést küldhet SIRENE-csatornán. Az információcserére a Tanács 2006/960/JHA keretszerződése adja az alapot a kérő tagállam részére. A megkeresésben kérhető információ vagy adat: a nevezett vagyonára vonatkozó adatok, így különösen gépjárművek, ingatlanok, gazdasági társaságban birtokolt tulajdonrész, illetve bankszámlák; nevezett ellenőrzése kérhető a személyi adat- és lakcímnyilvántartásában vagy bűnügyi nyilvántartásában.

Szolgáltatók nyilvántartása

A szolgáltatóktól bekérhetők az elektromos áram és közműszolgáltatások tárgyában kötött szerződések másolatai, a kommunális hulladék szállítása tárgyában benyújtott bejelentő lapok, illetve a gázközmű-szolgáltatás tárgyában kötött szerződések másolatai, hogy a szerződésben rögzített díjak milyen módon és ki által kerültek kiegyenlítésre. Ha a díjak megfizetése átutalással történt, úgy a bankszámlaszám megjelölése is kérhető.

Családfakutatás

A Belügyminisztérium Nyilvántartások Vezetéséért Felelős Helyettes Államtitkárság (a továbbiakban: BMNY) Személyi Nyilvántartási és Igazgatási Főosztály (jogelődje a KEKKH Személyi Nyilvántartási és Igazgatási Főosztály volt, amely 2017. január 1-jével jogutódlással megszűnt) által végzett családfakutatás jelentősége a bűncselekményt elkövető személyek azonosításában mutatkozhat meg. Például akkor, amikor a szemtanú felismerné az általa 25 év körüli személynek leírt elkövetőt, aki egy ismert – térfigyelő rendszer által rögzített – rendszámú gépkocsival menekült a bűncselekmény helyszínéről, de a gépkocsi tulajdonosa és üzemben tartója a gépjármű-nyilvántartás alapján egy 80 év körüli személy. A családfakutatás alapján megállapíthatóvá válhat, hogy az említett személynek hány gyermeke, illetve unokája van. Ha a szemtanú által elmondott személyleírás megegyezik valamelyik családtaggal, lehetőség van az adathordozó útján történő felismerésre, bemutatásra. Ha a későbbiekben több szemtanú áll a hatóság rendelkezésére,

akkor velük célszerű eredetben történő felismerésre bemutatást lefolytatni. Az említett példa mutatja, hogy milyen fontos szerepet töltenek be a nyilvántartások már a nyomozás kezdeti szakaszában is, hiszen a megállapított adatok hozzásegíthetnek a feljelentést követően bizonyítási eljárások végrehajtásához. A családfakutatás a felderítés (múltbeli esemény megismerése) szempontjából számos más információval szolgálhat, ami újabb verziók kidolgozásához és ellenőrzéséhez vezethet. A családfakutatás jelentősége a személyi összefüggések felderítése, így feltérképezhető az adott személy hozzátartozói kapcsolatrendszere.¹⁷⁴

Az önkormányzatok által vezetett nyilvántartások

Az anyakönyvi kivonatról másolat kérhető a születés, házasságkötés, haláloset helye szerint illetékes anyakönyvvezetőtől. A születési anyakönyvi kivonat fontos lehet a felderítés során, amikor a nyomozás eredményessége szempontjából megkereséssel élünk a rendelkezésre álló adatok (gyerekek adatai) alapján az apa személyazonosságának megállapítása érdekében, mivel a BMNY által vezetett nyilvántartásban (személy- és lakcímnilvántartásban) a gyerekek adatai alapján kizárólag az édesanya azonosítható be, míg az apa nem.

¹⁷⁴ A Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala (a továbbiakban: KEKKH) 2016. december 31. napjával megszűnt, általános jogutódja a Belügyminisztérium Nyilvántartások Vezetéséért Felelős Helyettes Államtitkárság. A Belügyminisztérium Nyilvántartások Vezetéséért Felelős Helyettes Államtitkár által üzemeltetett nyilvántartások: a személyiadat- és lakcímnilvántartás, a központi címregiszter, az összerendelési nyilvántartás, az elektronikus ügyintézészt igénybe vevő külföldiek személyi nyilvántartása (3NYT), a központi ügyfél-regisztrációs nyilvántartás (KÜNY), a személyazonosság igazolására alkalmas hatósági igazolványok nyilvántartása, a magyar igazolvány és magyar hozzátartozói igazolvány nyilvántartás, a központi útiokmány-nyilvántartás, a közúti közlekedési nyilvántartás, a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítási kötvénynyilvántartás, a schengeni információs rendszer nemzeti alrendszere (N.SIS), az egyéni vállalkozók nyilvántartása, a bünygyi nyilvántartási rendszer, a szabálysértési nyilvántartási rendszer, az Európai Unió bíróságai által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartása, a miniszter irányítása alá tartozó szervek és az ezek által működtetett fegyveres biztonsági őrsegek kezelésében lévő fegyverek hatósági fegyvernnyilvántartása (a továbbiakban: hatósági fegyvernnyilvántartás), az arcképlemezési nyilvántartás, a NEK központi nyilvántartás (a továbbiakban együtt: nyilvántartások) tekintetében.

Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala, Belügyminisztérium Nyilvántartások Vezetéséért Felelős Államtitkárság (é. n.).

Közjegyzői nyilvántartások

A közjegyzői nyilvántartási adatbázis öt nyilvántartásból épül fel, az alábbiak szerint: élettársi nyilatkozatok nyilvántartása (ÉNYNY); egyedi azonosításra kétséget kizáróan alkalmas ingó dolgok zálogjogi nyilvántartása; házassági és élettársi vagyoni jogi szerződések nyilvántartása (HÉVSZENY); hitelbiztosítéki nyilvántartás (HBNY); végrendeletek országos nyilvántartása (VONY).

Az élettársi nyilvántartás az alábbiakat tartalmazza:

- a kérelmezők adatai (családi és utóneve; születési családi és utóneve; születési helye és ideje; anyjának születési családi és utóneve; állampolgársága);
- az élettársi kapcsolat fennállásáról szóló nyilatkozat;
- nyilatkozat arról, hogy az élettársi nyilvántartásba bejegyzett élettársi kapcsolat már nem áll fenn;
- az az időpont, amikor az anyakönyvi bejegyzés szerint a nyilvántartásba bejegyzett élettársi kapcsolat a kérelmezők bármelyikének házassága, bejegyzett élettársi kapcsolata vagy halála miatt megszűnt;
- a nyilatkozatot a nyilvántartásba bejegyző közjegyző neve, székhelye és a bejegyzésről szóló végzés ügyszámára.¹⁷⁵

A közjegyzői nyilvántartások által megismerhetővé válna, hogy a célszemély készített-e végrendeletet közjegyzőnél. Ha ilyen adat szerepel, megismerhetővé válna a végrendeletből, hogy a célszemély milyen ingóságokkal (műtárgyak, festmények) rendelkezhet. A házassági és élettársi vagyoni jogi szerződések nyilvántartása tartalmazza:

- a vagyoni jogi szerződés fennállásának tényét;
- a szerződő felek adatait (családi és utónevét, születési családi és utónevét; születési helyét és idejét; anyjának születési családi és utónevét);
- a vagyoni jogi szerződést tartalmazó közokirat ügyszámát és keltét, az ügyvéd által ellenjegyzett magánokirat keltét;
- a közjegyző nevét, székhelyét és a bejegyzés ügyszámát, továbbá a bejegyzés időpontját;

¹⁷⁵ 2008. évi XLV. törvény az egyes közjegyzői nemperes eljárásokról 36/E. § (4) bekezdés.

- a szerződés megszüntetése vagy megszűnése esetében ennek tényét és a bejegyző közjegyző nevét, székhelyét és a bejegyzés ügyszámát, továbbá a bejegyzés időpontját.¹⁷⁶

Ha a házassági és élettársi vagyoni jogi szerződések nyilvántartásában (HÉVSZENY) is rögzítették a célszemélyt, megismerhetővé válna a vagyoni jogi szerződés tartalma, amely szintén a vagyonfelderítést segítené, illetve a vagyoneklobzás alá eső dolog és vagyon biztosítását.

Telefontársaságok nyilvántartásai

A telefontársaságok nyilvántartásai a bünszervezetek felderítése szempontjából fontos szerepet töltenek be. Legtöbbször a célszemély mozgásáról, tartózkodási helyéről szolgálnak információval. A bűncselekményt elkövetők által használt telefonszámhoz nem mindig tartozik előfizetői adat, vagy az elkövetők más nevére szóló telefonszámot használnak. Ilyenkor célszerű a telefontársaságot írásban megkeresni, hogy a kérdéses telefonszámot milyen IMEI-számú készülékbe helyezték be, illetve a megállapított IMEI-számú készülékbe milyen IMSI-számú kártyát (telefonszámot) helyeztek be. Előfordulhat, hogy adott IMEI-számú készülékben cserélgetik a telefonszámokat, aminek során újabb adatokhoz juthat a hatóság. Az IMEI-szám alapján beszerzett telefonszámokat célszerű az internet keresőprogramjában végigfuttatni, egy úgynevezett szűrő-kutató munkát végezni, mert gyakran tartozik a megállapított telefonszámhoz egy hirdetés, vagy esetleg kapcsolattartásként vagy elérhetőséggént jelölik meg a közösségi oldalakon.

Az elektronikus hírközlő hálózat üzemeltetője, illetve az elektronikus hírközlési szolgáltatás szolgáltatója a 2003. évi C. törvény rendelkezései alapján megőrzi az elektronikus hírközlési szolgáltatás előfizető, illetve felhasználó általi igénybevételével kapcsolatos, az érintett elektronikus hírközlési szolgáltatás nyújtásával összefüggésben a szolgáltató által előállított vagy kezelt alábbi adatokat: az előfizető családi nevére és utónevére, születési helyére és idejére, anyja születési családi és utónevére, lakcímére és értesítési címére, vagy a nem természetes személy előfizető esetén annak cégnevére, székhelyére, telephelyére, képviselőjének családi nevére és utónevére vonatkozó adatokat; a hívó és a hívott előfizetői számokat (megmutatja,

¹⁷⁶ 2008. évi XLV. tv. 36/K. § (1) bekezdés.

hogya a számot használó személy mely más személyekkel és milyen gyakran van kapcsolatban); a hívás vagy egyéb szolgáltatás típusát, irányát, kezdő időpontját és a lefolytatott beszélgetés időtartamát, illetőleg a továbbított adat terjedelmét; mobil rádiótelefon szolgáltatásnál a szolgáltatást nyújtó hálózatot és cellát, valamint a szolgáltatás igénybevételekor használt készülék egyedi azonosítóját (IMEI); IP-hálózatok esetén az alkalmazott azonosítókat; a hívás vagy egyéb szolgáltatás dátumát; a díjtartozással összefüggő adatokat; a mobiltelefon-szolgáltatás esetén a szolgáltatás igénybevételekor használt, a kommunikációban részt vevő felek készülékazonosítóját (IMEI), valamint mobil-előfizetői azonosítóját (IMSI); a mobiltelefon-szolgáltatás esetén a szolgáltatást nyújtó hálózat- és cellaazonosítóját a közlés megkezdésekor, valamint az adott szolgáltatás nyújtásának időpontjában az adott cellaazonosítóhoz tartozó cella tényleges földrajzi helyének meghatározását lehetővé tevő adatokat; (a mobiltelefon földrajzi helyzetét jelző adatok) internet-hozzáférési, internetes elektronikus levelezési, internetes telefon-szolgáltatási, illetve ezek kombinációja esetén az elektronikus hírközlési szolgáltatás típusa és a szolgáltatás előfizető vagy felhasználó általi igénybevételenek dátumát, kezdő és záró időpontját, az igénybevételnél használt IP-címet, felhasználói azonosítót, hívószámot; internet-hozzáférési, internetes elektronikus levelezési, internetes telefonszolgáltatási, illetve ezek kombinációja során az előfizetők, felhasználók egyedi műszaki-technikai azonosítóinak az elektronikus hírközlési szolgáltató általi bármely átalakításának követéséhez szükséges adatokat (IP-cím, portszám); előre fizetett anonim hívókártyás mobilrádiótelefon-szolgáltatás esetében a szolgáltatás első igénybevételenek dátumát és időpontját, valamint a cellaazonosítót, amelyről az aktiválás megtörtént.

Internetes adatbázisok

Az internetes adatbázisok (közösségi oldalak, Google-keresős felület, térkép, értékesítési oldalak) megkönnyítik a keresett tárgyak felkutatását, elősegítik az elkövető elfogását, a házkutatást. Az internet számos olyan adatot tartalmaz, amelyet a nyomozó hatóság fel tud használni a felderítés során, és egy verzió keretében az információt ellenőrizheti, ami eredményezheti egy nyomozati cselekmény fogantatását. A közösségi oldalon szereplő személyek adatai nem tekinthetők általában hiteles adatnak, mivel akár nem létező adatokat is tudnak rögzíteni a felhasználók, de ettől függetlenül

ellenőrizhetők a hiteles nyilvántartásokon keresztül, illetve felhasználhatók a nyomozás során. Ha a tanúvallomási jegyzőkönyvben szerepel a feltételezett elkövető gúnyneve és a körülbelüli életkora, abban az esetben a nem hiteles közösségi oldalakon is információt gyűjthet a hatóság, és a személyek beazonosítása érdekében verziókat állíthat fel. A közösségi oldalakon végzett szűrő-kutató munkát követően a felmerült személyekhez tartozó adatok ellenőrizhetők a hiteles személy- és lakcímnyilvántartásban, majd ezt követően bizonyítási cselekményként felismerésre bemutatás is lefolytatható, amennyiben az előzetesen kihallgatott személy felismerésre bemutatás kérésében az általa korábban látott személyt felismerné. Ilyen esetben célszerű adathordozó (fénykép) útján vagy rejtett módon lefolytatni a felismerésre bemutatást, hogy a gyanúsítható személy ne szerezzen tudomást arról, hogy a hatóság látókörébe került, így feltételezhető, hogy az érintett személy nem fogja azonnal az idézést követően megsemmisíteni a bizonyítékokat, és egy esetleges kényszerintézkedés is váratlanul fogja érni. Ha a büntetőeljárással párhuzamosan titkos adatszerzést folytatnak, taktikai oldalról elképzelhető, hogy a hatóság a gyanúsítható személyt azonosítás céljából személyes bemutatásra beidézi. Taktikai lépésként megengedett, hogy a hatóság akár olyan időpontban kézbesítse személyesen az idézést, amikor az érintett személy nincs a tartózkodási helyén (lakcímén). Így elképzelhető, hogy telefonon fogja őt értesíteni az idézést átvevő személy, majd ezt követően az érintett személy a kapcsolataival fog telefonbeszélgetést folytatni. Így érdemleges információ jut a hatóság tudomására a bűncselekményről vagy akár az elrejtett bizonyítási eszközökről. Taktikai szempontból mérlegelendő, hogy a felderítés során milyen módszer vagy eszköz fogja a nyomozás eredményességét segíteni.

Az egyéni vállalkozók nyilvántartása

Magyarország területén természetes személy gazdasági tevékenységet egyéni vállalkozóként végezhet. Az egyéni vállalkozók nyilvántartásában rögzítésre kerülnek az alábbiak:

- az egyéni vállalkozó természetes személyazonosító adatai, lakcíme, állampolgársága;
- az egyéni vállalkozók nyilvántartásába történő felvétel napja;
- a székhely, a telephely (telephelyek) és a fióktelep (fióktelepek) címe;

- az egyéni vállalkozói tevékenység szünetelésének ténye, kezdő- és zárónapja,
- az egyéni vállalkozó adószáma, annak hatályos állapota, az adószám alkalmazásának felfüggesztése, törlése, a felfüggesztés megszüntetése, valamint e határozatok megsemmisítése, hatályon kívül helyezése, módosítása, kiegészítése vagy visszavonása, továbbá a határozat véglegessé válásának napja;
- az egyéni vállalkozó statisztikai számjele és nyilvántartási száma;
- ha az egyéni vállalkozó rendelkezik igazolvánnyal, az igazolvány száma, kiállításának helye és kelte, a kiállító hatóság megnevezése, az igazolvány cseréje, pótlása megtagadásának ténye, az igazolvány visszavonásának és érvénytelenségének ténye;
- a törlés időpontja és oka;
- az egyéni vállalkozói tevékenység özvegy, illetve örökös általi folytatásának ténye.¹⁷⁷

Országos lőfegyver-nyilvántartás

A fegyvernyilvántartásból lekérhető, hogy a nevezett személy rendelkezik-e fegyvertartási engedéllyel, lőfegyverrel. Az országos lőfegyver-nyilvántartás tartalmazza a rendőrség által kiadott engedélyek és engedéllyel rendelkezők adatait az alábbi tartalommal:

- az engedély érvényességi ideje és száma;
- a lőfegyver, lőszer tulajdonosának, a lőfegyver, lőszer forgalmazásakor a vevő, az eladó (szállító), illetve a megrendelő, az engedéllyel rendelkező jogi személy vezető tisztségviselői, egyéb szervezet esetén a tevékenységért felelős vezető és a szervezet lőfegyverét, lőszerét ténylegesen birtokló személyek természetes személyazonosító adatai, állampolgársága, lakóhelye, a személyazonosság igazolására alkalmas igazolvány száma, szervezet esetében a cégszerű megnevezésben szereplő – annak hiányában az azonosításhoz szükséges – adatok;
- az engedéllyel rendelkező személy egészségi alkalmasságának időtartama;
- a nyilvántartásba vett lőfegyver fajtája (tűzfegyver vagy légfegyver), típusa, gyártója, gyártási száma, kaliberjele, tűzfegyver esetében

¹⁷⁷ 2009. évi CXV. törvény az egyéni vállalkozóról és az egyéni cégről 2. §, 11. §.

- kategóriájának betűjele és száma (a továbbiakban: a lőfegyver azonosító adatai), a lőfegyver műszaki érvényességének időtartama;
- a tűzfegyver fődarab e törvény szerinti megnevezése, gyártási száma;
 - a lőszer azonosítását lehetővé tevő adatok.¹⁷⁸

A személy- és vagyonvédelmi, magánnyomozói nyilvántartás

A rendőrség a kiadott működési engedélyekről és igazolványokról, az adatváltozásról, a tervező-szerelő vagy magánnyomozói tevékenység folytatására jogosultakról, a működési engedély visszavonásáról, a vállalkozás tevékenységének megtiltásáról és az igazolvány visszavonásáról, bevonásáról – a működési engedély és az igazolvány hitelességének, valamint a tevékenység ellenőrzésének céljából – nyilvántartást vezet.¹⁷⁹

A rendőrség a hatósági ellenőrzés során a büntettesek nyilvántartásából, a hátrányos jogkövetkezmények alatt álló, büntetlen előéletű személyek nyilvántartásából, valamint a büntetőeljárás hatálya alatt állók nyilvántartásából jogosult adatokat közvetlen hozzáféréssel átvenni, és azokat az ellenőrzés befejezéséig kezelni. Ha a hatósági ellenőrzés során a rendőrség a tevékenység gyakorlását kizáró okot tár fel, és az igazolvány visszavonására vagy a tevékenység folytatásának megtiltására eljárást indít, az átvett adatokat az eljárás véglegessé válásáig kezelheti. Továbbá a rendőrség a hatósági ellenőrzést évenként lefolytatja, és amennyiben az ellenőrzés során a rendőrség megállapítja, hogy a tevékenység gyakorlását kizáró feltétel áll fenn, a működési engedélyt, illetve az igazolványt visszavonja, a vállalkozás keretében végzett tervező-szerelő vagy magánnyomozói tevékenység esetén a tevékenység folytatását megtiltja.¹⁸⁰

A parkolási igazolványok nyilvántartása

A parkolási igazolványok nyilvántartása tartalmazza:

¹⁷⁸ 2004. évi XXIV. törvény a lőfegyverekről és lőszerekről 5. §.

¹⁷⁹ 2005. évi CXXXIII. törvény a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól 8. § (1) bekezdés.

¹⁸⁰ 2005. évi CXXXIII. tv. 8. § (6)–(7) bekezdések.

- a jogosult természetes személy esetén természetes személyazonosító és lakcímadatát, jogi személy, jogi személyiséggel nem rendelkező jogosult intézmény esetén megnevezését, székhelyének (telephelyének) címét;
- a jogosult természetes személy fényképét (arcképmását), jogi személy, jogi személyiséggel nem rendelkező jogosult intézmény működési engedélyének számát;
- a jogosult természetes személy aláírását, jogi személy, jogi személyiséggel nem rendelkező jogosult intézmény esetében a képviselő aláírását;
- a jogosult természetes személy törvényes képviselőjének természetes személyazonosító és lakcímadatát;
- a jogosult természetes személy írásképtelensége esetén törvényes képviselője aláírását;
- a kiállító hatóság megnevezését;
- a parkolási igazolvány sorszámát;
- az érvényesség időtartamát;
- a kiállítás dátumát;
- egyéb, jogszabályban megjelölt személyes adatnak nem minősülő adatokat;
- a parkolási igazolvány kiadásának megtagadására, visszavonására, érvénytelenségére, megsemmisítésére, kiadásának korlátozására vonatkozó adatokat.¹⁸¹

Az útiokmány-nyilvántartás

Az adatkezelő szerv az útiokmány-nyilvántartásban a következő adatokat kezeli:

- az állampolgár családi és utónevét, születési családi és utónevét, születési helyét, idejét, anyja születési családi és utónevét, továbbá annak megváltozása esetén anyja előző születési családi és utónevét, nemét, állampolgárságát, menekült, menedékes, bevándorolt vagy oltalmazott jogállását (a továbbiakban együtt: személyi adat), külföldre utazásra felhasználható – személyazonosságát igazoló – hatósági

¹⁸¹ 1999. évi LXXXIV. törvény a közúti közlekedési nyilvántartásról 8/A. § (1) bekezdés.

- igazolványának számát, továbbá értesítési címét, illetve lakcímét, valamint hozzájárulása esetén e-mail-címét, telefonszámát;
- az állampolgár arcképmását és saját kezű aláírását;
 - a kiskorú, továbbá a cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezett állampolgár törvényes képviselőjének személyi adatait, személyi azonosítóját, személyazonosságát igazoló hatósági igazolványának számát és saját kezű aláírását,
 - kiskorú esetében a külföldre utazáshoz hozzájáruló nyilatkozat adatait, és a szülői felügyeleti jog megszűnését, illetve szünetelését igazoló jogerős határozat adatait (a bíróság vagy hatóság megnevezését, ügyszámát, a határozat keltét, a szünetelés időtartamát, a megszüntetés kezdő időpontját),
 - az állampolgár számára kiadott úti okmány típusát, számát, érvényességi idejét, az ideiglenes magánútlevél ellenőrző sorszámát, valamint az úti okmányra való jogosultság megszűnésének okát és időpontját,
 - az úti okmány cseréjére, találására, visszaadására, leadására, elvesztelésére vonatkozó adatokat,
 - a schengeni információs rendszerben elhelyezendő figyelmeztető jelzés (a továbbiakban: figyelmeztető jelzés) kezelésével kapcsolatos adatokat,
 - az útlevélhatósági eljárást lefolytató köztisztviselő egyedi azonosító kódját,
 - a külföldre utazás korlátozásának tényét és a 16/B. § (3) bekezdés *c)* pontjában meghatározott adatokat,
 - a külföldre utazás korlátozásának törlése esetén az ügyben eljáró útlevélhatóság megnevezését, a törlés időpontját, valamint a 16/B. § (3) bekezdés *c)* pontjában meghatározott adatokat, továbbá
 - a hivatalos útlevél használatára jogosult személy diplomáciai rangját, az útlevél kiállítására alapot szolgáltató tisztségét vagy jogcímeit,
 - a személyiadat- és lakcímnnyilvántartásban nem szereplő, úti okmánnyal rendelkező magyar állampolgár arcképmásához rendelt,

az arcképelemzési nyilvántartásról és az arcképelemző rendszer-ről szóló törvényben meghatározott technikai kapcsoló számot.¹⁸²

A Budapest Főváros Kormányhivatal VIII. Kerületi Hivatal Családtámogatási Főosztály által vezetett nyilvántartások

Budapest Főváros Kormányhivatal (a továbbiakban: BFKH) VIII. Kerületi Hivatal által vezetett nyilvántartásból¹⁸³ megkeresés útján ellenőrizhető a megkeresésben érintett személy. A BFKH nyilvántartásban rögzíti a családtámogatási ellátásokat, úgymint a családi pótlékot, anyasági támogatást, a gyermeknevelési támogatást (gyet), gyermekgondozást segítő ellátást (gyes), családi ellátást az EGT-tagállamokban, a fogyatékosági támogatást (fot), utazási kedvezményre jogosító hatósági igazolványt, a kisgyermekes bérletet, valamint a nagycsaládos gázártámogatást.¹⁸⁴ Amennyiben az érintett személy ezekben szerepel, további kérdésként merül fel, hogy a támogatás folyósítása postai vagy banki átutalással történik-e. Ha átutalással történik, abban az esetben a pénzügyintézet is megkereshető és újabb kérdések fogalmazhatók meg.¹⁸⁵

A Budapesti Módszertani Szociális Központ és Intézményei által vezetett nyilvántartás

A Budapesti Módszertani Szociális Központ és Intézményei (a továbbiakban: BMSZKI) a legnagyobb budapesti hajléktalanellátó és szociális szolgáltató szervezet.¹⁸⁶ A BMSZKI rendelkezik átmeneti szállásokkal, éjjeli menedékhelyekkel, családok átmeneti otthonaival, anya-gyerek krízisszállással, Orvosi Krízis Szolgálattal, nappali melegedőkkel, utcai gondozó

¹⁸² 1998. évi XII. törvény a külföldre utazásról 24. § (1) bekezdés. A 4. § alkalmazásában az úti okmány: a magánútlevel, a hivatalos útlevel, valamint nemzetközi szerződésben, továbbá a Kormány rendeletében meghatározott, a külföldre utazásra, illetve az onnan való visszatérésre jogosító hatósági igazolvány, bizonyítvány vagy irat.

¹⁸³ *Családtámogatási Főosztály* (é. n.).

¹⁸⁴ 1998. évi LXXXIV. törvény a családok támogatásáról 5. §.

¹⁸⁵ A pénzügyintézetekhez feltehető kérdések tárgyalása külön alfejezetben történik.

¹⁸⁶ *Budapesti Módszertani Szociális Központ és Intézményei* (é. n.).

szolgálatokkal.¹⁸⁷ A BMSZKI nyilvántartásából megtudható, hogy a keresett személy igénybe vette-e a szervezet által nyújtott szolgáltatásokat, mikor tartózkodott a szállásokon, vagy részesült-e valamilyen ellátásban.

Az Országos Mentőszolgálat által vezetett nyilvántartás

Az Országos Mentőszolgálat hívása mentés céljából indokolt, különösen az életveszély, vagy annak gyanúja esetén; minden heveny, akut tünetekkel járó megbetegedés, illetve egészségkárosodás esetén, ha a sürgősségi orvosi szakellátás (oxylógiai ellátás) késlekedése életveszélyhez, maradandó egészségkárosodáshoz vezethet; személyi sérüléssel járó baleset, tömeges baleset, katasztrófa esetén; csak orvosi beavatkozással csillapítható, heveny fájdalom vagy egyéb súlyos egészségkárosodásra utaló tünet esetén; ha a pszichiátriai beteg közvetlen veszélyeztető magatartást tanúsít, és ez csak azonnali pszichiátriai intézeti gyógykezelésbe vétellel hárítható el, továbbá szülő nő, illetve újszülött/koraszülött első egészségügyi szakellátása, illetőleg őrzött szállítása érdekében.¹⁸⁸ Az Országos Mentőszolgálattól megtudható, hogy a gyanúsított szerepel-e nyilvántartásukban, továbbá részesítették-e ellátásban (helye, időpontja), illetve melyik kórházba szállították.

A Magyar Posta Zrt. által vezetett nyilvántartás

A Magyar Posta Zrt. Biztonsági Főigazgatóságától megtudhatjuk, hogy az érintett személy kötött-e szerződést és milyen időintervallumra a postai küldemény utánküldésére az új belföldi címére, továbbá azt, hogy fiókbérleti szerződéssel rendelkezik-e. A postai küldeményt a címében feltüntetettől eltérően azon a helyen kell kézbesíteni, amelyet a feladó vagy a címzett – ha a postai szolgáltatási szerződés tartalmazta a feladó vagy a címzett részére a címváltoztatás lehetőségét, és a felhasználó élt is ezzel – a legkésőbb adott meg, vagy amelyet a címzett a postai szolgáltatóval kötött, olyan tartalmú szerződésben adott meg, amely a részére

¹⁸⁷ *Budapesti Módszertani Szociális Központ és Intézményei. Rólunk* (é. n.).

¹⁸⁸ 322/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet az Országos Mentőszólálatról 6. § (2) bekezdés.

érkező küldemény kézbesítését a címtől eltérő helyen biztosítja.¹⁸⁹ A Magyar Posta Zrt. nyilvántartja a címzett által a személy vagy szervezet részére adott meghatalmazást, amely szólhat valamennyi postai küldeménynek, egy egyedileg azonosított küldeménynek, illetve a postai szolgáltató általános szerződési feltételeiben meghatározottak szerint a postai küldemények egyéb körének átvételére.¹⁹⁰

Gépjárműre vonatkozó egyéb nyilvántartások

Az 1988. évi I. törvény 21. § (1) bekezdés alapján a gépjármű üzemeltetője felel azért, hogy az általa üzemeltetett, illetve használt gépjárművel: a megengedett legnagyobb sebességre, a vasúti átjárón való áthaladásra, a járműforgalom irányítására szolgáló fényjelző készülék jelzéseire, az autópálya leállósávjának igénybevételére, a behajtási tilalomra, a korlátozott övezetre (zóna), a kötelező haladási irányra, a természet védelmére, a díjköteles útszakaszok használatáért fizetendő, megtett úttal arányos útdíjra vonatkozó előírások betartására kerüljenek.¹⁹¹ A bírságolással kapcsolatos elsőfokú eljárás lefolytatására a Vas Megyei Rendőr-főkapitányság és a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Rendőr-főkapitányság Közigazgatási Hatósági Szolgálatra rendelkezik illetékességgel, míg a másodfokú eljárás lefolytatására országos illetékességgel a budapesti rendőrfőkapitány rendelkezik hatáskörrel.¹⁹² Gépjárművekkel kapcsolatosan ajánlott megkeresni a szolgáltatókat, mivel a nyilvántartásukból megtudható, hogy a kérdéses forgalmi rendszám vonatkozásában indult-e hatósági eljárás sebességtűllépés miatt.

Továbbá a Nemzeti Útdíjfizetési Szolgáltató Zrt. nyilvántartásából megtudható, hogy az adott forgalmi rendszámú motorkerékpárra, személygépkocsira, autóbuszra a meghatározott időintervallumban váltottak-e e-matricát, e-útdíjat, továbbá hol történt a vásárlás (készpénzzel vagy bankkártyával), történt-e az adott rendszámra vonatkozóan díjfizetés elmulasztása.¹⁹³

¹⁸⁹ 335/2012. (XII. 4.) Korm. rendelet a postai szolgáltatások nyújtásának és a hivatalos iratokkal kapcsolatos postai szolgáltatás részletes szabályairól, valamint a postai szolgáltatók általános szerződési feltételeiről és a postai szolgáltatásból kizárt vagy feltételeesen szállítható küldeményekről 9. § (3) bekezdés.

¹⁹⁰ 335/2012. (XII. 4.) Korm. rendelet 19. § (1)–(2) bekezdések.

¹⁹¹ *Közigazgatási bírság* (é. n.).

¹⁹² *Közigazgatási bírság* (é. n.).

¹⁹³ *Ügyfélszolgálati szolgáltatások* (é. n.).

A Centrum Parkoló Rendszer Kft.-től megtudható, hogy az adott forgalmi rendszámú gépjárműre vonatkozóan megállapítottak-e bírságot, pótdíjat, ha igen, hol és mikor történt a parkolás, vagy kezdeményeztek-e feljelentést.

Utasnyilvántartás

Az utasnyilvántartás vezetését, a létrehozott utasadat-információs egység feladatait a Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ (a továbbiakban: TIBEK) látja el.¹⁹⁴ A TIBEK-hez kiemelt súlyos bűncselekmények esetén megkeresés írható, ha információ merül fel arra vonatkozóan, hogy a célszemély Magyarország területét elhagyta, vagy oda visszatért.

A köznevelési információs rendszer (KIR)

A köznevelési feladatokat ellátó intézmény a jogszabályban előírt nyilvántartásokat köteles vezetni.¹⁹⁵ „A köznevelési intézmény a gyermek, tanuló alábbi adatait tartja nyilván:

- a) a gyermek, tanuló neve, születési helye és ideje, neme, állampolgársága, lakóhelyének, tartózkodási helyének címe, társadalombiztosítási azonosító jele, nem magyar állampolgár esetén a Magyarország területén való tartózkodás jogcíme és a tartózkodásra jogosító okirat megnevezése, száma,
- b) szülője, törvényes képviselője neve, lakóhelye, tartózkodási helye, telefonszáma,
- c) a gyermek óvodai fejlődésével kapcsolatos adatok,
- d) a gyermek óvodai jogviszonyával, a tanuló tanulói jogviszonyával kapcsolatos adatok:
 - da) felvétellel kapcsolatos adatok,
 - db) az a köznevelési alapeladat, amelyre a jogviszony irányul,

¹⁹⁴ 1995. évi CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról 8/A. § (4) bekezdés.

¹⁹⁵ A 2011. évi CXCV. törvény a köznevelésről 41. § (1) bekezdés. [A 7. § (1) bekezdése alapján a köznevelési rendszer intézményei: óvoda; általános iskola; gimnázium; szakközépiskola; szakiskola; készségfejlesztő iskola; alapfokú művészeti iskola; kiegészítő nemzetiségi nyelvoktató iskola; gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai nevelési-oktatási intézmény; kollégium; pedagógiai szakszolgálati intézmény; pedagógiai-szakmai szolgáltatást nyújtó intézmény tartozik ide.]

- dc)* jogviszony szünetelésével, megszűnésével kapcsolatos adatok,
- dd)* a gyermek, tanuló mulasztásával kapcsolatos adatok,
- de)* kiemelt figyelmet igénylő gyermekekre, tanulóra vonatkozó adatok,
- df)* a tanuló- és gyermekbalesetre vonatkozó adatok,
- dg)* a gyermek, tanuló oktatási azonosító száma,
- dh)* mérési azonosító,
- e)* a tanulói jogviszonnyal kapcsolatos adatok:
 - ea)* a magántanulói jogállással kapcsolatos adatok,
 - eb)* a tanuló magatartásának, szorgalmának és tudásának értékelése és minősítése, vizsgaadatok,
 - ec)* felnőttoktatás esetében az oktatás munkarendjével kapcsolatos adatok,
 - ed)* a tanulói fegyelmi és kártérítési ügyekkel kapcsolatos adatok,
 - ee)* a tanuló diákigazolványának sorszáma,
 - ef)* a tankönyvellátással kapcsolatos adatok,
 - eg)* évfolyamismétlésre vonatkozó adatok,
 - eh)* a tanulói jogviszony megszűnésének időpontja és oka,
- f)* az országos mérés-értékelés adatai.”¹⁹⁶

Továbbá

- regisztrálásra kerül a szülő, a törvényes képviselő önkéntes adatszolgáltatása alapján a gyermek, a tanuló nemzetiségi hovatartozására vonatkozó adat;
- annak a nevelési-oktatási intézménynek a nevét, címét, OM azonosítóját, amellyel a gyermek, a tanuló óvodai nevelési vagy tanulói jogviszonyban, kollégiumi tagsági viszonyban áll, valamint

¹⁹⁶ 2011. évi CXCV. tv. 41. § (4) bekezdés.

a gyermek, a tanuló által igénybe vett pedagógiai szakszolgálati ellátás megnevezését is nyilvántartja.¹⁹⁷

A 2011. évi CXCV. törvény (7) szakasza kötelezővé teszi, hogy a kiadott érettségi bizonyítványokról és a szakképesítést tanúsító bizonyítványokról központi nyilvántartást kell vezetni.

Az Oktatási Hivatal által fenntartott adatbázisok, nyilvántartások: pedagógusigazolvány nyilvántartása, középiskolai felvételi nyilvántartás, a köznevelés információs rendszere, felsőoktatási információs rendszer, felsőoktatási felvételi nyilvántartás, érettségi nyilvántartás, diákigazolvány nyilvántartás, nyelvvizsga-információs rendszer, pedagógus-továbbképzési jegyzék, országos szakértői névjegyzék, országos érettségi vizsgaelnöki névjegyzék, országos szakmai vizsgaelnöki névjegyzék, oktatói igazolványok nyilvántartása, oktatási igazolványok helyett kiállított igazolásokról vezetett nyilvántartás, Az országos tanulmányi versenyek (OKTV, országos szervezésű művészeti versenyek, SNI-s tanuló versenyek) lebonyolítása, hallgatói ösztöndíjszerződésekben tárolt adatok hatósági nyilvántartása.¹⁹⁸

Az Oktatási Hivatalhoz a rendőrség megkeresést írhat, amely során az adatbázisban szereplő adatokat megismerheti a törvényben előírt rendelkezések alapján. Megtudható például, hogy a szökésben lévő körözött személy, célszemély vagy annak gyermeke melyik oktatási intézménybe jár, hol rendelkezik hallgató jogviszonnyal. Ezt követően a taktikai ajánlásokat figyelembe véve a kérdéses oktatási intézmény szintén megkereshető, ahol adatgyűjtés folytatható. Ügyfüggő, hogy megkeresés útján vagy személyesen, puhatolás keretében kerül sor további releváns információ beszerzésére az intézménytől, amely irányulhat a körözött személyre, célszemélyre (hallgatói jogviszony fennállása esetén), vagy a körözött személy gyermekére

¹⁹⁷ 2011. évi CXCV. tv. 41. § (4a) bekezdés. [A (7) bekezdés alapján a gyermek, tanuló adatai közül: a neve, születési helye és ideje, lakóhelye, tartózkodási helye, szülője neve, törvényes képviselője neve, szülője, törvényes képviselője lakóhelye, tartózkodási helye és telefonszáma, jogviszonya kezdete, szünetelésének ideje, megszűnése, magántanulói jogállása, mulasztásainak száma a tartózkodásának megállapítása, a tanítási napon a tanítási órától vagy az iskola által szervezett kötelező foglalkozástól való távolmaradás jogszerűségének ellenőrzése és a tanuló szülőjével, törvényes képviselőjével való kapcsolatfelvétel céljából, a jogviszonya fennállásával, a tankötelezettség teljesítésével összefüggésben a fenntartó, bíróság, rendőrség, ügyészség, települési önkormányzat jegyzője, közigazgatási szerv, nemzetbiztonsági szolgálat részére.]

¹⁹⁸ *Közérdekű adatok. Adatbázisok, nyilvántartások.* (Az Oktatási Hivatal honlapja) (2012).

és annak törvényes képviselőire. Az adatgyűjtés során megtudható, hogy a hallgató, illetve annak szülői milyen lakcímet, telefonszámot vagy e-mail-címet adtak meg elérhetőségként.

A gyámhatóságok, a család- és gyermekjóléti szolgálatok, a személyes gondoskodást nyújtó szervek és személyek, továbbá a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok által vezetett nyilvántartások

A gyámhatóság nyilvántartást vezet:¹⁹⁹

- az apa (anya) adatai nélkül anyakönyvezett gyermekekről;
- a védelembe vett, a megelőző pártfogás alatt álló gyermekekről;
- a gyámhivatal által megállapított és folyósított pénzbeli és természetbeni ellátásokról (otthonteremtési támogatás, gyermektartásdíj megelőlegezése);
- az ideiglenes hatállyal elhelyezett gyermekekről;
- a nevelésbe vett gyermekekről;
- a támogatókról és a támogatott személyekről;
- a gyámság és gondnokság alatt állókról;
- a vagyonnal rendelkező gyermekekről és gondnokról;
- a nevezett gyámról, valamint a gyámságból kizárt személyről;
- a gyermekek átmeneti gondozásában részesülő gyermekekről.

A területi gyermekvédelmi szakszolgálat vezetője nyilvántartást vezet:²⁰⁰

- a gyermekotthonban, befogadó szülőnél, továbbá a fogyatékosok vagy pszichiátriai betegek otthonában elhelyezett gyermekekről;
- a gyermekotthon, illetve a nevelőszülői hálózat üres férőhelyeiről;
- az ideiglenes hatállyal elhelyezett gyermek ellátását biztosító nevelőszülőkről, gyermekotthonokról (nevelőszülő, gyermekotthon, lakásotthon);
- az eseti gyámi és gyermekvédelmi gyámi feladatokat ellátó személyről;
- a nevelési felügyelet alatt álló gyermekekről.

¹⁹⁹ 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról 140. § (1) *a–d.*

²⁰⁰ 1997. évi XXXI. tv. 141. § (1) bekezdés *a–f pontok.*

Hadköteles-nyilvántartás

A katonai szolgálatra történő behívás előkészítése és végrehajtása céljából a kiképzett tartalékosokról és potenciális hadkötelesekről, valamint a hadkötelezettség bevezetését követően a hadkötelesekről hadköteles-nyilvántartást kell vezetni, amely közhiteles nyilvántartásnak minősül.²⁰¹

A hadköteles-nyilvántartásban az alábbi adatokat kezelik:

„a) személyazonosító adatai:

- aa) születési családi és utónevei,
- ab) házassági családi és utónevei,
- ac) születési ideje,
- ad) születési helye,
- ae) anyja születési családi és utónevei,
- af) személyi azonosítója,

g) lakcím adatai:

- ba) lakóhelye,
- bb) tartózkodási helye,
- bc) értesítési címe,

h) további értesítési adatai:

- ca) elektronikus levelezési címe,
- cb) a hadköteles katonai szolgálata teljesítésének időtartama alatt a kiértesíthető hozzátartozó neve és lakcíme,

i) további állampolgársága,

j) családi állapota,

k) a szolgálat tervezését és teljesítését befolyásoló adatai:

- fa) katonai szolgálatra való alkalmasságát érintő betegsége,
- fb) megállapított katonai szolgálatra való alkalmassági fokozata,
- fc) szomatometriai adatai,
- fd) megkezdett és befejezett iskolai tanulmányai,
- fe) szakképzettsége,
- ff) foglalkozása,
- fg) idegen nyelv ismerete és annak foka,

²⁰¹ 2013. évi XCVII. törvény a honvédségi adatkezelésről, az egyes honvédelmi kötelezettségek teljesítésével kapcsolatos katonai igazgatási feladatokról 25. § (1)–(2).

- fh)* gépjárművezetői, munkagépkézeli engedélyének kategóriája, érvényességi ideje,
- fi)* saját háztartásában eltartott vér szerinti, örökbefogadott, mostoha és nevelt gyermeke születésének ideje,
- fj)* külföldön teljesített katonai szolgálata, megszerzett katonai szakképzettsége, elért rendfokozata,
- fk)* a szolgálathalasztással kapcsolatos adatok:
 - fka)* a szolgálathalasztási kérelem benyújtásának időpontja,
 - fk b)* a szolgálathalasztási kérelem tárgya,
 - fk c)* a kérelemmel kapcsolatos döntés (engedélyezés, elutasítás),
 - fk d)* a szolgálathalasztás időtartama (kezdet, vége), és
 - fk e)* a szolgálathalasztás oka,
- l)* munkaképesség csökkenés foka, illetve a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól és egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXCI. törvény 1. § (2) bekezdés 1. pontja szerinti egészségkárosodás mértéke,
- m)* testi, szellemi fogyatékossága, személyiségzavara,
- n)* szenvedélybetegsége,
- o)* az előzetes letartóztatás, házi őrizet, illetőleg lakhelyelhagyási tilalom elrendelésének, valamint e kényszerintézkedések megszüntetésének időpontja,
- p)* a vele szemben folyamatban lévő büntetőeljárás, a kiszabott fő- és mellékbüntetés,
- q)* a szabadságvesztés megkezdésének ideje, szabadulásának várható ideje, szabadulásának időpontja,
- r)* a büntetett előélethez fűződő hátrányos jogkövetkezmények alóli mentesítése,
- s)* elhalálózása,
- t)* külföldi letelepedése, 3 hónapon túli külföldi tartózkodása,
- u)* az állampolgárság megszűnése,
- v)* szolgálati adatai:
 - qa)* a szolgálat formája (fegyveres, fegyver nélküli katonai és polgári), típusa (sorkatona, tartalékos, hivatásos, szerződéses, önkéntes tartalékos, hadköteles), kezdete, befejezése,
 - qb)* megszerzett katonai szakképzettsége,

- qc)* az elért rendfokozata,
- qd)* a szolgálat teljesítésének helye (a katonai, a Hvt. szerinti rendvédelmi szerv, közintézmény),
- qe)* a szolgálat során elért címei, osztályos fokozata és a megszerzett szakmai gyakorlata,
- qf)* a leszerelés oka,
- qg)* a szolgálat félbeszakításának oka,
- qh)* szolgálatteljesítés közben bekövetkezett balesetének, betegségének, sebesülésének ideje, elhalálzásának oka, ideje,
- w) vércsoportja és RH faktora,
- x) társadalombiztosítási azonosító jele,
- y) a meghagyásba tervezés és helyezés céljából a hadkötelesnek a munkahelyére, illetve a jogszabály alapján mentesített szervezetek kivételével a munkakörére vonatkozó adatok.”²⁰²

A honvédség katonai igazgatási és központi adatfeldolgozó szerve a potenciális hadkötelest, valamint a hadkötelest abban az évben, amelyben a 18. életévét betölti, hadköteles-nyilvántartásba veszi.²⁰³

A katonakötelesek nyilvántartása egyidősnek mondható a katonáskodással, és a hadseregek létszámának növekedése, valamint az új fegyverek megjelenése megkövetelte az egyre pontosabb és részletesebb nyilvántartást is.²⁰⁴

Közvetlenül elérhető nyilvántartások

A rendőrség oldaláról az adatkezelés legjelentősebb jogforrása a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.), valamint a bünygyi nyilvántartási rendszerről, az Európai Unió tagállamainak bíróságai által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartásáról, valamint a bünygyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásáról szóló 2009. évi XLVII.

²⁰² 2013. évi XCVII. tv. 4. számú melléklet.

²⁰³ 2013. évi XCVII. tv. 26. § (4) bekezdés.

²⁰⁴ FÖLDESI 2011, 17.

törvény.²⁰⁵ A nyilvántartások széttagoltsága megmaradt a rendvédelmi szervek között, a hierarchiához és nem a szakmai igényekhez igazodik, továbbá nincs világos megkülönböztetés a bűnügyi, a közigazgatási szolgáltató, a belső adminisztrációra vonatkozó adatbázisok között.²⁰⁶

A nyomozó hatóság által használt leggyakoribb közvetlenül elérhető nyilvántartások: személyi adat- és lakcímnyilvántartás, vezetőiengedélynyilvántartás, járműnyilvántartás, bűnügyi nyilvántartás²⁰⁷ (például büntetéseket nyilvántartása, hátrányos jogkövetkezmények alatt álló, büntetlen előéletű személyek nyilvántartása, büntetőeljárás hatálya alatt állók nyilvántartása, tagállami ítéletek nyilvántartása), a személyazonosító adatok és fényképek nyilvántartása,²⁰⁸ körözési információs rendszer – HERMON,

²⁰⁵ A rendőrség az Rtv. 84. § (1)–(2) bekezdés alapján feladatai teljesítése érdekében térítés nélkül adatot kérhet az alábbi nyilvántartásokból: a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásából, a személyi igazolványok nyilvántartásából, az anyakönyvi nyilvántartások rendszeréből, az útiokmány-nyilvántartásból (külföldre utazásban korlátozott személyekre vonatkozó nyilvántartás, útlevélre vonatkozó nyilvántartás), a társadalombiztosítási nyilvántartásból, az adóhatóság által vezetett nyilvántartásból, a közúti közlekedési nyilvántartásokból (az engedély-nyilvántartás, a járműnyilvántartás, a származás-ellenőrzési nyilvántartás, az okmánytár, a parkolási igazolványok nyilvántartása, a díjköteles útszakaszok díjmentes használatára jogosultak nyilvántartása és az előzetes eredetiségvizsgálati nyilvántartás), törvényben meghatározottak szerint a bűnügyi nyilvántartási rendszer nyilvántartásaiból, valamint a bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásaiból, a büntetés-végrehajtási intézetekben fogva tartottak nyilvántartásából, a központi idegenrendészeti nyilvántartásból, a menekültügyi nyilvántartásból, az autópályák, autóutak és főutak használatának megtett úttal arányos díjáról szóló törvény alapján az UD-rendszerben kezelt jogosulatlan úthasználók adatbázisából, a személyszállítást végző légi fuvarozóknak a légi közlekedésről szóló törvény alapján kezelt adatokat tartalmazó adatbázisából, az ügyészség büntetőeljárási szakterületének ügyviteli nyilvántartásából, a bíróságok által vezetett nyilvántartásokból (cégnyilvántartás, civil szervezetek és alapítványok nyilvántartása, gondnokoltak névjegyzéke), a bírósági ügyviteli nyilvántartásból, az ingatlan-nyilvántartásból, az egyéni vállalkozói igazolvánnyal rendelkező vállalkozók nyilvántartásából, a közjegyzői zálogjogi nyilvántartásból és a hitelbiztosítéki nyilvántartásból, a szabálysértési nyilvántartásból, a központi közlekedési közigazgatási és ellenőrzési bírságnilvántartásból.

²⁰⁶ Bócz–FINSZTER 2008, 258.

²⁰⁷ 2009. évi XLVII. törvény a bűnügyi nyilvántartási rendszerről, az Európai Unió tagállamainak bíróságai által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartásáról, valamint a bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásáról.

²⁰⁸ A személyazonosító adatok és fényképek nyilvántartásában szereplő adatok kezelésének célja a bűnügyi nyilvántartásokban, valamint a bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásában szereplő adatok tekintetében az érintett, valamint a büntetés-végrehajtási intézetbe és a rendőrségi fogdába befogadás során a befogadott személyek azonosítása.

kriminalisztikai archiváló rendszer (MODUS OPERANDI nyilvántartás), országos löfegyver-nyilvántartás, Robotzsaru és Net-zsaru. A bűnügyi nyilvántartások jelentősége, hogy az adatokat rendszerbe foglalják, értékelik, ami lehetővé teszi a következtetések levonását a bűncselekmények tettesire vagy a bűncselekmény elkövetésének körülményeire.²⁰⁹ A nyomozó hatóság leggyakrabban a bűnügyi nyilvántartást használja a büntetőeljárás során. Az adatbázisba a nyomozó hatóság tagjai a saját gépükön keresztül tudnak belépni, aminek során az információáradat felgyorsul. Azonban számos olyan adatbázis létezik, amelyet írásban, megkeresés útján tud elérni a hatóság, így a válasz (az abból származó adat) megérkezése akár több napot is igénybe vehet, majd ezt követően térhetnek rá az információ ellenőrzésére, illetve a verziók felállítására.

A közvetlenül és a közvetetten elérhető nyilvántartások között szoros kapcsolat figyelhető meg, mivel az egyik adatbázisból eljuthatunk a másik nyilvántartásba, és azok egymást kiegészítik. Leggyakrabban a titkos információgyűjtés során figyelhető meg, hogy rész- (töredék-) információ (például az elkövető neve, kora, életkora, az általa igénybe vett egészségügyi szolgáltatás helye vagy a tulajdonában lévő ingatlan címe) áll a hatóság rendelkezésére. A töredékadatok alapján a közvetetten elérhető nyilvántartáson (például NEAK-on, Takarneten vagy telefontársaságokon) keresztül azonosítják az elkövetőt, és az így megállapított adatokat feltöltik és ellenőrzik a rendvédelmi nyilvántartásban (például a Net-zsaru adatbázisban). Az ellenőrző munka eredményeként sikerülhet felderíteni a bűncselekményt és az elkövetői kört.

Robotzsaru adatbázis

A közvetlenül elérhető nyilvántartások közül fontos szerepet tölt be a Net-zsaru és a Robotzsaru adatbázis, mivel az összes folyamatban lévő ügyben, illetve iratban szűrő-kutató munkát lehet folytatni, így a civilnyilvántartásból beszerzett telefonszámra, illetve rendszámra lehet keresni. Jelentősége például, hogy a gépjármű-nyilvántartásban szereplő gépkocsi-tulajdonos, illetve üzemben tartó adatai nem mindig esnek egybe a gépkocsit ténylegesen használó személy adataival. Egy igazoltatásról (például körözési akció, fokozott ellenőrzés keretében) készült rendőri jelentésnek, amely a Net-zsaru

²⁰⁹ TREMMEL–FENYVESI–HERKE 2009, 228.

adatbázisban rögzítésre kerül, fontos szerepe lehet, mivel előfordulhat, hogy a gépkocsit használó személyek követik/kövezték el a bűncselekményeket, amely során a gépkocsit eszközül használták. Az igazoltatás megtörténhet a bűncselekmény elkövetése előtt vagy után is, ezért fontos visszatérően ellenőrizni a felderítés során megállapított rendszámot. A gépkocsit használó személyeknek az esetek többségében nincs tudomásuk arról, hogy a bűncselekmény elkövetésekor is használt gépkocsi rendszámáról a (közvetetten elérhető nyilvántartásokon keresztül) a hatóság is tud. Ezért célszerű a gépkocsi tulajdonosánál történő adatgyűjtés során puhatolást végrehajtani, amely során valódi célunkat nem fedjük fel, azt leplezzük. Az adatszolgáltató (gépkocsi-tulajdonos, szomszédok) ilyenkor bizonytalansági tényezők, mivel nem tudjuk, hogy az elkövetők milyen rokoni, baráti kapcsolatban állnak a gépkocsi tulajdonosával, illetve a szomszédokkal. A nyomozási – gondolati vagy írásbeli – tervben a feladatok ügytől függően változhatnak, ettől eltérő feladati sorrend is felállítható. Mivel a nyomozási munkafolyamatot számos tényező befolyásolja, a feladatok végrehajtásakor többféle megoldási lehetőség számolható. A rendőrség mindennapi munkájában fontos szerepet tölt be a Net-zsaru, valamint a Robotzsaru rendszer. A Robotzsaru integrált ügyviteli, ügyfeldolgozó és elektronikus iratkezelő rendszer egységes és kötelező használatáról, jogosultsági rendjéről, az adatvédelem, valamint a rendszerfejlesztés előírásairól szóló 18/2011. (IX. 23.) ORFK utasítás tartalmazza a Robotzsaru, illetve a Net-zsaru fogalmát, az alábbiak szerint:

- „Net-zsaru rendszer: olyan országos digitális, bűnügyi és rendészeti elektronikus adatbázis, amely strukturált adatbázis formájában magában foglalja a Robotzsaru NEO rendszer használata során rögzített ügyek, események releváns adatait az ügy selejtezéséig; felületén keresztül statisztikai célokra felhasználható adatok nyerhetők ki, valamint kereső-, kutató- és egyedi ügyviteli tevékenységek végezhetők a Robotzsaru rendszer jogosultsági rendjének keretei között.”²¹⁰
- „Robotzsaru NEO rendszer: a Robotzsaru-2000 integrált ügyviteli ügyfeldolgozó rendszer korszerű, továbbfejlesztett változata; olyan informatikai ügyviteli, ügyfeldolgozó és elektronikus iratkezelő alkalmazás, amely az iratkezelési szoftverekkel szemben támasztott követelményekről szóló külön jogszabályban meghatározott

²¹⁰ 18/2011. (IX. 23.) ORFK utasítás a Robotzsaru integrált ügyviteli, ügyfeldolgozó és elektronikus iratkezelő rendszer egységes és kötelező használatáról, jogosultsági rendjéről, az adatvédelem, valamint a rendszerfejlesztés előírásairól 3.15.

követelményeknek megfelel, tanúsítvánnyal rendelkezik, továbbá 24 órás folyamatos üzemmódban rendelkezésre áll valamennyi rendőri szerv részére, és strukturált adatbázis formában tárolja a rendőri szervek által rögzített adatokat, iratokat.

- Robotzsaru rendszer: a rendőri szervek alap informatikai rendszere, olyan informatikai alkalmazások együttese, amely egységes rendszerbe foglal valamennyi nyílt rendőrségi tevékenységgel kapcsolatban keletkező, illetve beszerzett elektronikus adatot és iratot; a rendőri munka jellegéhez, illetve az egyes felhasználói csoportok feladat- és munkaköréhez igazodó felhasználói jogosultságok biztosításával komplex módon támogatja a rendőri szervek munkáját az elektronikus iratkezelésen, adatszolgáltatáson és feldolgozáson keresztül. Részét képezi a Dokumentumtár (olyan elektronikus adatbázis, amely a Robotzsaru rendszerben előállított, illetőleg rögzített iratokat elektronikus formátumban tartalmazza az ügy selejtezéséig), a Net-zsaru rendszer és a Robotzsaru NEO rendszer.”²¹¹

A rendőri szervek a Robotzsaru rendszerben kötelesek rögzíteni a feladatellátásuk során keletkező, illetve beszerzett valamennyi nyílt adatot, iratot, bűnjelet. „A Robotzsaru rendszer bűnügyi alkalmazása során bűnügyi releváns adatnak minősülnek:

- a) a bűnügyben szereplő esemény;
- b) az esemény történeti és törvényi tényállása;
- c) az ügyekben szereplő személyek személyazonosító adatai;
- d) az ügyekben szereplő személy bűncselekményhez kapcsolódó jellege;
- e) a gyanúsítottként kihallgatott személy személyleírása, fényképei, fénykép azonosítója, ujj- és tenyérlenyomat azonosítója és a DNS mintavétel azonosítója;
- f) az üggyel kapcsolatos tárgyak adatai, egyedi azonosítója;
- g) a pénzhamisítással, a hamis pénz kiadásával kapcsolatban elrendelt nyomozások esetében a hamis pénz adatai;
- h) a kábítószerrel kapcsolatos ügyek esetében a kábítószer jellemzői, a nyomozás elrendelésekor;
- i) a kábítószerrel kapcsolatos ügyek esetében a kábítószer jellemzői, amit a szakértői vélemény tartalmaz;

²¹¹ 18/2011. (IX. 23.) ORFK utasítás 3.2.1.

- j) a szakértői vélemények érdemi része, melyben a szakértő a feltett kérdés(ek)re válaszolt;
- k) a Magyarországon elkövetett azon bűncselekmények földrajzi koordinátái (GEO kódja), amelyek helyszínhez köthetőek;
- l) a vagyon elleni és a gazdasági bűncselekmények esetében az elkövetési érték, az okozott kár;
- m) a bűncselekmények elkövetésének eszköze, módszere;
- n) a helyszínen rögzített nyomok, fényképek;
- o) az ügyben kezelt bűnjelek.”²¹²

Az interoperabilitás előjelei figyelhetők meg a Robotzsaru rendszer működése során is, mivel a Robotzsaru rendszer más informatikai rendszerekkel adattovábbítási céllal kapcsolatban van, mint például:

- kriminalisztikai archiváló rendszer (KAR);
- automatikus arcképfelismerő és azonosító rendszer (3AR);
- körözési információs rendszer (HERMON);
- bűnügyi nyilvántartási rendszer;
- központi szabálysértési nyilvántartó rendszer;
- bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartása;
- központi bírság nyilvántartó (Nemzeti Közlekedési Hatóság);
- közlekedési előéleti pontot nyilvántartó szerv (KEKKH);
- közúti személyi sérüléses közlekedési balesetek (KSH).

A Robotzsaru rendszer online módon adatokat kér:

- a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásából;
- a járműnyilvántartásból;
- a központi szabálysértési nyilvántartásból, központi okmánynyilvántartóból;
- a HERMON körözési információs rendszeren keresztül a schengeni információs rendszerből (SIS);
- az Országos Igazságszolgáltatási Tanács Hivatala gondnokoltak elektronikus nyilvántartásából;
- központi bírság nyilvántartótól (Nemzeti Közlekedési Hatóság).²¹³

²¹² 18/2011. (IX. 23.) ORFK utasítás 31. pont.

²¹³ 18/2011. (IX. 23.) ORFK utasítás 5. melléklet.

A bűnügyi nyilvántartás

A bűnügyi nyilvántartások közhiteles hatósági nyilvántartások, amelyek törvényességi felügyeletét a legfőbb ügyész látja el. A bűnügyi nyilvántartási rendszer két fő nyilvántartásra tagozódik: *a személyazonosító adatok és fényképek nyilvántartására és a bűnügyi nyilvántartásra.*

A személyazonosító adatok és fényképek nyilvántartásában rögzített adatok célja a bűnügyi nyilvántartásokban, a bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásában szereplő adatok tekintetében az érintett, valamint a büntetés-végrehajtási intézetbe és a rendőrségi fogdába befogadás során a befogadott személyek azonosítása. A személyazonosító adatok és fényképek nyilvántartása tartalmazza az érintett családi és utónevét; születési családi és utónevét, továbbá annak megváltozása esetén előző születési családi és utónevét; nemét; születési helyét és idejét; anyja születési családi és utónevét, továbbá annak megváltoztatása esetén anyja előző születési családi és utónevét; személyi azonosítóját; előző családi és utónevét; állampolgárságát, előző állampolgárságát, valamint lakcímét, továbbá annak megváltozása esetén előző lakcímét (a továbbiakban együtt: személyazonosító adatok). Továbbá az érintett arcképmását, ha a nyilvántartásba vétel e törvényben meghatározott feltételei fennállnak; a kapcsolati kódot; a halál tényét és időpontját; a belső azonosító kódot, a szakrendszerei azonosító kódot, valamint azt a tény, hogy a DNS-profil-nyilvántartásban szerepel-e az érintetthez tartozó kettő darab, a jogszabályban meghatározott feltételeknek megfelelő DNS-profil.²¹⁴

A bűnügyi nyilvántartások négy nyilvántartásra tagozódnak: *a) a büntetettek nyilvántartására; b) a hátrányos jogkövetkezmények alatt álló, büntetlen előéletű személyek nyilvántartására; c) a büntetőeljárás hatálya alatt állók nyilvántartására; d) a külföldre utazási korlátozás hatálya alatt állók nyilvántartására.*

A büntetettek nyilvántartásában szereplő adatok kezelésének célja a büntetőügyben eljáró bíróság ítéletében foglalt büntetés és intézkedés végrehajtásának elősegítése, valamint a büntetett előélet tényének igazolása.

A büntetettek nyilvántartása tartalmazza:

- a kapcsolati kódot;
- bűnösséget megállapító jogerős ítéletben a bíróság által megállapított bűncselekmény megnevezését, a bűncselekménynek az 1978. évi

²¹⁴ 2009. évi XLVII. tv. 1. § (1)–(2) bekezdések, 3. §, 4. §.

IV. törvény vagy a Btk. szerinti minősítését, az elkövetői és elkövetési alakzatot, a bűncselekmény elkövetésének helyét, idejét, azt a tényt, hogy az elítélt visszaeső, különös visszaeső, többszörös visszaeső vagy erőszakos többszörös visszaeső, azt a tényt, hogy a bűncselekményt az elítélt bünszervezet tagjaként követte el;

- az első-, másod- és harmadfokon, valamint a perújítás, a felülvizsgálat, továbbá a törvényesség érdekében emelt jogorvoslat során eljáró bíróság megnevezését, határozatának számát és keltét, a határozat jogerőre emelkedésének napját;
- a kiszabott büntetés nemét, mértékét és végrehajtási fokozatát; a kiszabott mellékbüntetés nemét és mértékét; a büntetés végrehajtásának felfüggesztése vagy részbeni felfüggesztése esetén a próbaidő tartamát és a felfüggesztés leteltének időpontját;
- a büntetés mellett alkalmazott intézkedés nemét és mértékét, a korábban alkalmazott próbára bocsátás megszüntetése esetén a próbára bocsátást elrendelő bíróság megnevezését, határozatának számát és jogerőre emelkedésének napját, jóvátételi munka helyett büntetés kiszabása esetén a jóvátételi munkát elrendelő bíróság megnevezését, határozatának számát és jogerőre emelkedésének napját;
- összbüntetésbe foglalás esetén az alapügyben eljáró bíróságok megnevezését, határozatuk számát, az összbüntetésként megállapított szabadságvesztés végrehajtási fokozatát és mértékét;
- közkegyelem vagy egyéni kegyelem alapján a bírósági határozatot érintő változásokat, az egyéni kegyelmi határozat számát és keltét;
- a büntetés végrehajthatóságának elévülés okából történt megszűnését megállapító határozatot hozó bíróság megnevezését, határozatának számát és jogerőre emelkedésének napját;
- a törvényi mentesítés várható időpontját.²¹⁵

A hátrányos jogkövetkezmények alatt álló, büntetlen előéletű személyekre vonatkozó adatok nyilvántartásának célja:

- a büntetőügyben eljáró bíróság ítéletében foglalt büntetés és intézkedés végrehajtásának elősegítése;
- a hátrányos jogkövetkezmények végrehajtásának biztosítása bűnmegelőzési, bűnüldözési, igazságszolgáltatási és nemzetbiztonsági

²¹⁵ 2009. évi XLVII. tv. 11. § (1) bekezdés.

érdekek védelme, az érintett jogai gyakorlásának elősegítése, valamint mások jogainak és biztonságának védelme érdekében.

A hátrányos jogkövetkezmények alatt álló, büntetlen előéletű személyek nyilvántartásában annak adatait kell nyilvántartani, akinek adatait a büntetések nyilvántartásából a mentesítés folytán törölték, akivel szemben a bíróság bűnösséget megállapító jogerős ítéletet hozott, és az ítélet jogerőre emelkedésének napján mentesült, akivel szemben a bíróság bűnösséget megállapító jogerős ítéletet hozott, de büntetés kiszabását mellőzte, akivel szemben a bíróság megrovás, próbára bocsátás, jóvátételi munka vagy kényszergyógykezelés-intézkedést, illetve akivel szemben a bíróság terheltként elközbzás, vagyonelkobzás vagy elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele intézkedést alkalmazott, valamint akit az ügyész megrovásban részesített.²¹⁶

A *büntetőeljárás hatálya alatt állók* nyilvántartásában annak adatait kell nyilvántartani, akivel szemben büntetőeljárás indult. A büntetőeljárás hatálya alatt állók nyilvántartása tartalmazza:

- a büntetőeljárás alapjául szolgáló bűncselekmény megalapozott gyanú szerinti megnevezését, az 1978. évi IV. törvény vagy a Btk. szerinti minősítését, elkövetési helyét, idejét;
- a megalapozott gyanú közlésének időpontját;
- a vádemelés időpontját, a vád tárgyává tett bűncselekmény megnevezését, az 1978. évi IV. törvény vagy a Btk. szerinti minősítését, a vádirat számát és keltét;
- vádemelés elhalasztása esetén az elhalasztás tényét, okát, időtartamát, az erről szóló határozat számát és keltét;
- a nyomozás vagy az eljárás felfüggesztése esetén a felfüggesztés tényét, okát, időtartamát, az erről szóló határozat számát és keltét, valamint a nyomozás vagy az eljárás továbbfolytatásának időpontját;
- az előzetes letartóztatás, a lakhelyelhagyási tilalom, a házi őrizet, a távollattartás, az ideiglenes kényszergyógykezelés elrendelésének tényét, valamint azt a tény, hogy az előzetes letartóztatás óvadék letétele miatt szűnt meg, a kényszerintézkedés időtartamát, megszűnése vagy megszüntetése tényét, a kényszerintézkedés elrendeléséről, meghosszabbításáról, fenntartásáról, megszüntetéséről határozatot

²¹⁶ 2009. évi XLVII. tv. 14. §, 15. §.

hozó bíróság megnevezését, határozatának számát és keltét, a kényszerintézkedés megszüntetéséről határozatot hozó ügyészség megnevezését, határozatának számát és keltét;

- a büntetőügy iktatószámát;
- a büntetőügyek egyesítésének, elkülönítésének, áttételének tényét, az erről szóló határozat számát és keltét;
- az eljáró bíróság, ügyészség, nyomozó hatóság megnevezését.²¹⁷

A külföldre utazási korlátozás hatálya alatt állók nyilvántartásában szereplő adatok kezelésének célja a külföldre utazási korlátozás érvényesülésének elősegítése, a külföldre utazási korlátozás ellenére történő külföldre utazások megelőzése. A külföldre utazási korlátozás hatálya alatt állók nyilvántartásában annak az adatait kell nyilvántartani:

- aki előzetes letartóztatásban, kiadatási letartóztatásban, ideiglenes kiadatási letartóztatásban, átadási letartóztatásban, ideiglenes átadási letartóztatásban, ideiglenes végrehajtási letartóztatásban van, valamint aki ideiglenes kényszergyógykezelés alatt áll;
- akivel szemben lakhelyelhagyási tilalmat vagy házi őrizetet rendeltek el;
- akit végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték, illetve akinek felfüggesztett vagy részben felfüggesztett szabadságvesztése végrehajtását utóbb elrendelték;
- akivel szemben a bíróság felmentő ítélet mellett kényszergyógykezelést alkalmazott;
- akinek a bíróság a javítóintézeti nevelését rendelte el, illetve akit javítóintézetből ideiglenesen elbocsátottak;
- akinek az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló törvény alapján megtiltották Magyarország területének elhagyását és úti okmányának átadására kötelezték;
- az elrendelt kényszerintézkedés és egyéb korlátozás tényét, időtartamát, illetve megszűnése vagy megszüntetése tényét; valamint az egyéb korlátozás elrendelésekor meghatározott időtartamot befolyásoló későbbi döntés szerinti új időtartamot; továbbá abban az esetben, ha a kiadatási letartóztatás, az ideiglenes kiadatási letartóztatás,

²¹⁷ 2009. évi XLVII. tv. 23. §.

az átadási letartóztatás vagy az ideiglenes átadási letartóztatás azért szűnik meg, mert az érintett Magyarország kiadta vagy átadta, az átadás tényét és időpontját.²¹⁸

A bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartása

A bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartása daktiloszkópiai nyilvántartásból és DNS-profil-nyilvántartásból áll.

A daktiloszkópiai nyilvántartás célja:

- a bűncselekmény helyszínén és a bűncselekmény elkövetésének nyomait hordozó tárgyon rögzített ujj- és tenyérynymat alapján a bűncselekmény elkövetésével összefüggésbe nem hozható;
- a bűncselekményt elkövető;
- a rendkívüli haláleset miatt folyó közigazgatási hatósági eljárásban az ismeretlen személyazonosságú elhunyt;
- a büntetés-végrehajtási intézetbe, valamint a rendőrségi fogdába befogadás során a befogadott;
- a személyazonosság igazolásának megtagadása esetén az igazoltatott;
- a külföldi bíróság által elítélt személy azonosítása.

A daktiloszkópiai nyilvántartás a bűncselekmény helyszínén és a bűncselekmény elkövetésének nyomait hordozó tárgyon rögzített ujj- és tenyérynymatok nyilvántartásából, a büntetőeljárás alá vont személyek ujj- és tenyérynymatainak nyilvántartásából, valamint a bűncselekmény elkövetése miatt jogerősen elítélt személyek ujj- és tenyérynymatainak nyilvántartásából áll.²¹⁹

A DNS-profil-nyilvántartás

A DNS-profil-nyilvántartás célja a bűncselekmény helyszínén és a bűncselekmény elkövetésének nyomait hordozó tárgyon rögzített anyagmaradvány alapján a bűncselekmény elkövetésével összefüggésbe nem hozható, a bűncselekményt elkövető, valamint a rendkívüli haláleset miatt folyó

²¹⁸ 2009. évi XLVII. tv. 30/A. §, 30/B. §.

²¹⁹ 2009. évi XLVII. tv. 35. §, 37. §, 38. §.

közigazgatási hatósági eljárásban az ismeretlen személyazonosságú elhunyt személy azonosítása. A DNS-profil-nyilvántartás a bűncselekmény helyszínén és a bűncselekmény elkövetésének nyomait hordozó tárgyon rögzített DNS-profilok nyilvántartásából, a büntetőeljárás alá vont személyek DNS-profiljainak nyilvántartásából, valamint a bűncselekmény elkövetése miatt jogerősen elítélt személyek DNS-profiljainak nyilvántartásából áll.²²⁰

A körözési nyilvántartási rendszer

A körözési nyilvántartási rendszer – a nyilvántartás használatára jogosultak nyilvántartása kivételével – közhiteles, hatósági nyilvántartás, amely a körözött személyek, a körözött dolgok, az ismeretlen holttestek, holttestrészek, a talált tárgyak és a nyilvántartás használatára jogosultak nyilvántartásából áll.

A körözött személyek nyilvántartásának célja az ismeretlen helyen lévő személy felkutatása, míg a talált dolgok nyilvántartásának célja a megtalált dolog tulajdonoshoz való visszakерülésének elősegítése. Az ismeretlen holttestek, holttestrészek nyilvántartását abból a célból hozták létre, hogy az ismeretlen holttest vagy holttestrész azonosítását elősegítsék. A talált dolgok nyilvántartásával az elérni kívánt cél a megtalált dolog tulajdonoshoz való visszakерülésének elősegítése.²²¹

Arcképelemzési nyilvántartás

A jövőben kiemelkedő szerepet fog betölteni az elkövető azonosításában a közvetetten elérhető nyilvántartás adatai alapján a fejlesztés alatt álló arcképelemzési nyilvántartás. Az automatikus arcképfelismerő és azonosító rendszer (3AR) helyébe az arcképelemzési nyilvántartás lépett. A bűncselekmények megelőzése, megakadályozása, felderítése és megszakítása, valamint az elkövetők elfogása és felelősségre vonása érdekében a nyomozó hatóság rendelkezésére álló vagy az általa rögzített arcképmás felhasználásával a terhelt személyazonosságának megállapítására, valamint

²²⁰ 2009. évi XLVII. tv. 52. §, 53. §.

²²¹ 2013. évi LXXXVIII. törvény a körözési nyilvántartási rendszerről és a személyek, dolgok felkutatásáról és azonosításáról 2–6. §.

ellenőrzésének igénylésére vagy a titkos információgyűjtés támogatása érdekében, továbbá az államhatár átlépésére jelentkező személyek személyazonossága megállapításának, valamint ellenőrzésének igénylésére igénybe veheti az arcképelemzési nyilvántartást.²²² Az arcképprofil-nyilvántartás tartalmazza: a személyiadat- és lakcímnilyvántartásban tárolt arcképmásból képzett arcképprofilokat; a központi idegenrendészeti nyilvántartásban tárolt arcképmásból képzett arcképprofilokat; a menekültügyi nyilvántartásban tárolt arcképmásból képzett arcképprofilokat; a személyiadat- és lakcímnilyvántartásban nem szereplő, úti okmánnyal rendelkező magyar állampolgárok központi útiokmány-nyilvántartásban tárolt arcképmásból képzett arcképprofiljait.

Az adatközlésre kötelezett szerv az általa vezetett nyilvántartásban szereplő természetes személyhez és annak arcképmásához rendelt technikai kapcsolószámot képez. Az adatközlésre kötelezett szerv az arcképmást és a technikai kapcsolószámot közvetlen adatkapcsolat útján továbbítja a központi szerv részére. A továbbított arcképmásból a központi szerv arcképprofil-t képez, és azt a technikai kapcsolószámmal együtt nyilvántartásba veszi.²²³ A bűnmegelőzéshez és az ismeretlen elkövetők korszerű technológián alapuló, minél rövidebb időn belüli azonosításához fűződő társadalmi érdek indokoltá teszi a személyazonosítási módszerek kiegészítését. Az arcképelemző tevékenységnek két típusa van: ismeretlen személy azonosítása; személyazonosság ellenőrzése. Az ismeretlen személyek azonosítása során az adatigénylésre jogosult szervtől érkező arcképmásból képzett arcképprofilok kerülnek összehasonlításra az arcképprofil-nyilvántartásban kezelt összes arcképprofillal. A személyazonosság ellenőrzése esetén viszont az adott személyhez tartozó arcképmásból képzett profil kerül összehasonlításra az arcképprofil-nyilvántartásban a személyhez tartozó profillal. Az első fázisban az arcképprofilok informatikai rendszer általi összehasonlítása történik meg, majd ennek eredményeként második fázisként az úgynevezett kiértékelő tevékenység elvégzése következik.²²⁴

²²² 11/2016. (IV. 29.) ORFK utasítás az arcképelemzési nyilvántartás és arcképelemző rendszer igénybevételével kapcsolatos feladatokról.

²²³ 2015. évi CLXXXVIII. törvény az arcképelemzési nyilvántartásról és az arcképelemző rendszerről 4. §.

²²⁴ NSZKK. *Arcképfelismerő Elemző Osztály* (é. n.).

A személyiadat- és lakcímnyilvántartás

A polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény biztosítja a természetes személy személyes adataival való önrendelkezési jogának, valamint az egyéb alkotmányos jogok érvényesítéséhez és a közigazgatás hatékonyságának biztosításához szükséges személyazonosító, lakcím- és értesítéscím-adatok használatához fűződő közérdek összhangját.²²⁵

A nyilvántartás által rögzített adatok köre: az anyakönyvön alapuló személyi adatok, a személyazonosító jel és a lakcímadatok nyilvántartása, valamint a személyi igazolványhoz kapcsolódóan a fényképet és az aláírást tartalmazó igénylőlap nyilvántartása.²²⁶ A nyilvántartás tartalmazza a polgár: nevét; magyar vagy külföldi állampolgárságát, illetve hontalanságát, magyar állampolgársága keletkezésének, megszűnésének tényét és időpontját (a továbbiakban: állampolgárság), menekült vagy oltalmazott, bevándorolt, letelepedett jogállását, a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személy esetében a szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való joggal történő rendelkezés tényét; nemét; születési helyét és idejét; anyja nevét; személyi azonosítóját; elhalálózása helyét és idejét; lakcímét; családi állapotát, házasságkötése vagy bejegyzett élettársi kapcsolata létesítésének helyét; arcképmását és – ha 12. életévét betöltötte, valamint nem írásképtelen vagy írástudatlan – aláírását; személyazonosító igazolványának okmányazonosítóját, állandó személyazonosító igazolványa elektronikus egyedi azonosítóját, azt a tényt, hogy az állandó személyazonosító igazolvány tároló elemén aláíró tanúsítvány van elhelyezve, továbbá személyi azonosítójáról és lakcíméről kiadott hatósági igazolványának okmányazonosítóját; személyazonosító igazolványa kiadásának, érvényességének, cseréjének, elvesztésének, eltulajdonításának, megsemmisülésének, találásának, visszaadásának, leadásának, elvételének adatait; személyazonosító igazolványa tekintetében a figyelmeztető jelzés kezelésével kapcsolatos, jogszabályban meghatározott adatokat; értesítési címét, ha azt a polgár bejelentette; arcképmásához

²²⁵ 1992. évi LXVI. törvény a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról 1. § (3) bekezdés.

²²⁶ 1992. évi LXVI. törvény indokolása a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról.

rendelt, az arképelemzési nyilvántartásról és az arképelemző rendszerről szóló törvényben meghatározott technikai kapcsolószámot.²²⁷

A Magyarország területén élő polgár köteles beköltözés vagy kiköltözés után három munkanapon belül lakóhelyének, illetve tartózkodási helyének címét nyilvántartásba vétel céljából bejelenteni a járási hivatalnál. A cím-nyilvántartás tartalmazza:

- a település megnevezését, a fővárosban a kerület megjelölését is;
- a településrész nevét és a városi kerületet, ha azt a településen létrehoztak;
- a postai irányítószámot;
- a közterület nevét és jellegét;
- a ház számát, ezen belül az épület, lépcsőház, szint, emelet és ajtó számát, illetve megjelölését;
- az ingatlan elhelyezkedését leíró címkoordinátát, valamint a 2015. január 1. napját megelőzően keletkezett címek esetén a helyrajzi számot;
- az ingatlan jellegét, technikai azonosítóját;
- a szállásadó nyilatkozatát a lakcímbejelentéshez történő hozzájárulásának módjáról;
- a szállásadó nyilatkozattételének időpontját;
- a nyilatkozatot tevő szállásadó személyi azonosítóját, ennek hiányában négy természetes személyazonosító adatát, továbbá értesítési címét;
- a nyilatkozatot tevő nem természetes személy szállásadó nevét, székhelyét;
- közös vagy osztatlan közös tulajdonú ingatlan esetén e tény fel tüntetését;
- a nyilatkozat visszavonásának időpontját, a hivatalbóli törlés időpontját és okát;
- a szállásadó nyilatkozatát arról, hogy a lakcímbejelentésről a lakcím bejegyzésével egyidejűleg értesítést kér.²²⁸

A polgárnak lehetősége van, hogy felvegye a kapcsolatot (jogalapjának igazolása nélkül) a hozzátartozójával, régi barátjával, ismerősével, amennyiben újra beszélni szeretne vele, kétféle kapcsolati felvételforma közül választhat:

²²⁷ 1992. évi LXVI. tv. 11. § (1) bekezdés.

²²⁸ 1992. évi LXVI. tv. 26. § (1) bekezdés, 28/A. § (2) bekezdés.

- a megjelölt személyt megkeresi a járáshivatal, és írásos hozzájárulását kéri, hogy név, lakcím- és értesítésicím-adatait a megkeresést kérelmező személy rendelkezésére bocsáthassa (írásos hozzájárulás kérése);
- a járási hivatal értesíti a keresett személyt, hogy a megkereső kérelmező személyt közvetlenül keresse meg a megadott címen vagy telefonszámon, amennyiben fel akarja venni vele a kapcsolatot (értesítés, üzenettovábbítás).²²⁹

A vezetőiengedély- és járműnyilvántartás

A közúti közlekedési nyilvántartás az alábbi nyilvántartásokból áll:²³⁰

- engedély-nyilvántartás, amelynek a részét képezi a közúti közlekedési előéleti pontrendszer nyilvántartása;
- járműnyilvántartás;
- származás-ellenőrzési nyilvántartás;
- előzetes eredetiségvizsgálati nyilvántartás;
- okmánytár;
- parkolási igazolványok nyilvántartása;
- útdíjköteles elemi útszakaszok és úthasználati díj ellenében használható közutak díjmentes használatára jogosultak nyilvántartása.

A vezetőiengedély-nyilvántartás tartalmazza:

- a járművezető természetes személyazonosító adatát, lakcímét, arcfényképét (arcképmását), saját kezű aláírását, egészségi és pályalkalmassági, valamint az utánpótlására vonatkozó adatait, elhalálozásának idejét, állampolgárságát, közúti közlekedési előéleti pontrendszer adatait, a gépjárművezetői képesítési igazolvány sorszámára, kategóriájára, kiadásának dátumára és érvényességi idejére vonatkozó adatokat;
- az engedély típusára, okmányazonosító jelére, kiadására, érvényességére (idejére, kategóriájára), cseréjére és visszavonására

²²⁹ Kapcsolatfelvétel hozzátartozóval, régi baráttal, ismerőssel (é. n.).

²³⁰ 1999. évi LXXXIV. tv. 7. §.

vagy bevonására (leadására, elvételére, visszaadására) vonatkozó adatokat, elvesztésére, eltulajdonítására, megsemmisülésére, egyéb okból történő érvénytelenségére, megtalálására és megkerülésére vonatkozó adatokat, a hivatalos feljegyzések rovatába bejegyzett adatokat, valamint a vezetési jogosultság megszerzésének időpontjára és a megszerzett kategóriára vonatkozó adatokat.

A járműnyilvántartás tartalmazza:

- a járműtulajdonos (üzembentartó):²³¹
 - természetes személyazonosító adatát;
 - lakcímét, egyéni vállalkozó esetében kérelmére székhelyét, telephelyét;
 - állampolgárságát (hontalanságát);
 - a jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet megnevezését, székhelyének (telephelyének) címét, cégjegyzék- vagy nyilvántartási számát;
 - tulajdonjoga és üzembentartói joga kezdetének, valamint megszűnésének időpontját;
- a jármű:
 - azonosító és műszaki adatait, a műszaki érvényesség időtartamának végét vagy a műszaki alkalmatlanságának tényét, valamint motorkódját;
 - forgalomban tarthatóságának feltételeit;
 - a forgalmazási korlátozására vonatkozó adatokat, ideértve az Európai Unió és az ENSZ Biztonsági Tanácsa által elrendelt pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedés végrehajtására elrendelt zárlatra vonatkozó adatokat is;
 - a járműokmányok és a hatósági igazolványok, bizonyítványok, tanúsítványok okmányazonosító jelére, kiadására, érvényességére, cseréjére, visszavonására;
 - járműokmányainak és hatósági jelzésének az elvesztésére, eltulajdonítására, megsemmisülésére, egyéb okból történő érvénytelenségére, megtalálására, megkerülésére, vonatkozó adatokat;

²³¹ 1999. évi LXXXIV. tv. 9. § (1)–(2) bekezdések.

- az állandó forgalmi engedély okmány, illetve az állandó rendszám-tábla tekintetében a figyelmeztető jelzés kezelésével kapcsolatos, jogszabályban meghatározott adatait;
- kilométer-számláló műszere által jelzett értéket (kilométeróra-állást) és a kilométeróra-állás rögzítésének időpontját;
- a kerékpárszállító eszközre kiadott különleges rendszám-táblájának adatait.

A nyilvántartó a közúti közlekedési nyilvántartásról szóló 1999. évi LXXXIV. törvény 8. §-a szerinti vezetőiengedély-nyilvántartás részeként vezeti a pontrendszer következő adatait: az elkövető személyazonosító adatát (családi és utónév, nők esetén a leánykori családi és utónév, anyja leánykori családi és utóneve, születési hely és idő); vezetői engedélyének okmányazonosító jelét; az elbírált cselekmény jogszabály szerinti megnevezését, minősítését, továbbá a KRESZ megszegett rendelkezéseire való hivatkozást; járművezetéstől eltiltás, járműkategória vezetésétől eltiltás alkalmazását, időtartamát; a határozat jogerőre emelkedésének vagy véglegessé válásának idejét, helyszíni bírság és a helyszínen alkalmazott közigazgatási bírság kiszabásának idejét; a határozat, elismervény ügyszámát, illetve sorszámmát; az eljáró bíróság, hatóság megnevezését; a szabályszegéshez rendelt pontszámot; a vezetői engedély visszavonásának időpontját, leadásának időpontját, a vezetői engedély visszaadásának időpontját; az utánképzés igazolásának időpontját.

Az állampolgár a „gépjárműadat-lekérdező” szolgáltatás segítségével a forgalmi rendszám megadásával az alábbi, adatigénylés körébe tartozó adatokat kapja meg: forgalmi rendszám; gépjármű gyártmányának megnevezése; gépjármű típusa; jármű elsődleges színe; színkódja; forgalomban van-e; a nyilvántartásban szereplő kilométeróra-állás(ok) és a rögzítés időpontja; körözés ténye. A gépjármű megadott műszaki adatai alapján lehetősége van az alábbi adatok egyezőségének ellenőrzésére is: forgalmi engedély száma; a jármű gyártási éve; első nyilvántartásba vétel időpontja; első magyarországi nyilvántartásba vétel időpontja; műszaki érvényességi idő; saját tömeg; együttes tömeg; szállítható személyek száma; hengerűrtartalom; hajtóanyag; teljesítmény; ülések száma vezetővel; állóhelyek száma; forgalmazási korlátozás ténye.²³²

²³² Adatigénylés a Jármű Szolgáltatási Platformon (é. n.).

Fogvatartotti alapnyilvántartó

A fogvatartotti alapnyilvántartó (FANY) elemei: bűnügyi nyilvántartás, nevelés, biztonság, befogadási és biztonsági feladatok, elhelyezés, egyéb szakterületi feladatok, lekérdezés, rendszerfunkciók.²³³ A fogvatartó büntetés-végrehajtási szerv nyilvántartást vezet a fogvatartotról, amely kiterjed a fogvatartott személyazonosító adataira, társadalombiztosítási azonosító jelére és fényképére; lakcímére; a fogvatartott személyi azonosítójára; a végrehajtás során meghatározott feladatai ellátásához és a fogvatartott jogainak a gyakorlásához szükséges adatokra, iratokra; egyéb – bírósági, ügyészségi, közjegyzői, államigazgatási – eljárásban keletkezett iratokra, amelyeket jogszabály rendelkezése alapján a büntetés-végrehajtási szervezet részére meg kell küldeni.²³⁴

A nyilvántartási kötelezettség vonatkozik a kapcsolattartók adataira is, a kapcsolattartók nyilvántartása kiterjed a kapcsolattartó: családi és utónevére, lakcímére (székhelyére), telefonszámára, kapcsolattartói minőségére, születési helyére és idejére, azonban a fogvatartott szabadulásakor a kapcsolattartó adatait a kapcsolattartók nyilvántartásából törölni kell.²³⁵

A fogvatartottak létszáma 2017. december 31-én 17 343 fő volt.²³⁶

UFED-adatkinyerő

A közvetlenül elérhető nyilvántartások körébe sorolom az Universal Forensic Extraction Device (UFED) mobil adatkinyerő eszközt, amely az ellenőrzött telefonkészülék adatbázisából lehetővé teszi a rögzített adatok azonnali kinyerését, amely lépéselőnyt jelent a hatóságnak mind az egyszerű megítélésű ügyeknél, mind a szervezett bűnözői körök által elkövetett bűncselekmények esetén. A gyors adatkinyeréssel lehetővé válhat eljárási cselekmények fogatatosítása és verziók felállítása.

²³³ TUBA KOVÁCS 2016, 29.

²³⁴ 1995. évi CVII. törvény a büntetés-végrehajtási szervezetről 28. § (2) bekezdés.

²³⁵ 1995. évi CVII. tv. 28/A. § (1) bekezdés, 32. § (2) bekezdés. Jelen kötet szerzőjének véleménye, hogy szükség lenne legalább a szabadulást követően még egy évig megőrizni a kapcsolatokat, mivel a visszaesők esetében a felderítésben sok esetben segíthetnének a kapcsolattartó adatai.

²³⁶ VÁRKONYI 2017, 14.

Az UFED elnevezésű eszköz kifejlesztésének célja a nagy mennyiségű, modern mobil eszközökön tárolt adatok hatékony kinyerése. A UFED Series több ezer különféle mobil eszközön – így okostelefonokon, úgynevezett “legacy” és “feature” (középkategóriás szolgálati) telefonokon, hordozható GPS-eszközökön, tableteken, memóriakártyákon és kínai chipsetekkel ellátott telefonokon tárolt adat kivonatolására, dekódolására, elemzésére és jelentés készítésére alkalmas. Megközelítőleg száz országban forgalmazzák, mint UFED Series egységet a rendvédelmi szervek, fegyveres erők, titkosszolgálatok, biztonsági szolgálatok és a szakértők elsődleges eszközeként.²³⁷

A UFED Touch alkalmazása széles körű mobil nyomozati megoldás, amely lehetővé teszi a nyomozati szervek számára a kriminalisztikai szempontból megbízható bizonyítékok kinyerését, dekódolását és elemzését a mobil eszközök legváltozatosabb köréből. Tervezésének köszönhetően a UFED Touch intuitív érintőképernyőjének és beépített töltőegységének révén mind a laboratóriumi, mind a terepen történő alkalmazása során gyors, egyszerű és mobil felhasználásra alkalmas. A UFED Touch “Ultimate” vagy “Logical” kiserelésben kerül forgalomba, a megfelelő szoftver applikációkkal, külső eszközökkel és kiegészítőkkel együtt. A UFED Touch a legfejlettebb készülékekkel segíti a nyomozati munkát: lehetővé teszi a bizonyítékok fizikai, jelszavakat illető, file- és logikairendszer-szintű kivonatolását; páratlan hozzáférést tesz lehetővé a mobil eszközök legszélesebb körét illetően; nyomozati szempontból megbízható adatkivonatolást tesz lehetővé mind a saját technológiájú, mind a rendszerbekötő programok tekintetében; terepen történő felhasználásra – adatkivonásra és töltésre egyaránt – alkalmas operációs rendszerrel rendelkezik; érintőképernyős és egyszerűen használható UI; képernyőn megjelenített kivonatolt jelentések HTML-jelentéskövetővel; rendszeres szoftverfrissítés biztosítja a kompatibilitást a piacon megjelenő legújabb telefonokkal. A UFED Camera bizonyítékgyűjtésre alkalmas eszköz, amely adatok és egyéb felvételek kinyerésével lehetővé teszi a nyomozó hatóságok manuális bizonyítékgyűjtését. A készülék gyorsítja a nyomozati eljárást: az eszközökön készült videó- és egyéb felvételeket megjeleníti, akkor is, ha az adat egyébként nem lenne kinyerhető (mivel korábban törölték); a UFED-et bővítő kategóriák és leírások elősegítik a jelentés elkészítését. A UFED Camera a rezgésálló megerősített UFED Touch Ultimate rendszerrel együtt érhető el.

²³⁷ Cellebrite *UFED Touch Ultimate standard* (é. n.).

AZ E-NYOMOZÁS ALAPJAIT KÉPEZŐ EGYES NYILVÁNTARTÁSOK ALKALMAZÁSÁNAK BEMUTATÁSA GYAKORLATI PÉLDÁN KERESZTÜL

A következő példa bemutatja a dokumentált adatok jelentőségét, a nyilvántartások közötti átjárhatóságot, kapcsolatot, valamint az összefüggéseket, a kriminalisztikai ajánlások megfogalmazásával.

Példa: A rendelkezésre álló adatok alapján Budapest, XI. kerületben 2014. május 25-én éjszaka a bűncselekmény (rablás) helyszínéről egy bűnszervezet két tagja az AAA–123 forgalmi rendszámú gépkocsival menekültek el, akik körülbelül 20-25 év körüli férfiak. A szemtanú elmondása alapján grafikai portré készült az egyik elkövetőről. Továbbá a sértett elmondása alapján a napokban többször hívták vezetékes telefonon éjszaka, letiltott számról, és amikor felvette a telefont, a hívó nem szólt bele, majd a hívást megszakította [...].

A bűncselekmények elkövetése után az elkövetők legtöbbször gépkocsival menekülnek a helyszínről, amelyből mint elsődleges adatból indulhatunk ki és vonhatunk le következtetéseket.

Kedvező esetben a szemtanú a hatóságnak a múltbeli emlékképei alapján a gépkocsi rendszámát (AAA–123) is meg tudja adni az adatgyűjtés során, illetve az elkövetők személyleírását (adott esetben két körülbelül 20-25 év körüli, körülbelül 175 cm magas férfi követte el a bűncselekményt).

Első lépésként lehetőség adódik arra, hogy a gépjármű-nyilvántartáson keresztül a rendszám adatai alapján a gépkocsi tulajdonosának, illetve üzem-bentartójának neve megismerhetővé váljon. Így már a rendőrség az általam rendvédelmi nyilvántartásnak nevezett gépjármű-nyilvántartásból nyer ki adatot, az adatbázisba a nyomozó saját kódjával közvetlenül (az írászta-lától) tud belépni.

Gyakran hiába rendelkezünk azonban a gépjármű-tulajdonos adatai-val (jelen esetben: Kiss Magdolna, született: 1923. 12. 27.), a nyomozás

nem halad előre, mivel releváns információ nem jut a hatóság tudomására. Tekintettel arra, hogy tudjuk, Kiss Magdolna Budapest, XII. kerület Tar utca 23. szám alatt lakik a gépjármű-nyilvántartás alapján, a lakcím-nyilvántartásban lekérhetjük, hogy a kérdéses címen Kiss Magdolnán kívül ki van nyilvántartva. Azonban az adatbázis alapján csak a nevezetthez tartozik a cím, más személy oda nincs bejelentve.

Kiss Magdolna Budapest, XII. kerület Tar utca 23. szám alatti lakcímén az adatgyűjtés végrehajtásakor megállapították, hogy a nevezett személyt (a szomszédok elmondása alapján) már több hónapja egy budapesti kórházba szállították, további információval a megkérdezett személyek (adatszolgáltatók) nem rendelkeztek.

Érdemes információ nem merült fel, amely az elkövető(k) személyazonosságának megállapításához vezetett volna. Az adatgyűjtés során ilyen esetben célszerű puhatolást végrehajtani, amely során a valódi célunkat nem fedjük fel, hanem azt leplezzük. Az adatszolgáltatók (szomszédok) ilyenkor ugyanis bizonytalansági tényezők, mivel nem tudjuk, hogy az elkövetők milyen kapcsolatban állnak Kiss Magdolnával vagy a szomszédokkal.

Az adatgyűjtést nem ajánlott tovább folytatni a hozzátartozók körében, mivel ha az elkövető az egyik családtag, ebben az esetben tudomására juthat, hogy a kérdéses gépjármű rendszámáról a hatóságnak tudomása van, az elkövető(k) a nyomozás eredményességét befolyásolhatják, illetve a későbbiekben félrevezethetik.

Az eljáró hatóságnak írásban célszerű megkeresni a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelőt, amely arra irányul, hogy Kiss Magdolna hol vett, illetve vesz igénybe egészségbiztosítási ellátást. Megkeresés alapján a hatóság megtudta, hogy a nevezett személyt valóban egy budapesti kórházban ápolják, a kórház címét a válaszelevélben megjelölték.

Az adatgyűjtés során a kórházban közlik, hogy Kiss Magdolna kihallgatásra alkalmatlan állapotban van, így releváns adathoz nem jutott a hatóság.

Lehetőség adódik a második közvetetten elérhető nyilvántartás igénybevételére, megkeresést címezhetünk a Belügyminisztérium Nyilvántartások Vezetéséért Felelős Helyettes Államtitkársághoz, amely megkeresésünkre családfakutatást végezhet Kiss Magdolnát érintően. A megkeresés alapján a címzett megállapítja, hogy Kiss Magdolnának egy 20 éves, két 23 éves és egy 25 éves férfi (Kiss József, született: 1989. 12. 21.) unokája van.

Továbbá a rendelkezésre álló adatok alapján az egyik sértettet többször hívták a vezetékes telefonszámán, de nem szölk bele. (A nyomozás szempontjából ez az információ is vizsgálendő, mivel gyakran ellenőrzik

az elkövetők a megfigyelt objektumot, hogy ott mikor tartózkodnak a személyek, és annak függvényében fogják az időpontot kiválasztani a bűncselekmény elkövetésére, hogy a lakásban a telefont felveszik-e, vagy nem.)

Az információ alapján így igénybe vehető a harmadik közvetetten elérhető nyilvántartás, a telefontársaság. A hatóság megkeresésére a telefontársaság a sértett híváslistája alapján válaszelevélben közölte, hogy a sértett olyan telefonszámról (továbbiakban: 06 35 123 4567) hívták, amelyhez előfizetői adatok nem tartoznak. Ilyenkor célszerű megkeresésben lekérni azt, hogy a 06 35 123 4567 hívószámú telefonkártyát milyen IMEI-számú telefonkészülékbe helyezték be, illetve a megállapított IMEI-számú telefonkészülékbe milyen hívószámú telefonkártyát helyeztek még be. A megkeresésre a mobiltársaság azt válaszolta, hogy két IMEI-számú telefonkészülékbe (a továbbiakban: 1234, 5678) helyezték be a kérdéses hívószámot. Továbbá a válaszban olvasható, hogy az 1234 IMEI számú telefonkészülékbe behelyezett 06 35 123 4567-es telefonszámról négy hívást kezdeményeztek, amelyek közül mind a négy esetben a hívott szám azonos a sértett hívószámával, míg az 5678-as IMEI-számú készülékbe egy alkalommal helyezték be a 06 35 123 4567-es hívószámú telefonszámot, és a számon hívást nem kezdeményeztek, illetve nem fogadtak. Továbbá megállapították, hogy az 5678-as IMEI-számú készülékben a 06 43 123 4567-es telefonszámot használják rendszeresen, a szám előfizetője Tóth Rebeka (született: 1990. 01. 01., anyja neve: Gipsz Róza).

Újabb adatok merültek fel, amelyek további elemzésre szorulnak, itt jöhet a negyedik közvetetten elérhető nyilvántartás, a közösségi oldal, amelynek áttekintése során kiderült, hogy Tóth Rebeka barátjaként (élettársaként) Kiss Józsefet (született: 1989. 12. 21.) jelölte meg.

Továbbá a rendvédelmi nyilvántartások közül fontos szerepet tölt be a Net-zsaru adatbázis, mivel az összes folyamatban lévő ügyben, illetve iratban lehet szűrő-kutató munkát folytatni telefonszámról, illetve rendszámra. Jelen esetben a rendszámra történő keresés során egy rendőri jelentésben az AAA-123 forgalmi rendszámú gépjármű szerepelt. A jelentésben pedig az olvasható, hogy a körözési akció, fokozott ellenőrzés keretében 2014. 05. 28-án a AAA-123 forgalmi rendszámú gépjármű vezetőjét, Kiss Józsefet (sz.: 1989. 12. 21.), és a gépkocsi anyósülésén helyet foglaló Tóth Gábort (sz.: 1990. 01. 12.) igazoltatás alá vontuk, nevezett személyek körözés alatt nem álltak.

Ha a rendelkezésre álló adatokat elemeznénk-értékelnénk, arra a megállapításra jutnánk, hogy Kiss József a gépkocsi-tulajdonos unokája, aki

a kérdéses gépkocsit a rendőri jelentés alapján már vezette, illetve használta az igazoltatáskor, valamint a barátnője által használt telefonkészülékbe helyezték azt a SIM-kártyát, amelyről az egyik sértett az ismeretlen személy felhívta.

A szemtanú által elmondottak alapján készült grafikai portré feltöltésre került az arcképelemzési nyilvántartásba, amely alapján megállapítható, hogy a portrén szereplő személy azonos Kiss József (született: 1990. 01. 12.) büntetett előéletű magyar állampolgárral. A nyomozás során Kiss József ellen elfogatóparancsot adnak ki, azonban a nevezett személy ismeretlen helyen tartózkodik, és a hatóság információja alapján vidéken, egy családi nyaralóban bujkál. Itt lehet alkalmazni az ötödik közvetetten elérhető nyilvántartást, a Takarnetet, amelyben lehetőség van lekérni, ellenőrizni, hogy Kiss József, illetve családtagjainak nevén szerepel-e nyaraló. A Takarnetből történő lekérés során megállapították, hogy Kiss József nevén szerepel egy vidéki nyaraló. Lehetőségünk van a nyilvántartásból az alaprajz lekérésére is, a beszerzett adatok elősegíthetik a házkutatásra való felkészülést, illetve az elfogást.

A fenti példán keresztül bemutattam a nyilvántartások jelentőségét és alkalmazását. Látható, hogy ahhoz, hogy a nyomozást eredményesen befejezzük, sok esetben szükséges annak ismerete, hogy milyen nyilvántartások léteznek, és azokból milyen adatok kérhetők le. A nyilvántartás adatai alapján a nyomozó hatóság információhoz juthat, amely hozzájárulhat a nyomozási cselekmények foganatosításához, az elkövetők elfogásához.

Az alfejezetben a nyilvántartások bemutatása nem teljes körű, ennek ellenére ez is rámutat arra, milyen sok nyilvántartás létezik, amelyek egy-egy esetben közvetlenül nem érhetők el, pedig legtöbbször a megkeresés útján elérhető adatbázisokból nyerhető ki releváns adat.

Az e-nyomozást szolgáló felület

A rendőrség a törvényben meghatározott feladatai teljesítése érdekében adatot kérhet a nyilvántartásokból. Azonban az időnek mint tényezőnek, illetve a nyomozás egyik fő elvének, a gyorsaságnak fontos szerepe van. Az idő múlásával az információvesztés egyre nagyobb, vagyis minél előbb jutunk információhoz, annál nagyobb az esély arra, hogy azonosítsuk az elkövetőt, a folyamatban lévő bűncselekményt megszakítjuk, illetve megelőzhetjük az újabb bűncselekmény elkövetését. A *jelenlegi digitális*

adatbázisok feltérképezése és egy egységes felületre történő integrálása átalakítaná az információszerzési lehetőségeket. A bűnüldözési küzdelmet kell, hogy elősegítse az e-nyomozás, amelynek során a nyomozó az elemző-értékelő tevékenység alatt releváns információkat kapna.

Az adatbázisok kihasználása és egy egységes felületen történő elérése számos előnnyel járna: csökkenne az ügyintézésre fordított idő, a felszabaduló időben a nyomozók egyéb nyomozási cselekményeket, feladatokat tudnának végrehajtani, az információszerzés nem lenne helyhez és időhöz kötve, csökkenne a papíralapú ügyintézéssel járó környezetterhelés, az elektronikusan tárolt ügyiratok könnyen visszakereshetők, használatuk jelentős költségmegtakarítást jelentene, információt szolgáltathatnak a célszemélyről (például a titkos információgyűjtés során),²³⁸ a gyanúsítottról vagy a gyanúsítható személyről, illetve olyan személyről, akinél a felsorolt személyekkel való bűnös kapcsolattartásra adat merült fel, vagy ilyen kapcsolat megalapozottan feltehető, elősegítené a tényállás felderítését, az adatbázis nyújtotta láncmegközelítés lehetővé teszi, hogy (például szervezett bűnözői körök tagjai) az elkövetők a sértettek sérelmére ne kövessenek el újabb bűncselekményt (például emberrablás során szexuális erőszakot), vagy lehetőség adódna az elkövetni kívánt bűncselekmények (robbantások, alvilági leszámolások, terrorcselekmények) megelőzésére. A felületnek számos olyan területe van, amely a nemzetbiztonság szempontjából alkalmazható.

Továbbá lehetőség nyílhatna – a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén – a nyilvántartásokból beszerzett adatok alapján újabb adatgyűjtési módszerek alkalmazására, például a tudomásra jutott cím vagy személyes adat alapján az objektum vagy személy figyelésére, az objektumban (például a magánlakásban) történtek technikai eszközzel történő megfigyelésére és rögzítésére, vagy elektronikus hírközlési szolgáltatás útján továbbított kommunikáció tartalmának megismerésére, az észleltekné technikai eszközzel történő rögzítésére. A rövid idő alatt beszerzett információ

²³⁸ A titkos adatszerzés során előfordulhat, hogy az érintett személy konkretizált, de nevét a hatóság nem ismeri, ilyenkor az ügyészi indítványnak olyan adatot kell tartalmaznia, amely az érintett beazonosítását biztosítja (például közismerten használt becenév, illetve gúnynév). Lásd MÁRKI 2014, 963. Ilyenkor lehetőség adódna, ha már működne az egységes nyomozási adatlekérő felület, hogy a lehető legrövidebb időn belül a közvetetten elérhető nyilvántartásból (közösségi oldalakon), illetve a közvetlenül elérhető adatbázisból (kriminalisztikai archiváló rendszer – eModus, Net-zsaru) a gúnynév vagy becenév alapján szűrő-kutató ellenőrzését folytassanak le, amely hozzásegíthetne az érintett személy beazonosításához.

láncfolyamatot, információáradatot indíthatna el. Az információs hálózat célja előmozdítani a nem hagyományos adatgyűjtési módszerek alkalmazását a szervezett bűnözés – bűnszervezetek, terrorista csoportok – terén, a bűncselekmények megakadályozására és megelőzésére. Nem elegendő az adattárak meglétének ismerete, a rögzített adatok ismerete is szükséges.²³⁹

A bűnszervezet és terrorizmus elleni küzdelem során új nyomozási módszerekre van szükség, megoldást kell találni a kihívásokra, amelyekre az új információs csatornák feltérképezése és a hatékony e-nyomozás adja meg a választ. Jelenleg nincs olyan szerv, amely a súlyos bűncselekmények vizsgálatakor a nyilvántartások közvetlen átjárhatóságát lehetővé tenné, így a jelenlegi adatbázisok csak részben biztosítják az optimális adatszolgáltatást. Fő célként fogalmazódhat meg egy egységes nyomozási adatbázis felületének létrehozása, amely lehetővé teszi, hogy egy időben több (nyilvántartási) rendszerben lehessen szűrő-kutató munkát folytatni, ezért fontos az adatbázisok között az interkonnektivitás megteremtése.

Ehhez azonban a jogi alapokat is le kell fektetni. Az adatbázisrendszerek megléte adatvédelmi kockázatokkal jár, amelyekre fel kell készülni. A személyes adatok rendszerben történő gyűjtése és használata hatással van az Európai Unió Alapjogi Chartájába foglalt magánélet tiszteletben tartásához való jogra és a személyes védelemhez való jogra. A rendszernek összhangban kell állnia az adatvédelmi elvekkel, illetve a szükséges, az arányosság, a célhoz kötöttség és az adatminőség követelményével.

²³⁹ Például ha a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő nyilvántartásaiból szeretnénk adatot lekérni, elengedhetetlenül szükséges az egészségügyi adat fogalmának ismerete, mivel az számos információ beszerzésének alapja lehet. Az egészségügyi adat: az érintett testi, értelmi és lelki állapotára, kóros szenvedélyére, valamint a megbetegedés, illetve az elhalálozás körülményeire, a halál okára vonatkozó, általa vagy róla más személy által közölt, illetve az egészségügyi ellátóhálózat által észlelt, vizsgált, mért, leképzett vagy származtatott adat; továbbá az előzőkkel kapcsolatba hozható, az azokat befolyásoló mindennemű adat (például magatartás, környezet, foglalkozás). Továbbá szükséges ismerni azt, hogy az 1997. évi XLVII. tv. 2. § hatálya kiterjed: „a) minden egészségügyi ellátást nyújtó, valamint annak szakmai felügyeletét, ellenőrzését végző szervezetre és természetes személyre (a továbbiakban: egészségügyi ellátóhálózat), valamint minden olyan jogi személyre, jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetre és természetes személyre, amely vagy aki egészségügyi és személyazonosító adatot kezel (a továbbiakban: egyéb adatkezelő szerv), b) minden, az egészségügyi ellátóhálózattal, valamint az egyéb adatkezelő szervvel kapcsolatba került vagy kerülő, illetve annak szolgáltatásait igénybe vevő természetes személyre, függetlenül attól, hogy beteg-e vagy egészséges (a továbbiakban: érintett), valamint c) az e törvény előírásai szerint kezelt, az érintettre vonatkozó egészségügyi és személyazonosító adata.”

Rendelkezni kell biztosítékokkal, amelyek garantálják az érintetteknek a magánéletük és a személyes adataik védelmével kapcsolatos jogokat. Ki kell alakítani egy védelmi mechanizmust az érintettek adatainak hatékony védelme érdekében.²⁴⁰

A nyomozó hatóságnak a büntetőeljárás során szükséges a kriminalisztikai gondolkodás alkalmazása, a logikai összefüggések meglátása. A nyomozó hatóságnak arra kell törekednie, hogy a felderítés során megállapított adatokat bevigye a büntetőeljárásba, valamint megtalálja annak a lehetőségét, hogy a tudomására jutott információk bizonyítási eszközökként is megjelenjenek a bizonyítás során.

A közvetetten, illetve a közvetlenül elérhető állami és helyi önkormányzati szervezetek, hatóságok adatbázisait egy egységes felületen kellene elérhetővé tenni, ami hatékonytá tenné a bűnüldözést, és a lekérést követően „részletes” tanulmányt kapnánk az ellenőrzött személyről, életviteléről, életmódjáról, mozgásáról, esetlegesen napi tevékenységéről, kapcsolatairól (továbbá bankszámláiról, pénzmozgásáról, híváslistáiról, az igénybe vett egészségügyi szolgáltatásokról, közüzemi szolgáltatásokról stb.). Azokat az állami és helyi önkormányzati szervezeteket, hatóságokat, amelyek nem tudnak csatlakozni egyéb okból a felülethez, kötelezni kellene, hogy (például szervezett bűnözés elleni ügyek esetén, amikor az állampolgárok élete, testi épsége veszélyben van, illetve veszélybe kerülhet) a megkeresést követő egy órán belül válaszüzenetet küldjenek – a nap 24 órájában rendelkezésre álljanak – a nyomozó hatóságnak. Amennyiben a kérelmező a megkeresést levélben (postai úton) bonyolítaná le, a határidő jelentősen hosszabb lenne. A számítástechnikai adatoknak ilyen módon történő megküldésével a lehető legnagyobb mértékben csökkenthető az adatvesztés kockázata.

A közvetlen hozzáférésekkel lehetővé válna, hogy a nyomozó hatóság tagja az íróasztal mögül a bemutatott nyilvántartásokat elérje, adott esetben akár egy zárt (védett) vonalon keresztül. Az adatbázisrendszert folyamatosan lehetne bővíteni a már meglévő vagy a megalakuló nyilvántartásokkal, így a szervezett bűnözés elleni küzdelem (bűnszervezetek elleni fellépés, terrorcselekmények) esetén gyorsabban (megkeresések nélkül) lehetne információhoz jutni.

²⁴⁰ COM (2016) 205 final. European Commission: Communication from the commission to the European Parliament and council, Stronger and Smarter Information Systems for Borders and Security.

Összegzőképpen úgy ítélem meg, hogy az egységes nyomozási adatbázis felülete szükséges, mivel kiemelt bűncselekmények nyomozásakor hatékony eszközként szolgálhatna a bűnmegelőzéstől a bűnüldözésig (a bűncselekmény felderítése, a terhelt személyének megállapítása, felkutatása esetén). A szervezett bűnözés terjedése komoly veszélyt jelent az állampolgárokra, így indokolt lenne az egységes nyomozási adatbázis felületének létrehozása, azonban az alkalmazása korlátozná például a magán- és családi élethez, az információs önrendelkezéshez, az információáramlás szabadságához és a személyes adatok védelméhez való jogot. Az alkalmazást lehetővé tevő eljárási rendnek megfelelő garanciát kell adnia az egyén jogainak védelmére.

Továbbá fontosnak tartom az e-nyomozás jogszabályi környezetét kidolgozni és a technikai hátterét megvalósítani.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Könyvek, forrásgyűjtemények, tudományos-szakmai közlemények

- 2.1. *Az induktív és a deduktív gondolkodás ismeretelméleti alapjai* (é. n.). Elérhető: www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412b2/2013-0002_szakmodszertan_gepeszet_mechatronika/tananyag/JEGYZET-10-2.1._Az_induktiv_es_a_dedukti.scorml (A letöltés dátuma: 2018. 01. 10.)
- A NEAK nyilvántartásai (é. n.). Elérhető: www.neak.gov.hu/felso_menu/rolunk/kozerdeku_adatok/tevekenysegre_mukodesre_vonatkozo_adatok/a_szerv_nyilvantartasai (A letöltés dátuma: 2018. 06. 26.)
- Adatigénylés a Jármű Szolgáltatási Platformon (é. n.). <https://magyarorszag.hu/szuf/fooldal#ugyleiras,28c28a1a-7296-4629-8f36-7f3fbe6596c6> (A letöltés dátuma: 2020. 03. 9.)
- AVORNICULUI Mihai – SEER László – BENEDEK Botond (2016): Identitás a XXI. század információs társadalmában, az internet hatásai. *Logisztika – Informatika – Menedzsment*, 1. sz. 70–74. Elérhető: https://uni-bge.hu/GKZ/Kutatas-Projekt-Mobilitas/LIM-Folyoirat/2016/Cikkek/Ck_Avorn.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 06. 29.)
- BALÁZS Géza (2007): Az abdukció. *Édes anyanyelvünk*, 29. évf. 4. sz. 5.
- BALLÁNÉ FÜSZTER Erzsébet – LAKATOS János (2012): *Kriminálisztika I. A kriminálisztika egyes elméleti kérdései*. Budapest, Rendőrtiszti Főiskola.
- BARTA Endre (2001): *A sorozatbetörések felderítésének, bizonyításának elmélete és gyakorlata*. Budapest, Rejtjel.
- BÍRÓ Endre (2006): *Jogi szótár*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus.
- BÓCZ Endre – FINSZTER Géza (2008): *Kriminálisztika joghallgatóknak*. Budapest, Magyar Közlöny.
- BÓCZ Endre (2008): *Kriminálisztika a tárgyalóteremben*. Budapest, Magyar Közlöny.
- BOYD, Danah – CRAWFORD, Kate (2012): Critical questions for big data. *Information, Communication and Society*, Vol. 15, No. 5. 662–679. DOI: <https://doi.org/10.1080/1369118X.2012.678878>

- BRECSOK Anna Ágnes – GÁL Fanni – KISS Viktória – MORAVCSIK Eszter – NÁDAS Klára – PINTÉR Dóra – SZAKOS Judit – SZOKÓ Zsófia (2014): *Interoperabilitás*. In BRECSOK Anna Ágnes – KISS Viktória: *Interoperabilitás a hazai gyakorlatban, különös tekintettel a KCR-re*. Budapest, Magyar Zoltán Szakkollégium. 9–10.
- BUDA Béla (1978): *Az empátia. A beleélés lélektana*. Budapest, Gondolat.
- BUDAHÁZI Árpád (2010): A bizonyítás: A bizonyítás általános szabályai; Az egyes bizonyítási eszközök; A bizonyítási eljárások. In BÖGÖLY Gyula – BUDAHÁZI Árpád – CSÁNYI Csaba – SLÉDER Judit szerk.: *Büntetőeljárás jog*. Budapest, Rejtjel. 133–135.
- BUDAI Balázs (2009): *Az e-közigazgatás elmélete*. Budapest, Akadémiai.
- BUDAI Balázs (é. n.): *E-közigazgatási alapismeretek*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem. Elérhető: [www.kormanyhivatal.hu/download/e/fb/c0000/szakszoveg_e_kozig_alapism\(1\).pdf](http://www.kormanyhivatal.hu/download/e/fb/c0000/szakszoveg_e_kozig_alapism(1).pdf) (A letöltés dátuma: 2018. 06. 25.)
- Budapesti Módszertani Szociális Központ és Intézményei (é. n.). Elérhető: www.bmszki.hu/hu/kezdolap (A letöltés dátuma: 2018. 06. 25.)
- Budapesti Módszertani Szociális Központ és Intézményei. Rólunk (é. n.). Elérhető: www.bmszki.hu/hu/rolunk (A letöltés dátuma: 2018. június 25.)
- CASEY, Eoghan (2011): *Digital Evidence and Computer Crime, Forensic Science, Computers and The Internet*. Third Edition. Maryland, Academic Press.
- Cellebrite UFED Touch Ultimate standard (é. n.). Elérhető: www.insectraforensics.com/Cellebrite-Ufed-Touch-Ultimate (A letöltés dátuma: 2018. 07. 25.)
- CZÉKMANN Zsolt – SZABÓ Balázs (2013): Az információs társadalom: Az e-kapcsolatrendszer jogi alapjai. *Gép*, 1. sz. 68–72.
- Családtámogatási Főosztály (é. n.). Elérhető: www.kormanyhivatal.hu/hu/budapest/szervezeti-egyseg/csaladtamogatasi-foosztaly (A letöltés dátuma: 2018. 06. 25.)
- CSEPELI György – DESSEWFFY Tibor (2015): big data, mint a szociológiai megismerés új paradigmája. *Szellem és tudomány*, 6. évf. 1–2. sz. 173–188.
- CSORBA József (2005): A globalizáció az információs társadalommal kapcsolatos információtudományos gondolkodásban., 51. évf. 4. sz. 23–36. Elérhető: www.inco.hu/inco2/global/cikk2.htm (A letöltés dátuma: 2018. 06. 28.)
- DOBÓ István – KÁROLY Endre – MOLNÁR József – SZUCHOVSKY Gyula – VARGHA László – VISIK László (1988): *Kriminálisztika. Egységes Jegyzet*. (Kézirat) Budapest, Tankönyvkiadó.
- DOBOS János (1988): *Kis nyomozástan*. Budapest, BM.

- eEurope 2005: Mindenki információs társadalma. A Sevillai Európa Tanácsnak bemutatandó cselekvési terv 2002. június 21–22.* (é. n.). Elérhető: www.inco.hu/inco11/infotars/cikk1h.htm (A letöltés dátuma: 2018. 06. 27.)
- Európai szintű cégnyilvántartások. Az uniós cégnyilvántartások összekapcsolása* (é. n.). Elérhető: https://e-justice.europa.eu/content_business_registers_at_european_level-105-hu.do?clang=hu (A letöltés dátuma: 2018. 02. 11.)
- FELBER Zsófia (2014): Útban az interoperabilitás felé. *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás*, 1. sz. 157–164.
- Felkészülés az Adatvédelmi Rendelet alkalmazására 12 lépésben. Iránymutatás adatkezelők, adatfeldolgozók részére* (é. n.). Elérhető: www.naih.hu/felkeszueles-az-adatvedelmi-rendelet-alkalmazasara.html (A letöltés dátuma: 2018. 06. 28.)
- FINSZTER Géza – TÓTH Éva – BELOVICS Ervin (2015): *A büntetőeljárás segédtudományai I. Bizonyítás elméletek a jogvilágában*. Budapest, Komáromi Nyomda és Kiadó Kft.
- FINSZTER Géza (2007): *A kriminalisztika elmélete és a praxis a büntetőeljárás reform tükrében. Összefoglalás*. Budapest. Elérhető: users.atw.hu/be/letoltes/Krimjegyzet.doc (A letöltés dátuma: 2016. 11. 22.)
- FONYÓ Istvánné (2018): GDPR: ha megszakadunk sem tudunk megfelelni? *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás*, 65. évf. 4. sz. 252–253.
- FÖLDESI Ferenc (2011): Adalékok a hadköteles-nyilvántartás új rendszerének a kialakításához. *Honvédségi Szemle*, 1. sz. 17–23.
- GÁL Géza (2009): *Elektronikus ügyintézés. Az Ügyfélkapu*. Elérhető: www.gyomaendrod.hu/file/183690/L8iDjkDPDmb2Efgu (A letöltés dátuma: 2018. 06. 27.)
- GALÁNTAI Zoltán (2016): Big data, tudomány, kauzalitás. *Információs társadalom*, 16. évf. 2. sz. 32–43. DOI: <https://doi.org/10.22503/inf tars.XVI.2016.2.2>
- GAMPEL Andrea – SZÉKELY György László (2009): A profilalkotás alkalmazásának lehetőségei a magyar büntetőeljárásban. *Ügyészek Lapja*, 16. évf. Klnsz. 19–30. Elérhető: www.ugyeszek.hu/ftp/tartalom/ugyeszek_lapja/20095555/ul2009_kulonszam_all.pdf?phpMyAdmin=5e79130c4a2a408b3f002-bed9c4d2fba (A letöltés dátuma: 2015. 07. 24.)
- GERSTNER Károly – JUHÁSZ József – KEMÉNY Gábor – SZŐKE István – VÁRADI Tamás szerk. (2003): *Magyar Értelmező Kéziszótár*. Második, átdolgozott kiad. Budapest, Akadémiai.
- HAUPTMANN, Walter (2001): *A kriminalisztika aktuális kérdései. Tanulmányok öt európai országból. A kriminalisztika cselekvéstan egyes kérdései*. Budapest, BM.

- HORVAYNÉ FEHÉR Judit – MUNK Sándor (2011): A rendőrségi informatikai hálózat fogalma, rendeltetése. *Hadmérnök*, 6. évf. 2. sz. 217–226.
- IBOLYA Tibor (é. n.): *Kihallgatási taktika a nyomozásban*. Elérhető: <http://ibolyati-bor.atw.hu/Sajat/3.pdf> (A letöltés dátuma: 2016. 08. 29.)
- Interoperabilitás* (é. n.). Elérhető: <https://fogalomtar.aeek.hu/index.php/Interoperabilit%C3%A1s> (A letöltés dátuma: 2018. 02. 25.)
- KALUER, Karl Joseph (1997): A tanulás és kognitív képességek fejlesztése. *Iskolakultúra*, 7. évf. 12. sz. 85.
- Kapcsolatfelvétel hozzátartozóval, régi baráttal, ismerőssel* (é. n.). Elérhető: www.kekkh.gov.hu/hu/adatszolgaltatas_kapcsolatfelvetel (A letöltés dátuma: 2018. 06. 20.)
- KÁROLY Endre (1968): A kriminalisztikai gondolkodás. *Belügyi Szemle*, 6. évf. 5. sz. 29–31.
- KATONA Géza (1990): *Valós vagy valótlan? Értékelés a büntetőperbeli bizonyításban*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- KERTÉSZ Imre (1965): *A kihallgatási taktika lélektani alapjai*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- KOLLÁR Csaba – GOMBOS Norbert – VINÁRNÉ BELLÁSZ Zsuzsanna (2016): Az információs gazdaság és az információbiztonság. Az információs társadalom egyik lehetséges megközelítése. *Acta Academiae Beregsasiensis*, 15. évf. 1. sz. 225–231.
- Közérdekű adatok. Adatbázisok, nyilvántartások*. (Az Oktatási Hivatal honlapja) (2012). Elérhető: <https://www.oktatas.hu/hivatal> (A letöltés dátuma: 2018. 06. 25.)
- Közigazgatási bírság* (é. n.). Elérhető: www.police.hu/ugyintezes/kozigazgatasi-birsag (A letöltés dátuma: 2018. 06. 25.)
- Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala, Belügyminisztérium Nyilvántartások Vezetéséért Felelős Helyettes Államtitkárság* (é. n.). Elérhető: <https://kozigazgatas.magyarorszag.hu/intezmenyek/450021/450094/450285/bmkanvh.html#paragrl> (2018. 06. 20.)
- LAKATOS János (1998): *A nyomozás, felderítés és a bizonyítás kriminalisztikai alapgondolatai és alapösszefüggései*. Budapest, Rejtjel.
- LAKATOS János (2001): Az adatgyűjtés. In LAKATOS János: *Krimináltaktika I*. Budapest, Rendőrtisztí Főiskola – Rejtjel.
- LAKATOS János (2004): A nyomozás – kriminalisztikai szempontból. In Bócz Endre szerk.: *Kriminalisztika I*. Budapest, BM. 137–138.
- LAKATOS János (2005): *Kriminalisztikai alapismeretek*. Budapest, Rendőrtisztí Főiskola.

- LAKATOS János (2012): A nyomozás tervezése és szervezése. In LAKATOS János szerk.: *Kriminalisztika I.* Budapest, Rendőrtisztai Főiskola. 127–151.
- MÁRKI Zoltán (2014): Bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtés. In BELEGI József: *Büntetőeljárási jog. Kommentár gyakorlat számára. Büntető-eljárási kommentár.* Budapest, HVG-ORAC. 941–988.
- MUNK Sándor (2006): Interoperabilitási problémák és elképzelések a katonai alkalmazásban a XX. század végéig. *Hadmérnök*, 1. évf. 2. sz. 25–34.
- MUNK Sándor (2007): *Katonai informatikai rendszerek interoperabilitásának aktuális hadtudományi kérdései.* (MTA doktori értekezés) Budapest, MTA.
- NAGY Enikő – ELEKESNÉ LENHARDT Zsuzsa (2004): A specifikus elkövetői profilalkotás elmélet és gyakorlata. *Belügyi Szemle*, 52. évf. 6. sz. 51–65.
- NAGY Lajos (1966): *Tanúbizonyítás a büntetőperben.* Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Ne féljünk a GDPR-tól! – 5 tévhit az EU új adatvédelmi rendeletéről* (2017). Elérhető: www.jogiforum.hu/hirek/37622 (A letöltés dátuma: 2018. 06. 29.)
- NÉMETH Zoltán György (2012): A nyomozó hatóság bizonyításban játszott szerepe, a nyomozati tényfeltárás és a bizonyítás összefüggései. *Jogelméleti Szemle*, 2. sz. 129–151.
- NSZKK. *Arcképfelismerő Elemző Osztály* (é. n.). Elérhető: <http://nszkk.gov.hu/kozponti-intezetek/arckepfelismero-elemzo-osztaly> (A letöltés dátuma: 2018. 06. 28.)
- NYITRAI Endre (2015): Bűnelemzés a nyomozásban. In GAÁL Gyula – HAUZINGER Zoltán szerk.: *Tanulmányok modernkori veszélyek rendészeti aspektusai című tudományos konferenciáról.* XVI. kötet. Pécs. 141–147.
- PILISI Fanni (2012): Bűnügyi adatgyűjtés, különös tekintettel a raszternyomozásra. *Büntetőjogi Szemle*, 2. sz. 35–46.
- PLÉH Csaba (1988): *Szöveggyűjtemény az általános és a személyiségpszichológiához. A gondolkodás pszichológiája.* Budapest, Tankönyvkiadó.
- PÓSERNÉ OLÁH Valéria (2006): Az információs társadalom és a terrorizmus kapcsolata. *Bolyai Szemle*, 15. évf. 1. sz. 145–159.
- SÁGVÁRI Bence (2017): Társadalomtudomány a big data korában. *Statistikai szemle*, 95. évf. 5. sz. 491–504. DOI: <https://doi.org/10.20311/stat2017.05.hu0491>
- SAJÓ Andrea (é. n.): *Az „információs társadalom” fogalmi megközelítése régi és új paradigmákon keresztül.* Elérhető: www.inco.hu/inco7/global/cikk7h.htm#1 (A letöltés dátuma: 2018. 06. 29.)
- SCHACTER, Daniel L. (2002): *Az emlékezet hét bűne.* Budapest, HVG.

- SCHWARTZ, Paul M. (2011): Regulating Governmental Data Mining in the United States and Germany: Constitutional Courts, the States, and New Technology. *William & Mary Law Review*, Vol. 53, No. 2. 350–387.
- SIMON Barbara – TÓZSA István (2015): *Elektronikus-közigazgatási modernizáció*. Budapest, Nemzeti Közszerkeleti Egyetem. Elérhető: <http://m.ludita.uni-nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/10334/Teljes%20sz%C3%B6veg?-sequence=1&isAllowed=y> (A letöltés dátuma: 2018. 06. 28.)
- SÜTŐ Ákos (2016): Robotzsaru (NEO) Integrált ügyviteli és ügyfeldolgozó rendszer információvédelmi lehetőségei. *Hadtudományi Szemle*, 9. évf. 2. sz. 353–366.
- SZABÓ Lajos (2014): Az Internet mindennapjai és a rendőrség. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán szerk.: *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XV., Tanulmányok a „Biztonsági kockázatok – rendészeti válaszok” című tudományos konferenciáról*. Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság, 141–147.
- SZABÓNÉ FENYVESI Éva (2006): A posztipari társadalomtól az információs és/vagy a tudástársadalomig. *Tudásmenedzsment: A Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar periodikája*, 7. évf. 3. sz. 48–55.
- SZÜTS Zoltán (2017): Híradatbázisok és médiatartalmak elemzése big data használatával. *Kommunikáció, Közvélemény, Média*, 6. évf. 1. sz. 23–46. DOI: <https://doi.org/10.20520/JEL-KEP.2017.1.23>
- SZÜTS Zoltán – JINIL, Yoo (2016): big data, az információs társadalom új paradigmája. *Információs Társadalom*, 16. évf. 1. sz. 8–28. DOI: <https://doi.org/10.22503/inftars.XVI.2016.1.1>
- Tájékoztató a személyes adatok Elektronikus Egészségügyi Szolgáltatási Térben megvalósuló kezeléséről az egészségügyi intézményben történő ellátás során (é. n.). Elérhető: https://e-egeszsegugy.gov.hu/documents/26398/536051/EESZT_GDPR_erintett_tajekoztatasa_eu_intezmenyben.pdf/bf5dc5d5-1240-6f72-5dcl-f466be0dc006 (A letöltés dátuma: 2018. június 27.)
- TAKÁCS Anita (2013): A digitális eszköz használat felnőttkori fejlesztése, In PÁL Dániel Levente szerk.: *Digitális állampolgárság az információs társadalomban*. Budapest, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar.
- TREMEL Flórián – FENYVESI Csaba – HERKE Csongor (2009): *Kriminalisztika*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus.
- TUBA KOVÁCS Béla (2016): *Büntetés-végrehajtási Informatikai ismeretek*. Budapest, Büntetés-végrehajtási Szervezet Oktatási, Továbbképzési és Rehabilitációs Központja.

- Újabb eszközzel figyelheti állampolgárait a kínai kormány* (é. n.) Elérhető: <https://nki.gov.hu/en/it-biztonsag/hirek/ujabb-eszkozzel-figyelheti-allampolgarait-a-kina-i-kormany/> (A letöltés dátuma: 2018. 06. 28.)
- Ügyfélszolgálati szolgáltatások* (é. n.). Elérhető: www.nemzetiutdij.hu/articles/article/ugyfelszolgalati-szolgalattasok (A letöltés dátuma: 2018. 06. 25.)
- VÁRKONYI Zsolt Kristóf szerk. (2017): *Évkönyv 2017. Az igazság védelmében*. Budapest, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága.
- ZALA Dezső (1968): Néhány észrevétel: „A kriminalisztikai gondolkodás” című cikkhez. *Belügyi Szemle*, 6. évf. 8. sz. 66–67.
- ZIEMBA, Ewa – OBLĄK, Iwona (2014): The Survey of Information Systems in Public Administration in Poland. *Interdisciplinary Journal of Information, Knowledge, and Management*, Vol. 9. 31–56. DOI: <https://doi.org/10.28945/1939>
- ZSIGOVITS László (2012): Rendvédelmi szervek informatikai fejlesztési lehetőségei az informatika világfejlődési trendje tükrében. *Rendvédelem*, 1. évf. 2. sz. 99–113. Elérhető: http://epa.oszk.hu/03300/03353/00002/pdf/EPA03353_rendvedelem_2012_2_099-113.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 06. 18.)
- ZSIGOVITS László (2013): A big data mint a rendvédelem egyik nagy kihívása. In GAÁL Gyula, HAUTZINGER Zoltán szerk.: *XIV. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, „A változó rendészet aktuális kihívásai” című tudományos konferenciáról*. Pécs. 177–183.

Jogszabályok és hivatalos dokumentumok

1992. évi LXVI. törvény a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról.
1992. évi LXVI. törvény indokolása a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról.
1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről.
1995. évi CVII. törvény a büntetés-végrehajtási szervezetről.
1995. évi CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról.
1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról.
1997. évi XLVII. törvény az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről.
1998. évi XII. törvény a külföldre utazásról.
1998. évi LXXXIV. törvény a családok támogatásáról.
1999. évi LXXXIV. törvény a közúti közlekedési nyilvántartásról.

- 13/2001. (X. 2.) ORFK utasítás a Magyar Köztársaság Rendőrsége Bűnelemzési Szabályzatának kiadásáról.
- 23/2003. (VI. 24.) BM-IM együttes rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó nyomozó hatóságok nyomozásának részletes szabályairól és a nyomozási cselekmények jegyzőkönyv helyett más módon való rögzítésének szabályairól.
2004. évi XXIV. törvény a lőfegyverekről és lőszerokról.
2005. évi CXXXIII. törvény a személy- és vagyónvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól.
2006. évi V. törvény a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról.
- 322/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet az Országos Mentőszolgálatról.
2008. évi XLV. törvény az egyes közjegyzői nemperes eljárásokról.
2009. (III. 6.) IRM rendelet a Végrendeletek Országos Nyilvántartásáról.
2009. évi XLVII. törvény a bünyügyi nyilvántartási rendszerről, az Európai Unió tagállamainak bíróságai által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartásáról, valamint a bünyügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásáról.
2009. évi CXV. törvény az egyéni vállalkozóról és az egyéni cégről.
2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról.
2011. évi CXC. törvény a köznevelésről.
- 18/2011. (IX. 23.) ORFK utasítás a Robotzsaru integrált ügyviteli, ügyfeldolgozó és elektronikus iratkezelő rendszer egységes és kötelező használatáról, jogosultsági rendjéről, az adatvédelem, valamint a rendszerfejlesztés előírásairól.
- 335/2012. (XII. 4.) Korm. rendelet a postai szolgáltatások nyújtásának és a hivatalos iratokkal kapcsolatos postai szolgáltatás részletes szabályairól, valamint a postai szolgáltatók általános szerződési feltételeiről és a postai szolgáltatásból kizárt vagy feltételeken szállítható küldeményekről.
- 1035/2012. (II. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról.
- 1656/2012. (XII. 20.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Katonai stratégiájának elfogadásáról.
2013. évi LXXXVIII. törvény a körözési nyilvántartási rendszerről és a személyek, dolgok felkutatásáról és azonosításáról.
2013. évi XCVII. törvény a honvédségi adatkezelésről, az egyes honvédelmi kötelezettségek teljesítésével kapcsolatos katonai igazgatási feladatokról.

- 1139/2013. (III. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Kiberbiztonsági Stratégiájáról.
- 25/2013. (VI. 24.) BM rendelet a Rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről.
2015. évi CLXXXVIII. törvény az arcképelemzési nyilvántartásról és az arcképelemző rendszerről.
- 11/2016. (IV. 29.) ORFK utasítás az arcképelemzési nyilvántartás és arcképelemző rendszer igénybevételeivel kapcsolatos feladatokról.
2015. évi CCXXII. törvény indokolása az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól.
- 39/2016. (XII. 21.) EMMI rendelet az Elektronikus Egészségügyi Szolgáltatási Térrel kapcsolatos részletes szabályokról.
2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról.
- A Bizottság (EU) 2015/884 végrehajtási rendelete a nyilvántartások összekapcsolására szolgáló 2009/101/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel létrehozott rendszer céljából szükséges műszaki leírások és eljárások megállapításáról.
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/2240 Határozata (2015. november 25.) az európai közigazgatások, üzleti vállalkozások és polgárok rendelkezésére álló interoperabilitási megoldásokra és közös keretekre vonatkozó programnak (ISA2 program) mint a közzsféra korszerűsítése eszközének létrehozásáról.
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről.
- Az Európai Parlament és a Tanács 2009/922/EK határozata (2009. szeptember 16.) az európai közigazgatások közötti átjárhatósági eszközökről (ISA).
- Az Európai Parlament és a Tanács 2012/17/EU IRÁNYELVE a 89/666/EGK tanácsi irányelvnek, valamint a 2005/56/EK és a 2009/101/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvnek a központi nyilvántartások, a kereskedelmi nyilvántartások és a cégjegyzékek összekapcsolása tekintetében történő módosításáról.
- Bundeskriminalamtgesetz vom 7. Juli 1997.
- COM (2010) 2020. A Bizottság Közleménye. Európa 2020 – Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája.

COM (2010) 245. *Az európai digitális menetrend. A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régió Bizottságának.*

COM (2010) 744. *Az európai közszolgáltatások interoperabilitása felé, a Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régió Bizottságának.*

COM (2016) 205 final. *European Commission: Communication from the commission to the European Parliament and Council, Stronger and Smarter Information Systems for Borders and Security.*

COM (2017) 134. *A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának Európai interoperabilitási keret – Végrehajtási stratégia melléklete.*

Közigazgatás- és Köszolgáltatás-fejlesztési Stratégia 2014–2020.

Nemzeti Infokommunikációs Stratégia 2014–2020.

Vákát oldal

Ludovika Egyetemi Kiadó Nonprofit Kft.
Székhely: 1089 Budapest, Orczy út 1.
Kapcsolat: info@ludovika.hu

A kiadásért felel: Koltányi Gergely ügyvezető
Felelős szerkesztő: Göcze István
Olvasószerkesztő: Tar Krisztina
Korrektor: Bujdosó Hajnalka
Tördelőszerkesztő: Fehér Angéla
Nyomdai kivitelezés: Pátria Nyomda Zrt.
Felelős vezető: Orgován Katalin vezérigazgató

DOI: https://doi.org/10.36250/00850_00

ISBN 978-963-531-193-4 (nyomtatott)
ISBN 978-963-531-194-1 (PDF)
ISBN 978-963-531-195-8 (ePUB)

Napjainkban számtalan digitális nyomot hagyunk magunk után, de az állami szervek, intézmények a közigazgatási tevékenységük során is rengeteg elektronikus adatot rögzítenek az ügyfelekről, azaz rólunk. Ezért is elengedhetetlen a rendvédelmi oktatásban az e-nyomozási ismeretek elsajátítása, amelynek keretében a megfogalmazott kriminalisztikai ajánlások alkalmazása elősegítheti a bűncselekmények felderítését és bizonyítását. A nyomozati munka során nélkülözhetetlenek a közvetlenül, illetve a közvetett módon elérhető adatbázisok, nyilvántartások tartalmának az ismerete, ugyanis a digitálisan rögzített adatok felhasználása és elemzése hozzájárulhat a különböző nyomozási verziók felállításához és ellenőrzéséhez, továbbá a sikeres nyomozáshoz. A jövőben a digitális adatbázisok tartalma képezi majd az elektronikus (kriminalisztikai) profilalkotás alapját, amely nemcsak a bűncselekmények, illetve az elkövetők felkutatását teszi lehetővé, hanem a bűncselekményekből származó vagyoni felderítését is.

A kiadvány a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001
„A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés”
című projekt keretében jelent meg.

SZÉCHENYI

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE